Matye-á nìvìnì tir nɛ̂ wãrkɩ Yesu tyí sɔkɔ

Yesu Krista duku wɩ̀l-ǹsahlɛ

1 Yesu Krista sútó náhkɩ̀ yɔ́ ye lésõ Davidilɛ,
Davidi sútó náhkɩ̀ yɔ́ mɛ Abrahmɩnɛ. Yesu
Krista mɛ̀ náh tãn nónó-á ku sɔkɔ, pé yni wɛ yɔ̀:
2 Abrahmɩ mɛ̀nɛ, Yisakɩ sú ye. Yisakɩlɛ,
Nsyakɔbɩ sú ye. Nsyakɔbɩlɛ, Nsyuda sú ye, ǹmɔ
nɛ̂-á ǹ dɩ̋npɩ̀ sɔkɔ yɔ́lɛ.*
3 Nsyudalɛ, Perɛsɩ ànɛ̂ Nsera sú ye, tɛ́ Tamar
mɛ pé yʊ̋nɛ. Perɛsɩlɛ, Yɛsrɔnɩ sú ye. Yɛsrɔnɩnɛ,
Wramɩ sú ye.
4 Wramɩnɛ, Yaminadabɩ sú ye. Yaminadabɩlɛ,
Nasõ sú ye. Nasõnɛ, Salma sú ye.
5 Salmalɛ, Bowasɩ sú ye, tɛ́ Bowasɩ yʊ̋ mɛ
Wrahbɩlɛ. Bowasɩlɛ, Wobɛdɩ sú ye, tɛ́ Wobɛdɩ
yʊ̋ mɛ Wrutilɛ. Wobɛdɩlɛ, Nsyese sú ye.
6 Nsyeselɛ, yɔ̏tɛ̃ dɩ́ Davidi sú ye. Yɔ̏tɛ̃ dɩ́
Davidilɛ, Salomo sú ye, tɛ́ Salomo yʊ̋nɛ, Yuri
lékókè kyɩ ye lésõ.
7 Salomolɛ, Wroboyam sú ye. Wroboyamnɛ,
Abya sú ye. Abyalɛ, Asafɩ sú ye.
8 Asafɩlɛ, Nsyosafatɩ sú ye. Nsyosafatɩlɛ,
Nsyoram sú ye. Nsyoramnɛ, Wosyasɩ sú ye.

---

* **1:2** 1.2 - Nsyakɔbɩ dɩ̋npɩ̀ ye Yisrayel no yɩ̀kɩ̀nɩ̀ gbɔ̃ninɔ́ súbílɛ. Yah n tɛ Yenɛsɩ 46.8-21.

9 Wosyasılɛ, Yotam sú ye. Yotamnɛ, Asyası sú
ye. Asyasılɛ, Yesekyası sú ye.
10 Yesekyasılɛ, Manası sú ye. Manasılɛ, Amo
sú ye. Amolɛ, Nsyosyası sú ye.
11 Nsyosyasılɛ, Yekonya sú ye, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ
dɪ̃́npɪ̀ sɔkɔ yɔ́lɛ. Tɛ́ légbɪ̃́ ye sɔ̃̀ pè mɛ Yisrayel no
kyɪ̃ mɔ à pè tɛ̃ sɔkɔ Babilɔnı yamana sɔkɔ.[†]
12 Képah náh, Salatyɛlı dubi, ǹmɔ nɛ̂-á
Yekonya pɪ́dɪ̃́nɛ. Salatyɛlılɛ, Nsorobabɛlı sú ye.
13 Nsorobabɛlılɛ, Abiyudi sú ye. Abiyudilɛ,
Yelyakimi sú ye. Yelyakiminɛ, Asɔrı sú ye.
14 Asɔrılɛ, Sadɔkı sú ye. Sadɔkılɛ, Asyimi sú
ye. Asyiminɛ, Yeliyudi sú ye.
15 Yeliyudilɛ, Yeleyasar sú ye. Yeleyasarlɛ,
Matã sú ye. Matãnɛ, Nsyakɔbı sú ye.
16 Nsyakɔbılɛ, Nsyosɛfu sú ye, nɛ̂-á Mari pɛlɛ.
Mari mɛ̀ ye sɔ̃̀ dubi Yesulɛ, nɛ̂-á pè n ye Kristalɛ,
Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.
17 Knɔ knɔ nónó pól-á wɛ sɔkɔ, sè wɛ yɔ̀: À
tɔkɔ Abrahmı gbɪ̃ tyí, pópó à pɔ syı Davidi gbɪ̃
tyí, knɔ knɔnɔ gbɔ̃nyấh ye wɛ sɔkɔ. À tɔkɔ
Davidi gbɪ̃ tyí, à pɔ syı Yisrayel no tɛ̃́nsɔkɔnɔ tyí
Babilɔnı yamana sɔkɔ, knɔ knɔnɔ gbɔ̃nyấh ye
tɔ̃ wɛ sɔkɔ. Tɛ́ à tɔ̃ tɔkɔ Yisrayel no tɛ̃́nsɔkɔnɔ
tyí Babilɔnı yamana sɔkɔ à pɔ syı Krista gbɪ̃ tyí,
knɔ knɔnɔ gbɔ̃nyấh ye wɛ sɔkɔ.

Yesu Krista dubi dùkùlɛ

18 Yesu Krista dubi dùkù wɛ yɔ̀: Ǹ yṹ Mari sɔ̃̀
mɛ gbɪ̃́nɔ́lɛ Nsyosɛfu tyí. Ǹtɛ pɛ̀kɪ̀ náh sɔ̃̀ wɛ

[†] **1:11** 1.11 - Yah n tɛ 2 Yɔ̃̀tãm 24.12-16.

yah pé wrɔ́, tɛ́ kè pɔ wɛ Mari mɛ kúrkȉlɛ Liyel
Mirki gbȍ yõ.
19 Tɛ́ ǹ pɛ Nsyosɛfulɛ, nɛ́gbí ye sȍ ǹnɛ. À náh
sȍ mɛ ké tyí nɛ pé Mari yĩn yıkı névye yĩ́ yah.
Képah ye à kè yah tɔkɔ nɛ, páh kı à yahle sètȉn
sȍ sɔkɔ.
20 Wăh mɛ képah sõnɔ sɔkɔ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel
yȋnyõ tȍnpı yɔ́ pɔ wil ǹ yah dɛ́kí sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ
tyí nɛ: «Davidi pídĩ́ Nsyosɛfu, káh tíkí pı á kyı
Mari fúrnɔ́lɛ. Á náh wɛ di, Liyel Mirki gbȍ yõ
ye à tɔkɔ kúrkȉ mɛ̀nɛ.
21 À kı pídĩ́ dubi nɛ̂-á kı ǹ no pwah n mɔ n pi
pé tyípêl sɔkɔ. Képah ye, á kı ǹ yĩn sah Yesulɛ.»‡
22 Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel-á lésõ ǹ tɛ̃ntȍ syínyo-ò kɔ̃ à
tyi nónó yo sah, sépi wil yĩn ye tyi nɔ́pi pól kɔ̃
sè pı. À lésõ nɛ ńkɛ̃́:
23 «Yah, dĩ́ pĩ́-ńkɛ̃́ sê kı kúrkȉ tɔkɔ. À kı dĩ́npir
yɔ́ dubi, tɛ́ ǹ yĩn kı sah Yemanuwɛlılɛ, nɛ̂ kɔ́r-á:
Liyel mɛ ápilɛ.»§
24 Nsyosɛfu-á pɔ dɔ yuku, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel yȋnyõ
tȍnpı-á tyi nónó yo ǹ tyí, à sè pı. À ǹ kyı Mari
fur.
25 Ǹtɛ pɛ̀kì náh wɛ yah pé wrɔ́, fɔ́ɔ́ Mari syi pɔ
pídĩ́ mɛ̀ dubi, tɛ́ Nsyosɛfu mɛ ǹ yĩn sah Yesulɛ.

2

Ńwɔ̃́ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu kyínyahnɔlɛ Yesu tyí

‡ **1:21** 1.21 - Wâh noh pàh nɛ Yesu-á, ké kɔ́r ye pwáhnmɔ-òlɛ.
§ **1:23** 1.23 - Yah n tɛ Yesayi 7.14.

1 Yesu dubi Betlɛmɩ kwil sɔkɔ, Nsyude sétáh
yõ, gbĩ́ nɛ̂-á lésõ yɔ̃̀tɔ̃rí mɛ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ Yerɔdɩ gbɔ̃̀.
Yesu-á dubi sɛ̃́, ńwɔ̃́ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu mɛ
wil gbĩ̀ngbokelɛ, à pɔ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ,
2 tɛ́ mɛ píkínyahnɔ pɩ nɛ ńkɛ̃́: «Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃
dĩ́ nɛ̂-á dubi, à mɛ ńyãh sɔkɔ? Ápi mɛ
gbĩ̀ngbokelɛ tɛ́ ǹ ńwɔ̃́ kèpil wɛ kè wil. Képah ye
á nɛ á pɔ gbílkínɔ́ sah ǹ yõ.»
3 Yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ Yerɔdɩ-á képah tɛ̃ noh sɛ̃́, kè ǹ fɔkɔ
fɛ̃kɩ ànɛ̂ Yerusalɛmɩ tãn póllɛ.
4 Kǎh pɩ sɛ̃́, à mɛ sárká syínwĩ̀lkĩ̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂
Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú pól ye tuke, tɛ́ pè piki
yah nɛ ńkɛ̃́, ńyãh sɔkɔ se Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ
yĩnɛ à pɔ dubi nɩ?
5 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Betlɛmɩ sɔkɔ ye, Nsyude
sétáh yõ. Á náh wɛ di, Liyel lésõ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀
syínyo-ò kɔ̃ à kè wãrkɩ sah nɛ ńkɛ̃́:
6 ‹Áwɔ Betlɛmɩ kwil nɛ̂-á Nsyude sétáh yõ, á
náh mɛ fɔ̃́rɔɔ Nsyude sétáh yõ kwlo ǹgbnɔ sɔkɔ
dɛ́. Yah, névye yah tɛ̃́-ò yɔ́ kɩ pɔ n dubi n pi á
sɔkɔ, nɛ̂-á kɩ ńmɔ no Yisrayel tɛ̃́nɔ́ plɛ n pi.›»*
7 Képah tɛ̃̌nɛ, Yerɔdɩ mɛ ńwɔ̃́ kèpye sɔkɔ tyi
pnɛ̀pu wɔ̃bɩ ye à pɔ pè piki yah pĩ, gbĩ́ nɛ̂ tɔ́tɔ́-á
pè wɛ ńwɔ̃́ kèpil mɛ̀nɛ.
8 Képah náh, à pè tɛkɩ mɔ Betlɛmɩ sɔkɔ, tɛ́ yo
pé tyí nɛ, pàh kɩ kyɩ, pè píkínyahnɔ pɩ pallɛ piri
mɛ̀ tyí sɔkɔ, pàh kɩ à wɛ, pè pɔ kè yo pé tyí,
péwɔ tɔ kɔ̃ pé kyɩ gbílkínɔ́ sah ǹ yõ.

---

* **2:6** 2.6 - Yah n tɛ Mise 5.1.

9 Yȍtɛ̃ dɩ̋ Yerɔdɩ-á wɛlɔ nɔ́pi yo tɛ pé tyɩ́, pè
mɛ wɛ̃kɩ̀ tɛ̃. Pǎh wɛ̃kɩ̀ tɛ̃, ńwɔ̃́ kèpil nɛ̂-á sȍ pè
wɛ tɛ́ mɛ gbȉngbokelɛ, pè tɔ̃ kè wɛ pé yah tȉnnɛ
kè n yuku pélɛ, pópó à kyɩ yĩn piri mɛ́-ńsah
yȍtah sɩ́rr sɔkɔ.
10 Ńwɔ̃́ kèpil mɛ̀ tɔ̃́nwɛnɔlɛ, kè pé nɩ kah vɩ.
11 Pè mɛ de gbô, tɛ́ piri wɛ ànɛ̂ ǹ yű Marilɛ.
Képah tɛ̃nɛ, pè pé gbètukunɔ di piri mɛ̀ yah à
gbɩ́lkɩ́nɔ́ sah ǹ yõ, tɛ́ pé vyɔ́ yey yɩkɩ mɔ à sɛ̃́n,
ànɛ̂ wɔ̀kɔ̀ yɔ̃ yɔ̃ kwâh pãn pènɛ̀kɩ̀ yɔ́, ànɛ̂
làsèkwɛ̌l pãn pènɛ̀kɩ̀ yɔ́ wilki sé sɔkɔ, à pèpɔrɩ
pɩ piri tyɩ́.
12 Képah náh, Liyel gbáhdyâh yɔ́ di pé tyɩ́
dɛ́kɩ́ sɔkɔ nɛ, pè káh pé syɩ yuku Yerɔdɩ tȉnnɛ.
Kǎh pɩ sɛ̃́, pè mɛ wɛ̃kɩ̀ káhkɩ́ yɔ́ tɛ̃, à pé syɩ sɔkɔ
pé kwil sɔkɔ.

Nsyosɛfu ànɛ̂ ǹ no tónsɔkɔnɔlɛ Yesyipti yamana sɔkɔ

13 Ńwɔ̃́ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu-á pé syɩ sɔkɔ, Tɛ̃̆
ǹgbɛ̃ Liyel yȋnyõ tȍnpɩ yɔ́ mɛ wil Nsyosɛfu yah
dɛ́kɩ́ sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Yõtɛ̃ dɩ̋ Yerɔdɩ kɩ piri
mɛ̀ soh n kɔ̃ n pi núkúnúkú ǹ ko n mɔ n yĩnnɛ.
Képah ye, yuku piri mɛ̀ tɛ̃ ànɛ̂ ǹ yűnɛ, ǹ to n
sɔkɔ pélɛ Yesyipti yamana sɔkɔ, ǹ kyɩ n tɛ̃
nɛ́npɔ́, pópó kɩ pɔ n nɔ ń yónmɔnɔ tyɩ́ á tyɩ́.»
14 Képah tɛ̃nɛ, Nsyosɛfu mɛ yuku kénɛ
lékȃhnɛ, à piri ànɛ̂ ǹ yű tɛ̃ pè sɔkɔ Yesyipti
yamana sɔkɔ.
15 Pè kyɩ tɛ̃ nɛ́npɔ́, pópó Yerɔdɩ syi pɔ ku. Kǎh
pɩ sɛ̃́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á lésõ ǹ tɛ̃ntȍ syɩ́nyo-ò kɔ̃ à

nɛ̂ yo sah nɛ: «Mé ń Píďí ye yal Yesyipti
yamana sɔkɔ.»† kè kɩ wil.

Betlɛmɩ wɛ̃́npɩ̀ yrɔ̃́ kònmɔnɔlɛ

16 Yerɔdɩ-á pɔ pĩ nɛ ńwɔ̃́ kèpye sɔkɔ tyi
pnɛ̀pu-á pé vi tɛ̃, ǹ fɔkɔ kah vyãh. Tɛ́ wăh lésõ
ńwɔ̃́ kèpil mɛ̀ wil gbɩ̃́ wɛ noh sɔkɔ tɛ ńwɔ̃́ kèpye
sɔkɔ tyi pnɛ̀pu tyí sɛ̃́, à núkú nɛ pè kyɩ Betlɛmɩ
kwil ànɛ̂ ké gbɔ̀plɔ kwlo wɛ̃́npɩ̀ pól ko mɔ,
nónó-á pè náh kah ye nínɔ́ nínɔ́lɛ.
17 Képah sɔkɔ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Nsyeremi-á
lésõ nɛ̂ yo sah, kè wil. À lésõ nɛ ńkɛ̃́:
18 «Yĩ́npɔ̃́ yɔ́ mɛ n dɔkɔ Wrama kwil sɔkɔ,
nɛ̂-á pɔ̀ gbónɔ́ ànɛ̂ yãm yãm tyi kàhnpínɔ́lɛ.
Arasyɩlɩ ye n gbo ǹ wɛ̃́npɩ̀ yĩnnɛ.
Pè ye yah kwlɔ, képah ye à náh mɛ fàlnɔ́ tyí.»‡

Nsyosɛfu ànɛ̂ ǹ no kyíntɛ̃̆nɔ́lɛ Nasarɛtɩ kwil

19 Yerɔdɩ kúntɛnɔ náh, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yĩ̂nyõ
tɔ̃̏npɩ yɔ́ wil Nsyosɛfu yah dɛ́kí sɔkɔ Yesyipti
yamana,
20 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Nónó-á sɔ̃̀ n yah n kɔ̃ piri
mɛ̀ kònmɔ-ńsahlɛ, pè ku tɛ. Képah ye, yuku piri
ànɛ̂ ǹ yṹ tɛ̃ n sɔkɔ Yisrayel sétáh yõ.»
21 Képah sɔkɔ, Nsyosɛfu mɛ yuku piri ànɛ̂ ǹ
yṹ tɛ̃ pè sɔkɔ Yisrayel sétáh yõ.
22 Tɛ́ wăh pɔ noh nɛ Arsyɩlawusi-á tɔkɔ
Nsyude mara yɔ̃̀tɔ̃rílɛ ǹ sú Yerɔdɩ swɔ, tíkí à tɛ̃

---

† **2:15** 2.15 - Yah n tɛ Wose 11.1. ‡ **2:18** 2.18 - Yah n tɛ Nsyeremi 31.15.

kyínɔ́lɛ nɛ́npɔ́. Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo mɔ ǹ tyí dɛ́kí
sɔkɔ. Képah sɔkɔ, à mɛ sɔkɔ Kalile mara sɔkɔ,§
23 à kyı tɛ̃ ké kwil yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye
Nasarɛtılɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á lésõ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀
syínyopu kɔ̃ pè tir nɛ̂ yo sah, képah wil yĩn ye
tir mɛ̀ kɔ̃ kè pı. Pè lésõ nɛ ńkɛ̃́: «À kı n ye
Nasarɛtı nɛynɛ.»

3

Wèlnwı̃̀lkı̃̀-ò Nsyɔ̃ mɛ Liyel wɛynɛ n yo

1 Légbı̃́nɛ, Wèlnwı̃̀lkı̃̀-ò Nsyɔ̃ pɔ Nsyude mara
gbɛ̃́nnı sɔkɔ, à pɔ tyah Liyel wɛynɛ n yo.
2 À sɔ̃̀ mɛ yo tũ nɛ: «Yé yé tyípêl pínɔ́ yal mɔ.
Yé náh wɛ di, Liyel tɔ̃́rí mɛ yĩni tɛ̃ tɛ.»
3 Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi-á lésõ nɛ̂ yo sah
nɛ ńkɛ̃́: «Ǹnî yɔ́ yı̃́npɔ̃ mɛ n dɔkɔ gbɛ̃́nnı sɔkɔ
nɛ ńkɛ̃́: ‹Yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃̀kı tɔ̃ sah. Yé ǹ sɔ́kɔ́-ńtɛ̃̂n
pı tómtóm.» Nsyɔ̃ yı̃́npɔ̃ tyí ye lésõ à n yo.
4 Yɛ̃̀hmíkı yɛ̀ fwɔ̀mɔnı ye sɔ̃̀ Nsyɔ̃ wil, tɛ́ à mɛ
ǹ syĩ tɛ̃ sêl kɔ̃lɛ. Sègblo ànɛ̂ syĩrı ye sɔ̃̀ ǹ yõkelɛ.
5 Képah tɛ̃́nɛ, Yerusalɛmı kwil tɛ̃̂n, ànɛ̂
Nsyude mara pól névye, ànɛ̂ Nsyurdɛ̃ yɔ
gbɛ̃̌nyah pól névye sɔ̃̀ mɛ n wil n pɔ ǹ tyí.
6 Pè sɔ̃̀ mɛ pé tyípêl pínɔ́lɛ n yo n pɔ no pól yı̃́
yah, tɛ́ Nsyɔ̃ mɛ pélɛ n wel n wilki Nsyurdɛ̃ yɔ
sɔkɔ.
7 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃-á kè wɛ Farisi wɛ̃̀kı kɔ́pú
ànɛ̂ Sadusi wɛ̃̀kı kɔ́pú náhnáh mɛ n pɔ n pɔ à

§ **2:22** 2.22 - Nsyude mara ànɛ̂ Kalile mara sɔ̃̀ mɛ Yisrayel sétáh
yõ.

kɔ̃ à pélɛ n wel n wilki sɛ̃́, à mɛ yo pé tyí nɛ,
wáhnmírɔ́ dùkù nɔ́pi! Nɛ̂ se kwɔ pélɛ nɛ pǎh kı
fɛ̃ to pwah Liyel fɔ̀kɔ̀vyầhnı̀ yah, nɛ̂-á n pi nı?
8 Pè tyípéplɔlɛ n pı, nónó-á n wɛ̃kı n pi nɛ
pǎh pé tyípêl pínɔ́ yal mɔ.
9 Tɛ́ pè káh wɛ nɛ páh kı n sõ pé fɔkɔnı sɔkɔ
nɛ Abrahmı-á pé súlɛ, képah-á kı yĩnɛ dɛ́. Páh
kélɛ n yo pé tyí, dyêh nónó-á yɔ̀, Liyel-á kı fɛ̃ sè
vi mɔ pı Abrahmı pyelɛ.
10 Tɛ́ man ńtɛ̃-á mɛ yáhnsàhntɛnɔlɛ sésân fɛ̃
yĩnnɛ sé sémîn sɔkɔ. Séswɔ̂ nɛ̂-à n syí-ńkɛ̃̂nɛ
pye pèplɔlɛ, kǎh kı ko min dah mɔ nyàh sɔkɔ.
11 Péwɔ tɛ̃ wɔ-á pélɛ n wel n wilki ni sɔkɔ,
nɛ̂-á kı kè wɛ̃kı nɛ pǎh pé tyípêl pínɔ́ yal mɔ.
Ǹtɛ névi nɛ̂-á kı n pɔ n pi péwɔ náhlɛ, tɛ̃ wɔ
tɛ̃́nwɛnɔ-á kal péwɔ tyílɛ. Páh fɔ̃́rɔɔ kah ǹ
lékyêh ńtɛ̃ dɛ́nɔ́lɛ. Tɛ̃ wɔ-á kı pɔ pè wel wilki
Liyel Mirki ànɛ̂ nyàh sɔkɔ.*
12 Ǹ sèmukɔ fwo fwo kwâh-á mɛ ǹ gbɔ̃̀. Wǎh
kı ǹ táh tɔ̃ sah, kı ǹ sèmukɔ fwo, tɛ́ kı ké pɔ́rí
kwel mɔ dúkúrí sɔkɔ. Ǹtɛ sé yésyî wɔlɛ, wǎh kı
sépi sukɛ ní-ńkɛ̃ nyàh sɔkɔ.

Yesu wèlnwı̀lkı̀nɔ́lɛ ni sɔkɔ

13 Képah tɛ̃nɛ, Yesu wil Kalile mara sɔkɔ à pɔ
Nsyɔ̃ tyí Nsyurdɛ̃ yɔ́ngbalı sɔkɔ, nɛ pé pɔ à kɔ̃ à
pé wel wilki ni sɔkɔ.
14 Ǹtɛ Nsyɔ̃ mɛ yahle tɛ́ nɛ, péwɔ-á yĩnɛ pé pɔ
ǹmɔ kɔ̃ à pé wel wilki ni sɔkɔ, tɛ́ ǹmɔ pyě pɔ
péwɔ tyí nı?

---

* **3:11** 3.11 - Yah n tɛ Tyípínı̀ 2.1-13.

15 Ǹtɛ Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Yɛ kè pı sɛ̃̈ ǎtrɛ.
Á náh wɛ di, ké yah ye Liyel-á nɛ̂ yah kɔ̃, ápi kè
pı.» Wǎh képah yo sɛ̃̈, Nsyɔ̃ mɛ fɛ̃ syi.
16 Yesu wèlnwı̏lkı̏ntɛnɔ ǹsɔ̃, à wil ni sɔkɔ.
Nɛ́npɔ́ swɔ yı̂̃nyõ yıkı mɔ, tɛ́ à mɛ Liyel Mirki
wɛ kè mɛ n tiki n pi kèpíkípíkí tyí kɔ̃lɛ, à pɔ tɛ̃ ǹ
yõ.
17 Képah sɔkɔ, yı̃́npɔ̃̈ yɔ́ núkú n wil yı̂̃nyõ nɛ
ńkɛ̃̈: «Ńmɔ nìdɛ̀ Pídı̃́ ye yɔ̀. Ǹmɔ ye ń nìvìnì
yõlɛ.»

4

Sétȁn yȍtɛ̃̈-á Yesu tɔ̃ mɔ yah dùkù nɛ̂nɛ

1 Képah náh, Liyel Mirki Yesu tɛ̃ yuku gbɛ̃̈nnı
sɔkɔ nɛ sétȁn yȍtɛ̃̈ à wɛ tɔ̃ mɔ yah nɛ́npɔ́.
2 Wǎh sèpȉn tikininí ànɛ̂ lékãhlɔnɔ́ tikininí pı
yõke yő-ńkɛ̃̈nɛ, kwɛkı à tɛ̃.
3 Képah sɔkɔ, sétȁn yȍtɛ̃̈ nɛ̂-á tɔ̃̈nmɔ-òlɛ, ǹmɔ
mɛ nɔ de Yesulɛ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kı nɛ̂ Liyel
Pídı̃́nɛ, à yo dyêh nɔ́pi tyí sè vi mɔ pı yõkelɛ.
4 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kè mɛ wǻrkínsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃̈: ‹Yõke ó náh n pu
névilɛ dɛ́. Ǹtɛ wɛlɔ nɔ́nɔ́-á n wil Liyel vyãh,
sépi ye pyě n pu névilɛ.›»*
5 Képah náh, sétȁn yȍtɛ̃̈ yuku ǹnɛ Yerusalɛmı
kwil, à kyı à sah Liyel ní-ńsah gbô yȍtah†

* **4:4** 4.4 - Yah n tɛ Tɔ̃̈nyonɔ 8.3. † **4:5** 4.5 - Liyel ní-ńsah gbô yȍtah nɛ̂ tyí-á n yo ásȍ̂ sɔkɔ yɔ̀, ké kolɔ kah mɛ́tɛ́rnɔ́ gbãmnɛ.

6 tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Liyel Píɗɩ̋nɛ, à
yɔkɔ n tiki sétáh. À kó wɛ nɩ, kăh mɛ
wấrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̋,
ǹmɔ yĩnnɛ, Liyel-á kɩ ǹ yɩ̂nyõ tȍnpɩbɩ kɔ̃ sè kɩ à
swah syi sé gbȁn sɔkɔ, ǹ gbáhkì kɔ̃ kè náh n mɩ
n pi dáhkì tyí.‡
7 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kè mɛ
wấrkínsàhnɔ́ tɔlɛ nɛ: ‹Káh á Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n
mɔ n yah.›»§
8 Képah náh, sétȁn yȍtɛ̃ tɔ̃ sɔkɔ ǹnɛ yɔ̃lɩ kèyy
yɔ́ yõ, à kyɩ kèkõyő tɔ̃́rí póllɛ à wɛ̃kɩ ànɛ̂ ké
tahrɩlɛ,
9 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, wàh kɩ ǹ gbètukunɔ di péwɔ
yah à pé gbilki, páh kɩ sé póllɛ à kɔ̃.
10 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu yo ǹ tyí nɛ: «Yal ń tnɔ̂,
sétȁn yȍtɛ̃! Kè mɛ wấrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: ‹Á Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n gbilki, ǹ tɛ́
nɛ n sah ǹmɔ ó tyí yõ.›»*
11 Képah sɔkɔ, sétȁn yȍtɛ̃ mɛ yal ǹ tnɔ̂. Yɩ̂nyõ
tȍnpɩbɩ mɛ pɔ ǹ tnɔ̂, à pɔ n yah n dah n mɔ ǹ
tyí sɔkɔ.

Yesu tȍ tyàhnɔ́lɛ Kalile mara sɔkɔ

12 Pè lésõ Wèlnwìlkì-ò Nsyɔ̃ dah mɔ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.† Yesu-á kè noh gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à ǹ
syɩ sɔkɔ Kalile mara sɔkɔ.

---

‡ **4:6** 4.6 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 91.11-12. § **4:7** 4.7 - Yah n tɛ Tɔ̃̋nyonɔ 6.16. * **4:10** 4.10 - Yah n tɛ Tɔ̃̋nyonɔ 6.13. † **4:12** 4.12 - Yah n tɛ Matye 14.1-12; Markɩ 6.17-18; Likyi 9.7-9.

13 Té à náh tɛ̃ Nasarɛtɩ kwil sɔkɔ. À sɔ̏ mɛ kyɩ
tɛ̃ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye
Kapɛrnayuminɛ, Nsabulõ yȉkȉ ànɛ̂ Nɛfutali yȉkȉ
névye sétáh yõ.
14 Kè ye pɩ sɛ̃́, nɛ̂-á kɩ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syɩ́nyo-ò
Yesayi tir yónsàhnɔ́ mɛ̀ kɔ̃ kè kɩ wil. À lésõ nɛ
ńkɛ̃́:
15 «Nsabulõ yȉkȉ ànɛ̂ Nɛfutali yȉkȉ névye
nónó-á mɛ wɛ̃̀kɩ̀ gbɔ̀pɔ nɛ̂-á sɔkɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ tnɔ̂,
ànɛ̂ pé nónó-á mɛ Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ, à tahlɩ
pé Kalile mara tãn tyɩ́ nónó-á pé túkù náh pɩ
Nsyifunɔlɛ,
16 pépi nónó-á sɔ̏ mɛ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ, pè kyòo ǹgbɛ̃
yɔ́ wɛ. Pépi nónó-á sɔ̏ mɛ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ kũ tɩ́kɩ́lɛ pé
sɔkɔ, kyòo yɔ́ mɛ wɛ pé tyɩ́.»‡
17 Té à tɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̏ Yesu mɛ Kapɛrnayumi
sɔkɔ, à tyah Liyel wɛynɛ n yo, mɛ yo tũ nɛ: «Yé
yé tyɩ́pɛ̂l pɩ́nɔ́ yal mɔ. Yé náh wɛ di, Liyel tɔ̃́rɩ́
mɛ yĩni tɛ̃ tɛ.»

Yesu tɔ̏ sɑ̃́hpú nɛ́gbrolɛ

18 Yesu sɔ̏ mɛ n kɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ sɔkɔ,
té díbí nɛ́pȋ nímí wɛ. Simo nɛ̂-á pè yĩn dyɩ à kɔ̃
Pyɛrɩlɛ, ǹmɔ ye sɔ̏ ànɛ̂ ǹ gbɛ̃̀ndɩ̃́ Andrelɛ. Pè sɔ̏
mɛ yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n min yɔ sɔkɔ. Yɛ̃́nkyɔ
tɛ̃́pú ye sɔ̏ pélɛ.
19 Yesu mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Yé ń sɔ̏ tɛ̃. Mé kɩ yé
pɩ névye tɛ̃́npɔpulɛ Liyel tyɩ́.»

‡ **4:16** 4.16 Yah n tɛ Yesayi 8.23 - 9.1

20 Nɛ́npɔ́ swɔ, pè núkú pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ
sah tɛ́ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.
21 Wǎh tɔ̃ yuku yahlɛ kwéy, à díbí nɛ́pɩ̂̃ nímí
yísyɔ́ wɛ. Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ ye sɔ̃̀, pépi nónó-á
Nsebede dɩ̃́npɩ̀̃lɛ. Pè sɔ̃̀ mɛ ànɛ̂ pé sú Nsebedelɛ
krótókè sɔkɔ, mɛ pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n tɔ̃ n
sah. Yesu mɛ pè ye yah.
22 Nɛ́npɔ́ swɔ, pè núkú yal krótókè ànɛ̂ pé sú
tnɔ̂, tɛ́ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.

Yesu névye kwɔ́nɔ́ ànɛ̂ yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ

23 Yesu sɔ̃̀ mɛ Kalile mara póllɛ n kɔ n kɔ̃, mɛ
nolɛ n kwɔ Nsyifunɔ Liyel ní-ńtɛ̂̃n vɩ̀ sɔkɔ, mɛ
Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo Liyel tɔ̃́rí tyí yɔ̃, tɛ́ mɛ yámpú
pól ànɛ̂ nɛ́fukulɔ́ póllɛ n dɛ n mɔ.
24 Kǎh pɩ sɛ̃́, Yesu yĩn wil Siri yamana pól
sɔkɔ. No mɛ tyah n pɔ n pɔ yámpú póllɛ ǹ tyí,
nónó-á sɔ̃̀ mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ yam ànɛ̂ yèvyãhrɩ
duke duke pól sɔkɔ, ànɛ̂ sétɛ̂̃n-á sɔ̃̀ mɛ nónó
sɔkɔ, ànɛ̂ ǹdyɩ̀kɩ̀npɩbɩlɛ, ànɛ̂ wil kúnɔ́ névyelɛ,
Yesu pé pól dɛ mɔ.
25 Képah tɛ̃̀nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃. Pé túkù
sɔ̃̀ wil Kalile mara sɔkɔ, túkù wil Dekapoli mara
sɔkɔ, túkù wil Yerusalɛmɩ kwil, túkù wil Nsyude
mara sɔkɔ, túkù mɛ wil Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ.

5

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nónó pɩ yɔ̃lɩ yɔ̃.

1 Yesu-á tɔ́wû wɛ sɛ̃́, à dɔkɔ yuku yɔ̃lɩ yɔ̃. Wǎh
kɔ̃ tɛ̃, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂.

2 Képah sɔkɔ, à mɛ tyah pélɛ n kwɔ nɛ ńkɛ̃́:

Névye nónó-á mɛ nɔlɩ sɔkɔ

3 «Nónó-á pĩ nɛ Liyel yétɔ̂̃-á mɛ pé tɛ̃, pépi tyɩ́
nɔ. Pè kɩ Liyel tɔ̃́rɩ́ nɔlɩ yõ n pi.
4 Nónó-á mɛ gbnɩ́ sɔkɔ, pépi tyɩ́ nɔ. Liyel kɩ pé
yétĩ kele n pi.
5 Gblɔ̃̌y tɩ́kɩ́nmɔnɔ-á mɛ nónó sɔkɔ, pépi tyɩ́
nɔ. Sétáh kɩ pɔ n pɩ n pi pépi tyɩ́lɛ.*
6 Gbɩ wɛ̃̆kɩ̀ kɔ́lɔ́ dékè-á mɛ nónó sɔkɔ, á kɩ nɛ
kwɛkɩ ànɛ̂ níkɩ̃̀ sɔ̃́ tɛ̃ pélɛ, pépi tyɩ́ nɔ. Pǎh nɛ̂nɛ
n yah n kɔ̃, pè kɩ kè wɛ n dal n mɔ n pi.
7 Nónó-á névye yãmnɛ n yah, pépi tyɩ́ nɔ.
Liyel kɩ pé tɔ yãm yah n pi.
8 Nónó nnɔ-á mɛ yályál Liyel yah, pépi tyɩ́ nɔ.
Pè kɩ Liyel wɛ n pi yɩ̃́nɛ.
9 Nónó gbɔ̃̀ yõ-á yèvɩnɩ n wɛ, pépi tyɩ́ nɔ. Pè
kɩ n ye n pi Liyel wɛ̃́npɩ̃̀lɛ.
10 Nónó-á mɛ fɔ̃́hnɔ́lɛ n wɛ pé nɛ́gblɔ́ pɩ́nɔ́
yĩnnɛ Liyel yah, pépi tyɩ́ nɔ. Pè kɩ Liyel tɔ̃́rɩ́ nɔlɩ
yõ n pi.
11 Névye-à yélɛ n gbyɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, tɛ́ yélɛ n fɔ̃h,
tɛ́ yé tyɩ́lɛ n yo n ko à mɩ̀nɩ̀ duke duke póllɛ n
sah yé yõ ńmɔ yĩnnɛ, yépi tyɩ́ nɔ.
12 Sɛ̃́ ye lésõ pè fɔ̃h Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyopulɛ
nónó-á yé dyàh tɛ̃ pɔ sɔkɔ. Yé kɩ ké yõre ǹgbɛ̃
wɛ n pi yĩ̂nyõ sɔkɔ. Képah ye, yé nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀
ǹgbɛ̃ sɔkɔ yèsyɩ̀kɩ̀ tɛ̃̌nɛ.

* **5:5** 5.5 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 37.11.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tȍ sɑ̋hpú kɔ̃ pnɛ ànɛ̂ kyòo tyí yõ

13 Yépi ye n nɔ kèkõyɔ̋lɛ, sɔ̃-á pnɛ pãnnɛ n nɔ.
Ǹtɛ pnɛ dêndên-à wal ké sɔkɔ, sɔ̃ mɛ kè kɩ tɔ̃ fɛ̃
pɩ dêndên? Kè náh tɔ̃ fɛ̃ tir yɔ́ pɛkɩ n pi, à wil
mílkínɔ́ tyí sɔkɔ kégbɔ́, tɛ́ névye kɩ n kɔ n sɔkɔ
ké yõ.
14 Yépi ye kèkõyɔ̋ kyòolɛ. Kwil nɛ̂-à mɛ
mɔ́nɔ́lɛ yɔ̃lɩ yõ, kè náh fɛ̃ n wɔ̃bɩ n pi dò.
15 Pè náh fɔ̀tnɔ̀lɛ n soh tɛ́ dúlɛ n kwĩnki n mɔ
ké yah. Pě kè sah fɔ̀tnɔ̀ sahkɩ sɔkɔ, kè kɔ̃ kè n pɩ
kyòolɛ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ névye pól tyí.
16 Sɛ̃ ye yé yĩnɛ yè pɩ kyòolɛ névye tyí, pè kɔ̃
pè yé tyípéplɔ pínɔ́ wɛ, pè mó yé Súlɛ n gbilki,
nɛ̂-á mɛ yȋnyõ sɔkɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tȍ sɑ̋hpú kɔ̃ tyi kȍnsàhnɔ́ tyí yõ

17 Yé káh wɛ nɛ ńmɔ-á pɔ tyi kȍnsàhnɔ́ duku
kò-ǹsah, képah náh pɩ Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu-á
kwɔ́nɔ́ nónó kɔ̃, sépi duku kò-ǹsah dɛ́. Mé náh
pɔ sé duku kò-ǹsah, ǹtɛ mé pɔ sé tyi
píndalnmɔ-ńsah.
18 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, yȋnyõ ànɛ̂
sétáh tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ, kwâh tyı̃́ı̃ yɔ́, képah náh pɩ
kwáhkyĩrí yɔ́ ńtɛ̃ náh n wilki n pi tyi kȍnsàhnɔ́
sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kɩ pɔ syɩ ké sɔkɔ tyi pól píntɛnɔ tyí.
19 Képah ye, névi nɛ̂-à n sàh-ǹkɛ̃nɛ tyi
kȍnsàhnɔ́ sɔkɔ tir kyĩrí fyé yõ, tɛ́ no tɛ́lɔ́ tɔ yõ
yɩkɩ mɔ sɛ̃ntɛ̃ pínɔ́ sɔkɔ, tɛ̃ kɩ fɔ̋rɔɔ kal Liyel

tɔ̃́rɩ́ nɔlɩ yɔ̃́pú póllɛ. Ǹtɛ névi nɛ̂ wɔ-à n sah sé
sɔkɔ tyɩ́yónɔ́ yɔ̃, tɛ́ sélɛ nolɛ n kwɔ, tɛ̃̀ wɔ kɩ
yɩ̃́n-ńsah ǹgbɛ̃ wɛ Liyel tɔ̃́rɩ́ nɔlɩ yɔ̃́-ńsah sɔkɔ.
20 Mé kélɛ n yo yé tyɩ́, yáh kɩ pɩ́-ńkɛ̃́nɛ gbɩ
wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́púlɛ Liyel yah à kal Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́púlɛ, yé náh Liyel tɔ̃́rɩ́
nɔlɩ yɔ̃ n pi.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnɩ̀ tyɩ́ yɔ̃

21 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kǎh yo á náh tɑ̃n tyɩ́ nɛ,
nɛy káh nɛ́kókè mɔ. Névi nɛ̂-à nɛ́kókè mɔ, tɛ̃̀-á
yɩ̃nɛ tùkènɔ́lɛ.
22 Ǹtɛ ńmɔ wɔ kélɛ n yo yé tyɩ́ nɛ, névi nɛ̂-à ǹ
fɔkɔ vyɑ̃h ǹ nɩ́-òlɛ, tɛ̃̀-á yɩ̃nɛ tùkènɔ́lɛ. Nɛ̂-à ǹ
nɩ́-ò ye Nɛ́wɔ̂̃lɛ, tɛ̃̀-á yɩ̃nɛ tùkènɔ́lɛ tukey tùkèpu
tɩ̃̀nkɩ̃̀ tyɩ́. Tɛ́ nɛ̂-à à ye Vɩ́npɩlɛ, tɛ̃̀ wɔ-á yɩ̃nɛ
dáhnmɔnɔlɛ nɩ́-ńkɛ̃́ nyàhnpèkè sɔkɔ.
23 Wâh pɔ á yɩ̃ n kɔ̃ kɔ̃ kwâhlɛ Liyel kɔ̃́-ńsah,
tɛ́ á dyɔ to kɔ̃ nɛ́npɔ́ sɔkɔ nɛ wáh pɩ de á nɩ́-ò yɔ́
tyɩ́,
24 á yɩ̃ n kɔ̃ kɔ̃ kwâh sah nɛ́npɔ́, ǹ tɛ́ n kyɩ á
wrɔ́ tɔ̃ n sah á nɩ́-ò mɛ̀nɛ, ǹ tɛ́ n pyě n pɔ kélɛ
Liyel kɔ̃.
25 Tir yɔ́ kénkɔ̃-à mɛ yé wrɔ́ ànɛ̂ ǹnɩ̂ yɔ́lɛ, tɛ́ à
kyɩ ǹ ye tukey tùkè-ò tyɩ́, gbah n tɛ̃ ké yah wah
yé yɩ̃́nɩ́ntɛ̃-ńkɛ̃́ sɔkɔ nɛ́npɔ́. Képah-à pɩ́-ńkɛ̃́nɛ, à
kɩ kyɩ álɛ tukey tùkè-ò tyɩ́ nɛ à ké yah wah,
tukey tùkè-ò mɛ̀ kɩ kyɩ álɛ sràsyɩ́bɩ́ kɔ̃, tɛ́ pépi kɩ
mó ǹ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.

26 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo á tyí, á náh n wil n
pi nɛ́npɔ́, nɛ́ á náh kɔ̃lɩ mɛ̀ pól dyah tɛ pnɛ́pnɛ́.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ fɔ̀fɩ́kɩ̀ tyí yõ

27 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kǎh mɛ yónɔ́lɛ nɛ: «Káh
fɔ̀fɩ́kɩ̀lɛ n pɩ.»†
28 Ǹtɛ ńmɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à sê yɔ́
yah, tɛ́ yɩ̃́ wil ǹ tyí, tɛ̃̀-á fɔ̀fɩ́kɩ̀ pɩ tɛ ǹnɛ ǹ nɩ
sɔkɔ.
29 Á gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ yɩ̃́-à kɩ nɛ̂ ǹ dah n mɔ n pi
tyípékè pɩ́nɔ́ sɔkɔ, kè gbahlɩ n wilki n milki álɛ
fɩ́ɩ́. Á tɛ́kɩ́nɔ́lɛ á wil gbɛ̃̀nsê fɩ̃́ núkú sɔkɔ, képah
kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal á wil pól mɩ́nndahnmɔnɔ yõ ní-ńkɛ̃̀
nyàhnpèkè sɔkɔ.
30 Á gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ gbɔ̃̀-à kɩ nɛ̂ ǹ dah n mɔ n pi
tyípékè pɩ́nɔ́ sɔkɔ, kè kɑ̃m n milki álɛ fɩ́ɩ́. Á
tɛ́kɩ́nɔ́lɛ á wil gbɛ̃̀nsê fɩ̃́ núkú sɔkɔ, képah kɩ
fɔ̃́nfɔ̃́ kal á wil pól kyɩ́ndenɔ yõ ní-ńkɛ̃̀
nyàhnpèkè sɔkɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ fúr yɩ́kɩ́nɔ́ tyí yõ

31 Kè mɛ yónɔ́ tɔlɛ nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyɩlɛ n fin n
mɔ, tɛ̃̀-á yɩ̃nɛ à ǹ fɩ̃́nnmɔnɔ tàrfyɔ̀ sɛ́bɛ́y pɩ à kɔ̃.‡
32 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃̀ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à
ǹ kyɩ fin mɔ nɛ́ fɔ̀fɩ́kɩ̀ tɛ̃̀ tyí yõ náh, tɛ̃̀-á mɛ ǹnɛ
n mɔ fɔ̀fɩ́kɩ̀ pɩ́nɔ́ wɛ̃̀kɩ̀ yõ. Névi nɛ̂ tɔ-à mó sê
fɩ̃́nnmɔnɔ tɔkɔ, fɔ̀fɩ́kɩ̀-á tɛ̃̀ n pɩ.

† **5:27** 5.27 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 20.14; Tɔ̃́nyonɔ 5.18. ‡ **5:31** 5.31 - Yah n tɛ Tɔ̃́nyonɔ 24.1.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ gblɔ̌y wɔ́nɔ́ tyí yɔ̃

33 Yé kè noh sɔkɔ tɔlɛ nɛ kǎh yo á náh tɑ̃n tyí
nɛ: «Káh álɛ n wo mìnì tyi sɔkɔ. Wâh á wo tir
nɛ̂ sɔkɔ Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ yah, á yĩnɛ ǹ kè pɩ.»
34 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃́ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, yé káh
yélɛ n wo póllɛ. Yé káh yélɛ n wo yɩ̃̂nyɔ̃lɛ. Liyel
tɔ̃̋rí kǒ ye kélɛ, képah ye yé káh yélɛ n wo kélɛ.
35 Yé káh yélɛ n wo sétáhlɛ. Liyel gbyɛ̂̂h
súnsàh-ǹsah kǒ ye kélɛ, képah ye yé káh yélɛ n
wo kélɛ. Yé káh yélɛ n wo Yerusalɛmɩnɛ. Yɔ̃̀tɛ̃́
ǹgbɛ̃ Liyel kwil ye kélɛ, képah ye yé káh yélɛ n
wo kélɛ.
36 Káh álɛ n wo á yɔ̃lɛ. Á náh fɛ̃ á yɔ̃̀yén pɔ́
núkú ńtɛ̃ fyé piki, képah náh pɩ à kè silki n pi,
képah ye káh álɛ n wo kélɛ.
37 Kàh àwelɛ, yo nɛ àwe-á. Kàh ɔ̃̋ɔ̃lɛ, yo nɛ
ɔ̃̋ɔ̃-á. Tɛ́ wâh nɛ̂ yo dohnɩ sépi yɔ̃, pèkè pí-ò tɔ̃̀
vyɑ̃h ye.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ pèkè dyáhnɔ́ tyí yɔ̃

38 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kǎh mɛ yónɔ́lɛ nɛ: «Wâh
yɩ̃́ sɔ, á yɩ̃́ kɩ sɔ. Wâh yɩ̃́n dal, á yɩ̃́n kɩ dal.»§
39 Ǹtɛ ńmɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi-à tyɩ̃́túkù
pɩ yé tyí, yé káh nɛ yáh ké wɔ́lɛ n dɛ. Tɛ́ névi-à
á gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ létáh mɩ, ké ní-ò tɔ vi n mɔ à kɔ̃.
40 Névi-à mɛ ké tyí nɛ pé ǹ ye tukey tùkèpu tyí
á fwɔ̀mɔ̀npír syi yĩnnɛ, á fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔlɛ tɛ̃́ kɔ̃.

§ **5:38** 5.38 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 21.22-25.

41 Névi-à ǹ kyĩ mɔ nɛ á kíló núkú kɔ pélɛ,
kílónɔ́ nínɔ́ kɔ tɛ̃̀nɛ.
42 Névi nɛ̂-à ni á tyí, yĩ tɛ̃̀ kɔ̃. Nɛ̂-à nɛ pé dɛkɩ
syi á tyí, káh n yahle.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ à yuku sépɛ́bí tyí-á yĩnɛ kè nɔ pé tyí sɔ̃̌

43 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kǎh mɛ yónɔ́lɛ nɛ, á ní-ò
tyí-á yĩnɛ kè nɔ á tyí,* á mó á sépɛ dyɔlɛ n yɔ.
44 Ǹtɛ ńmɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, yé yɛ yé sépɛ́bí
tyí nɔ yé tyí, yé mó Liyellɛ n ni yé fɔ̃́hpú tyí.
45 Yâh képahlɛ n pɩ, yé Sú Liyel nɛ̂-á yĩ̂nyõ
sɔkɔ, yé mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ ǹmɔ wɛ̃́npı̀-á yélɛ.
Ǹmɔ ye n sɛ ǹ gbĩnɛ nɛ́pêl ànɛ̂ nɛ́péplɔ tyí, tɛ́
pũ̀nɛ n pɩ n mɔ nɛ́gblɔ́ ànɛ̂ nɛ́túkúnı̀ tyí.
46 Tɛ́ yépi tyí-á nɔ nónó tyí, pépi ó tyí-à nɔ yé
tyí, yõre nɛ̂ mɛ yé kɩ n wɛ n pi képah sɔkɔ Liyel
tyí? Mɔ́rí syípú ńtɛ̃ tɔ náh mɛ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ n pɩ di?
47 Yâh n wɛkɩ n mɔ yé no ó tyí, gbɛ̃̀ndùnı̀ tir
nɛ̂ mɛ képahlɛ? Liyel wɛ̃̀kı̀ kɔ́-ńkɛ̃́pú ńtɛ̃ tɔ náh
mɛ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ n pɩ di?
48 Yépi tɛ̃̀ wɔlɛ, yé tyípéplɔ ó kɔ́kɔ́lɛ n pɩ, sɔ̃̌-á
yé Sú tyípéplɔ ó kɔ́kɔ́lɛ n pɩ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ yĩ̂nyõ
sɔkɔ.

6

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ yĩ n kɔ̃ dùkù tyí yõ

---

* **5:43** 5.43 - Yah n tɛ Levitiki 19.18.

1 Yé yé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ gbɩ wɛ̌kì kɔ́lɔ́lɛ yɩ̃́nyáhkì
sɔkɔ dɛ́. Yâh képahlɛ n pɩ, yé náh ké yõre wɛ n
pi Sú Liyel tyí, ǹmɔ nɛ̂-á yɩ̃̂nyõ.
2 Képah ye, wâh kwâhlɛ n yĩ yãm nɛynɛ n kɔ̃,
káh ké kwnínɛ n kɔ̃ sɔ̃́-á névye túkù n nɛ n pɩ
kélɛ Liyel ní-ńtɑ̃̂n vì sɔkɔ ànɛ̂ wɑ̃̀l yey sɔkɔ,
névye kɔ̃ pě pélɛ n gbilki. Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo
yé tyí, pè ye ké yõre wɛ tɛ.
3 Ǹtɛ áwɔ-à kwâhlɛ n yĩ yãm nɛynɛ n kɔ̃, káh
n yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ pĩ ké sɔkɔ.
4 Képah sɔkɔ, yɩ̃́nkɔ̃nɔ nɛ̂-á á pɩ, kè kɩ tɛ̃̆ sètɩ̃̀n
sɔ̃̀ sɔkɔ. Tɛ́ Sú Liyel nɛ̂-á sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tyilɛ n pnɛ,
ǹmɔ kɩ ǹ dyah ké yõrelɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ Liyel ni dùkù tyí yõ

5 Yâh Liyellɛ n ni, yé káh névye túkùlɛ n yah
n pɩ. Liyel ní-ńtɑ̃̂n vì ànɛ̂ wɛ̃tlo yey sɔkɔ
yúkúnyĩnntɛ̃̆nɔ́ tyí ye nɔ pépi tyí pàh Liyellɛ n
ni. Pé gblɔ̌y wɛ̃kɩ yĩn ye pè n nɛ n pɩ képahlɛ.
Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, pè ye ké yõre wɛ
tɛ.
6 Ǹtɛ áwɔ-à mɛ ké tyí nɛ á Liyel ni, wâh pɩ ǹ
de á wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, ǹ tɛ́ á yah vike, ǹ tɛ́ á Sú Liyellɛ
n ni. Tɛ́ Sú Liyel nɛ̂-á sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tyilɛ n pnɛ, ǹmɔ
kɩ ǹ dyah ké yõrelɛ.
7 Yâh níŕílɛ n pɩ, yé káh tyilɛ n tɔ̃ n yo
tyɛ́-ńkɛ̃̂nɛ Liyel pĩ́-ńkɛ̃̂pú tyí kɔ̃lɛ. Pépi tɛ̃ sõnɔ
sɔkɔ, tyi tɔ̃́nyonɔ kwlɛ̌yy níŕí ye Liyel n tɛ̃.

8 Ǹtɛ yî nónó yétỗ-á mɛ yépi tɛ̃, yé Sú Liyel sè
pĩ tɛ sé ní-ńkɛ̃ gbĩ́ ńtɛ̃nɛ ǹ tyí. Képah ye, yé káh
Liyel pĩ́-ńkɛ̃púlɛ n yah n pɩ.
9 Yáh yĩnɛ yè Liyellɛ n ni dùkù nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀:

Ápi Sú Liyel nɛ̂-á yĩ̂nyõ,
á yĩn nɛ n gbilki.
10 Á yɔ̃̀tɔ̃rí wɛ̃kɩ.
Wáh mɛ nɛ̂ tyí,
képah nɛ n pɩ sétáh yõ, sɔ̃́-á kélɛ yĩ̂nyõ.
11 Á kwɛy gbĩ̀yĩ̀kì yõkelɛ á kɔ̃.
12 Ápi-á pɩ de áwɔ tyí tyi nónó sɔkɔ, sè yɔ̃ n mɔ á kɔ̃,
sɔ̃́-á ápi tɔ yɔ̃ mɔ névye kɔ̃, nónó-á pɩ de á tyí.
13 Káh n yɛ à sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tɔ̃nmɔnɔlɛ n fɛ̃ n syi.
Ǹtɛ á pwah n mɔ ǹ gbɔ̃̀, ǹmɔ nɛ̂ tyí-á pèkè pínɔ́ sõ n wil.
[Yɔ̃̀tɔ̃rí, ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔ, ànɛ̂ gbílkínɔ́lɛ, áwɔ tyí ye gbĩ́mɛgbĩ́. Amiina!]

14 Névye nónó-á n pɩ n de yé tyí, yâh n yɔ̃ n
mɔ pélɛ n kɔ̃, yé Sú Liyel nɛ̂-á yĩ̂nyõ, à kɩ n yɔ̃ n
mɔ yé tɔlɛ n kɔ̃.
15 Ǹtɛ yépi-à névye tyípɛ̂llɛ n yɔ̃ n mɔ pélɛ n
kɔ̃́-ńkɛ̃nɛ, yé Sú Liyel náh yépi tɔ tyí yɔ̃ n mɔ yé
kɔ̃ n pi.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ nĩ̂kì tɛ̃ dùkù tyí yõ

16 Yâh níkì tɛ̃, yé káh yé yey kwɔ n sah névye
túkù tyí kɔ̃lɛ. Pépi ńkɛ̃nɛ pé yey yõre n sah nɛ

névye pĩ nɛ páh mɛ níkɨ̀ tɛ̃. Kègbɩ yõ mé kélɛ n
yo yé tyí, pè ye ké yõre wɛ tɛ.
17 Ǹtɛ áwɔ-à níkɨ̀ tɛ̃, á yah wu, tɛ́ káh á yõ pɩ n
sah yákárá,
18 névye kɔ̃ pè pĩ nɛ wáh mɛ níkɨ̀ tɛ̃. Tɛ́ á Sú
Liyel nɛ̂-á sètɨ̃̀n sɔ̃̀ tyilɛ n pnɛ, ǹmɔ kɩ ǹ dyah ké
yõrelɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ tahrɩ koh n sah dùkù tyí yõ yɨ̃̂nyõ

19 Yé káh tahrɩlɛ n yah n koh n sah kèkõyɔ̃́ mɛ̀
sɔkɔ, képah nɛ̂ sɔkɔ-á sóhrí ànɛ̂ syɨ̃́mí kɩ fɛ̃ sélɛ
n yõ, képah náh pɩ yɨ̃́pú kɩ fɛ̃ kye de vɩ̀ sɔkɔ kɩ
sè yɨ̃ tɔkɔ.
20 Ǹtɛ yé tahrɩlɛ n yah n koh n sah yɨ̃̂nyõ,
képah nɛ̂ sɔkɔ-á sóhrí ànɛ̂ syɨ̃́mí náh mɛ sé yõ
yõ tɛ̃̀nɛ, yɨ̃́pú tɔ náh mɛ kɩ fɛ̃ kye de vɩ̀ sɔkɔ,
képah náh pɩ kɩ yɨ̃be yɨ̃.
21 Á náh wɛ di, á tahrɩ-à mɛ ńyãh, á sõnɔ tɔ kɩ
mɛ nɛ́npɔ́.
22 Wil kyòolɛ, yɨ̃́ ye. Á yɨ̃-à mɛ vyelɛ, á wil pól
kɩ mɛ kyòo sɔkɔ.
23 Ǹtɛ á yɨ̃́-à yɩkɩ, á wil pól kɩ mɛ fɛ̃̋ntṹ sɔkɔ.
Kyòo nɛ̂-á á sɔkɔ, kàh kɩ mɛ fɛ̃̋ntṹnɛ, á mɛ yɨ̃̋́
fɛ̃̋ntṹ pbèy sɔkɔ dɛ́.
24 Névi yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ tɔ̃̀ kwrɔ n pɩ n pi yɔ̃̀tãm
nɛ́pɨ̃ nímí tyí. Á kɩ núkú dyɔlɛ n yɔ, tɛ́ kɩ nɔ ǹ
ní-òlɛ. Képah náh pɩ, à kɩ núkúlɛ n tɨ̃nki, tɛ́ kɩ ǹ
ní-ò wɛ mɔ. Sɛ̃̋ ó ye, yé náh fɛ̃ tɔ̃ kwrɔ n pɩ n pi
Liyel ànɛ̂ pɔ́ tyí.

25 Képah ye ń kɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, yé
káh yé fɔkɔlɛ n sõ yáh nɛ wɛ n yõ [tɛ́ wɛ n wɔ]
n pi sɔ̃, tɛ́ kɩ mɛ min sɔkɔ, ànɛ̂ yáh nɛ yé wil flɔ
wɛ n mɔ n pi sɔ̃. Névi min tyí náh tah kal
yõkelɛ di? Wil tɔ tyí náh tah kal flɔlɛ di?
26 Yé yah kèpyelɛ yĩ̂nyõ sɔkɔ kɛ̀; sè náh
sèmukɔlɛ n duku, sè náh sèmukɔlɛ n tɔkɔ; sè
náh se mó tõ sèmukɔlɛ n koh n sah díké sɔkɔ; tɛ́
yé Sú Liyel sélɛ n pu. Ǹtɛ yépi náh fṍnfṍ kal
kèpye yõ náhnáh di?
27 Yépi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃́ kɩ fɛ̃ kwéy ńtɛ̃ fyé dohnɩ ǹ
gblɔ̌y min yõ, ǹ fɔ́kɔ́sõnɔ gbɔ̃̀ yõ?
28 Ǹtɛ kwâh nɛ̂ fɔkɔ sõnɔ mɛ yé tyí yé mɔ mɔ
flɔ tyí sɔkɔ wɛ́? Yé yah fílkì fi pɩ dùkùlɛ swɛ̃y
sɔkɔ kɛ̀: Sè náh tɔ̃̀lɛ n pɩ, sè náh se mó tõ flɔlɛ n
tĩ.
29 Ǹtɛ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, yɔ̃̀tɛ̃̀ dĩ́ Salomo
tàh fyé yah yõ, à náh flɔ wɛ mɔ yah nónó-á plɛ
nɔ fílfi nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃nɛ.
30 Liyel yõ sɛ̃́nyĩ-ńkɛ̃̂pú nɔ́pi. Fílkì nɛ̂-á swãh
sɔkɔ kwɛynɛ, tɛ́ kɩ pɔ n sukɛ n pi ńsɔ̃̂nɛ, Liyel-á
képah fi pɩ pallɛ sɛ̃́ à, yépi wɔ se pyě à kɩ yɛ
kóhnmɔnɔlɛ kal plɛ́ntnɔɔ?
31 Yé káh yé fɔkɔlɛ n sõ yè pɔ nɛ n yo nɛ,
kwâh nɛ̂ se yé kɩ wɛ yõ nɩ? Kwâh nɛ̂ se yé kɩ wɛ
wɔ nɩ? Kwâh nɛ̂ se yé kɩ wɛ mɔ yé wil sɔkɔ nɩ?
32 Yé náh wɛ di, Liyel pĩ́-ńkɛ̃̂pú ye ńkɛ̃́nɛ nɛ n
yah n kɔ̃ sépi póllɛ tyɛ́tyɛ́nɩ kɛ̃́nɛ. Ǹtɛ yé Sú nɛ̂-á
yĩ̂nyõ, à pĩ nɛ yî nɔ́pi pól yétɔ̃̂-á mɛ yé tɛ̃ dò.
33 Yé Liyel tɔ̃́rɩ ǹgbò yah n kɔ̃, ànɛ̂ wăh mɛ nɛ̂
tyí. Képah sɔkɔ, à kɩ yî tɛ́lɔ́ tɔ pól dohnɩ yé kɔ̃.

34 Yé káh yé fɔkɔlɛ n sõ ńsȍ tyí sɔkɔ. Yé ńsȍ
tyi sah ńsȍ yah. Swɔ̃ swɔ̃ pól ànɛ̂ sé yȍtyí ye.

7

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tȍ sȁhpú kɔ̃ nɛ pè káh no tɛ́lɔ́lɛ n tuke

1 Yé káh nolɛ n tuke. Képah sɔkɔ, Liyel náh yé
tɔ tuke n pi.
2 Yé náh wɛ di, yáh no tɛ́lɔ́lɛ n tuke sɔ̃, sɛ̃́ ye
Liyel kɩ n tuke n pi yé tɔlɛ. Yáh no tɛ́lɔ́ tyílɛ n
sãh dú nɛ̂nɛ, yé tɔ tyí kɩ n sãh n pi kénɛ dú ólɛ.
3 Á pɩ sɔ̃ tɛ́ ǹdan wɛ á yȕnpi yȉ sɔkɔ, tɛ́
dàhnpɛlɛ áwɔ yȉ sɔkɔ, á náh mɛ képah wɔ pĩ?
4 Á kɩ pɩ sɔ̃, tɛ́ kɩ yo á yȕnpi tyí nɛ, à yɛ á
ǹdan wilki à kɔ̃ ǹ yȉ sɔkɔ, tɛ́ dàhnpɛ mó tɔ̃ mɛ
áwɔ yȉ sɔkɔ?
5 Fɔ̀kɔ̀pȉl névi. Á yȉ sɔkɔ dàhnpɛ ǹgbò wilki.
Képah-à pɩ, á kɩ fɛ̃ n yah pallɛ kɩ á yȕnpi yȉ
sɔkɔ ǹdan wilki.
6 Yȉ nónó-á mɛ Liyel tyí yõ, yé káh sélɛ
névyelɛ n kɔ̃ nónó-á mɛ pãhlɔ tyí kɔ̃lɛ, pè kɔ̃ pè
káh n pɔ pé yey vi yé tyí képékèyɔ̂. Yé káh mó
tɔ̃ yȉ kètǎrnɔlɛ névyelɛ n kɔ nónó-á mɛ slo tyí
kɔ̃lɛ, pè kɔ̃ pè káh n pɔ n suki n sɔkɔ sé yõ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tȍ sȁhpú kɔ̃ nɛ pè nɛ n ni Liyel tyí

7 Yé nɛ n ni, yé kɩ n wɛ n syi. Yé nɛ n yah n
kɔ̃, yé kɩ n wɛ. Yé wùkahlɛ n mɩ, kè kɩ n yɩkɩ n
mɔ yélɛ n kɔ̃.

8 Yé náh wɛ di, nɛ̂-à ni Liyel tyí, tɛ̃ n wɛ n syi.
Nɛ̂-à yah kɔ̃, tɛ̃ n wɛ. Nɛ̂-à wùkah mɩ, kè n yɩkɩ
n mɔ tɛ̃ kɔ̃.
9 Nɛ̂ tɛ̃ mɛ yépi sɔkɔ, ǹ píɗɩ́-à búrn ni ǹ tyí à
kɩ dáhkìlɛ à kɔ̃?
10 Képah náh pɩ, wàh yɛ̃́nkô ni ǹ tyí, à kɩ
wahynɛ à kɔ̃?
11 Yépi nónó-á nɛ́pêllɛ, yé yé wɛ̃́npì kɔ̃́nɔ́ yah
wɛ yípéplɔlɛ. Tɔ̀tɔ̀ náh mɛ ké sɔkɔ, yé Sú Liyel
nɛ̂-á mɛ yĩ̂nyõ sɔkɔ, ǹmɔ kɩ yîlɛ sé nípú kɔ̃
nónó-á plɛ kal yépi tyílɛ dò.
12 Yáh mɛ ké tyí nɛ no tyi nónó póllɛ n pɩ yé
tyí, yépi tɔ sɛ̃́nknɔlɛ n pɩ pé tyí. Sɛ̃ ye tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ yo
kélɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sã́hpú kɔ̃ dé-ńsah wǒkè ànɛ̂ dé-ńsah fĩ́ĩ tyí yõ

13 Yé nɛ n de dé-ńsah fĩ́ĩlɛ. Yé náh wɛ di, wɛ̃̌kì
nɛ̂-á n yuku tyí yíkínɔ́ tɛ̃-ǹsah, ké kɔ́lɔ́ mɛ
fàhfàh, ké dé-ńsah mɛ wòo. Képah sɔkɔ dépú
mɛ dò.
14 Ǹtɛ wɛ̃̌kì nɛ̂-á n yuku tyɛ́-ńkɛ̃ min tɛ̃-ǹsah,
ké kɔ́lɔ́ mɛ táhnɔ́lɛ, ké dé-ńsah mɛ fĩ́ĩ. Ké
wɛ́ndepu náh mɛ fwɔ́ɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sã́hpú kɔ̃ Liyel yĩn yõ mìnyobe tyí yõ

15 Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmɩ Liyel yĩn yõ
mìnyobelɛ. Pàh n pi yé tyí, pě pé gblɔ̃̌y pɩ
mámm képyɛ́nì tyí kɔ̃lɛ, tɛ́ ké kègbɩ tɛ̃ yõ sɔkɔ,
pè mɛ pékénɔ́lɛ gbɛ̃́npãhlɔ sɔ̃́.

16 Yé kɩ pè pĩ n pi pé tyíṕɩnɔ́ sɔkɔ. Yɛ̀rɛsɛ̃́ náh
fɛ̃ n wɛ n gbɛ kahrɩ sɔkɔ. Sènsóké pye tɔ náh
mó fɛ̃ n wɛ n gbɛ gbíyɛ̃́kɩ̀ sɔkɔ.
17 Sésân pèplɔ pól n syi pye pèplɔlɛ. Tɛ́
séswɔ́ntùkù wɔ mó n syi pye túkúnı̀nɛ.
18 Séswɔ̂ pèpɛy náh fɛ̃ n syi pye túkúnı̀nɛ.
Séswɔ́ntùkù tɔ náh mó fɛ̃ n syi pye pèplɔlɛ.
19 Séswɔ̂ nɛ̂-à n syí-ńkɛ̃́nɛ pye pèplɔlɛ, kè n
kãm ǹ min n dah n mɔ nyàh sɔkɔ.
20 Sɛ̃́ ó ye yé kɩ n pĩ n pi Liyel yĩn yõ
mı̀nyobelɛ pé tyíṕɩnɔ́ sɔkɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ tir yónɔ́ ànɛ̂ ké pínɔ́ tyí yõ

21 Kè náh pɩ nɛ nónó pól-á ńmɔlɛ n ye Tɛ̃̆
ǹgbɛ̃, TƐ̃̀ ǸGBƐ̃NƐ pé pól sɔ̃́ kɩ Liyel tɔ̃́rɩ́ nɔlɩ yõ
n pi dɛ́. Ń Sú Liyel nɛ̂-á mɛ yĩ̂nyõ, ǹmɔ-á mɛ nɛ̂
tyí, képah pípú ó ye kɩ yõ ké nɔlɩlɛ.
22 Liyel tukey tuke sõlɛ, névye náhnáh kɩ n yo
n pi ń tyí nɛ, Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃, Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃, ńmɔ yĩn yõ kó
lésõ pé n syi n yo Liyel tɛ̃ntõnènɛ nɩ? Ńmɔ yĩn
yõ kó lésõ pè n nɛ n yĩni n wilki sétɑ̃̀nnɛ névye
sɔkɔ nɩ? Ńmɔ yĩn yõ kó lésõ pè n nɛ n pɩ gbǐlnɔ́
náhnáhlɛ nɩ?
23 Ǹtɛ mé kɩ yo pé tyí nɛ, mé náh pélɛ n pnɛ
póllɛ. Pè gbɛ mɔ ńnɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ dêl
pípú nɔ́pi.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ vı̀ duke nı̂nɔ́ mɔ́nɔ́ tyí yõ

24 Képah ye, névi nɛ̂-á ń wɛlɔ nɔ́pi noh, tɛ́ mɛ
sé tyi̋yónɔ́lɛ n pı, tɛ̃ mɛ á kı nɛ lékɑ̋m névi yɔ́
sɔ̃, nɛ̂-á ǹ wɔ̀kɔ̀ mɔ légbı̃́ yõ.
25 Pǜ mɛ pɔ pı, yrɛy yuku à kwɔkı kyı syı
kénɛ wɔ̀kɔ̀ tyí, pű̃nyɑ̋hkí tɔ mɛ kõ kyı mı ké
sɔkɔ, ǹtɛ kăh sǜ sõ légbı̃́ yõ sɛ̋, képah ye kè náh
syıkı.
26 Ǹtɛ névi nɛ̂-á ń wɛlɔ nɔ́pi noh tɛ́ à náh mɛ
sé tyi̋yónɔ́lɛ n pı, tɛ̃ mɛ á kı nɛ lékɑ̋m kɛ̋ névi yɔ́
sɔ̃, nɛ̂-á ǹ wɔ̀kɔ̀ mɔ sèmı̏yɑ̋hrí yõ.
27 Pǜ mɛ pɔ pı, yrɛy yuku à kwɔkı kyı syı
kénɛ wɔ̀kɔ̀ tyí, pű̃nyɑ̋hkí tɔ mɛ kõ kyı mı ké
sɔkɔ, kè mɛ syıkı à pirki kwɛ pnɛ́pnɛ́.

28 Képah sɔkɔ, Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɔ́pi kɔ̃ tɛ gbı̃́
nɛ̂nɛ, tɔ́wû gbɑ̏n du ǹ névye kwɔ́nɔ́ dùkùlɛ.
29 Yé náh wɛ di, ǹ névye kwɔ́nɔ́ dùkù náh sǜ
mɛ Liyel tyi kǜnsàhnɔ́ kwɔ́pú tyí kɔ̃lɛ dɛ́, kè sǜ
mɛ yǜtɔ̃rí kwɔ́nɔ́lɛ képah ye.

8

Tótɛ̃ dı̃́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

1 Yesu-á wil yɔ̃lı yõ à tiki pɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, tɔ́wû
ǹgbɛ̃ ǹ sǜ tɛ̃.
2 Tótɛ̃ yɔ́ mɛ nɔ de à gbètukunɔ di ǹ yah sɔkɔ,
tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, wàh mɛ ké tyí wăh kı
fɛ̃ pé dɛ mɔ pé kɔ̃ pé pı yályál Liyel yah.

3 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ ǹ gbɔ̃̀ nɔ à tũ ǹ tyí, tɛ́ yo
ǹ tyí nɛ: «Mé mɛ ké tyí, á kı dɛ.» Nɛ́npɔ́ swɔ, dĩ́
dú ńyân núkú tyɛ.
4 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Káh yĩ mɛ̀
yãh nɛy tyí dɛ́. Tɛ́ kyı á gblɔ̌ynɛ sárká
syínwı̃̀lkı̀-ò wɛ̃kı. Moyisi-á sɔ̃̀ sárká nɛ̂ tyí yo
sah tótãm dɛ́nmɔnɔ tyí sɔkɔ, kyı képah wilki,
nɛ̂-á kı kélɛ pè wɛ̃kı nɛ wáh dɛ.»

Wrome sràsyîbî yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ yɔ́ tɔ̃̀npı dɛ́nmɔnɔlɛ

5 Tɛ́ Yesu-á pɔ de Kapɛrnayumi sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ,
Wrome sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ yɔ́ pɔ ǹ tnɔ̂ tɛ́ à ni
6 nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, pé tɔ̃̀npı dĩ́-á mɛ sɛ̃́nɔ́lɛ gbô sɔkɔ
wil kúnɔ́ ńyânnɛ ǹ sɔkɔ. Wǎh mɛ n kwlɔ
képékèyɔ̂.
7 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ páh kı ǹ sɔ̃̀
tɛ̃ kyı à dɛ mɔ.
8 Ǹtɛ kénɛ dĩ́ mɛ yo Yesu tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃,
péwɔ-á fɔ̃́rɔɔ kah ǹ dénɔ́lɛ pé gbô sɔkɔ. Ńkɛ̃́ à
wɛy núkú ó yo, tɛ́ pé tɔ̃̀npı-á kı dɛ.
9 À kó wɛ nı, yɔ̃̀tãm-á mɛ péwɔ tyí, tɛ́ péwɔ tɔ
mó mɛ sràsyíbí yísyɔ́ yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ. Pâh yo nɛ̂ tyí nɛ, à
sɔkɔ! Tɛ̃̀ n sɔkɔ. Pâh yo nɛ̂ tyí nɛ, à pɔ! Tɛ̃̀ n pɔ.
Pâh yo pé yɔ̃̌ tyí nɛ, à tir mɛ̀ pı! Á kè pı.
10 Képah sɔkɔ, Yesu-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃́, sè ǹ
gbɑ̃̀n kah du. À mɛ yo ǹ sɔ̃̀ tɛ̃́pú tyí nɛ: «Kègbı
yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí, mé náh Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́
ǹgbɛ̃ mɛ̀ dùkù névi wɛ yah Yisrayel no ńtɛ̃ fyé
sɔkɔ.

11 Tɛ́ mé kélɛ n yo yé tyɩ́ nɛ, névye náhnáh-á
kɩ wil ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ, kɩ pɔ yõke yõ wɛ̃ tyɩ́
Abrahmɩnɛ, ànɛ̂ Yisakɩlɛ, ànɛ̂ Nsyakɔbɩlɛ Liyel
tɔ̃́rɩ́ tyah sɔkɔ.
12 Ǹtɛ Yisrayel no nónó-á sɔ̃̀ yĩnɛ dénɔ́lɛ Liyel
tɔ̃́rɩ́ tyah sɔkɔ, pépi kɩ wũ kégbɔ́ fɛ̃́ntṹ sɔkɔ,
ńyãh sɔkɔ-á gbnɩ́ ànɛ̂ ynɩ́ táhnɔ́ kɩ mɛ.»
13 Képah tɛ̃́nɛ, Yesu ǹ syɩ yo sràsyɩ́bɩ́ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́
mɛ̀ tyɩ́ nɛ: «Á syɩ nɛ n yuku á tɩ̃̀nnɛ. Wáh sɛ̃
ńmɔ yõ sɛ̃́, wáh nɛ̂ yah kɔ̃, kè kɩ pɩ á tyɩ́.»
Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ tɔ̃̀npɩ dɩ̃́ núkú dɛ.

Yámpú náhnáh dɛ́nmɔnɔlɛ

14 Képah náh, Yesu kyɩ Pyɛrɩ gbô, tɛ́ kyɩ Pyɛrɩ
dɛ́nsê wɛ sɛ̃́nɔ́lɛ wɩ́lvyã́hnɩ̀nɛ.
15 Yesu mɛ tũ pi gbɔ̃̀ tyɩ́, wɩ́lvyã́hnɩ̀ núkú à fin
mɔ. Képah tɛ̃́nɛ, pi mɛ yuku tyah n yah n dah n
mɔ Yesu tyɩ́ sɔkɔ.
16 Gbɩ̃́yɩ̃́-á de, no pɔ névye náhnáhlɛ Yesu tyɩ́
sétã̀n-á sɔ̃̀ mɛ dénɔ́lɛ nónó sɔkɔ. À mɛ ǹ vyãh
wɛynɛ sétã̀n nɔ́pi yĩni wilki pé sɔkɔ, tɛ́ yámpú
tɛ́lɔ́ pól dɛ mɔ.
17 À képah pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyo-ò Yesayi tir
yónsàhnɔ́ mɛ̀ kɔ̃ kè wil. À lésõ nɛ ńkɛ̃́: «À ye á
yèvyãhrɩnɔ pól tɔkɔ to á yõ, tɛ́ á yamnɔ pól tyɛ.»

Nónó-á sɔ̃̀ mɛ ké tyɩ́ nɛ pé Yesu sɔ̃̀ tɛ̃

18 Yesu-á tɔ́wû ǹgbɛ̃ wɛ pè pɔ à mɔ gbĩ sɛ̃́, à
nɛ pé tɔ̃̀ sã́hpú àwɔ pé yuku yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ.

19 Képah sɔkɔ, Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́-ò yɔ́ nɔ
de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò dǐ́, páh kı ǹ sȍ tɛ̃
n kɔ n kɔ̃ ǹnɛ ǹ yúkú-ńtɑ̂̃n pól sɔkɔ.
20 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ:
«Gbɛ̃̌npɑ̃̌hlɔ tyí pȉ mɛ. Kèpye tyí syɛ̀ mɛ. Ǹtɛ
Névi Pídǐ́ tɛ̃̌ tyí, wɛ́nsɛ̃̌nmı̀-ǹsah ńtɛ̃ náh mɛ.»
21 Képah tɛ̃̌nɛ, ǹ tȍ sɑ̃́hpú sɔkɔ yɔ́ tɔ̃ à syah nɛ,
kwɔ́-ò dǐ́, à yɛ pâh pɔ pé sú lékó ǹgbò yĩ̌ tɛ.
22 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ńmɔ sȍ tɛ̃, ǹ tɛ́ n yɛ
nɛ́kyî kɔ̃ pè pé lékyîlɛ n yĩ̌.»

Yesu yɑ̃́hpékè yɔ́ yĩ̌n mɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ

23 Képah sɔkɔ, Yesu de krótókè sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tȍ
sɑ̃́hpúlɛ pè sɔkɔ.
24 Dǒ yɑ̃́hpékè yɔ́ núkú kõ yɔ́-ǹgbɛ̃ yõ sɔkɔ,
fɔ́ɔ́ krótókè yõ n tyah yĩ́nɔ́lɛ ni sɔkɔ. Ǹtɛ Yesu
wɔ sȍ mɛ n dɔ.
25 Képah sɔkɔ, ǹ tȍ sɑ̃́hpú nɔ de ǹ tnɔ̂ mɛ kyı
ǹnɛ n yilki n mɔ nɛ ńkɛ̃́, Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃, à pé pwah mɔ
oo! Yɔ-á mɛ n tyah pé yɔ̃́nɔ́lɛ dɛ́!
26 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Kwâh nɛ̂ pı tɛ́ tíkí yé
tɛ̃? Liyel yõ sɛ̃́nyĩ̌-ńkɛ̃̌pú nɔ́pi.» Képah tɛ̃̌nɛ, à
yuku à dírí kõ yɑ̃́hkí ànɛ̂ ni yõ, tyah núkú pı
sṹmm.
27 Képah tɛ̃̌nɛ, kè kah pı gbɛ̃̌ndùǹ̀nɛ pé tyí.
Pè mɛ tyah yo tũ wɛ̃ tyí nɛ, nɛ́dúkú nɛ̂ se dǐ́
mɛ̀nɛ tɛ́ yɑ̃́hkí ànɛ̂ yɔ tɔ n sah ǹ tyí yõ nı?

Dîbî nɛ́pȋ̂ nîmî dɛ́nmɔnɔlɛ sétɑ̏̃n-á sȍ mɛ nónó sɔkɔ

28 Képah sɔkɔ, Yesu-á kyɩ yĩni tɛ̃ yɔ́-ǹgbɛ̃
kahnɩnɛ Kadarɩ tãn sétáh yõ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, díbí nɛ́pɩ̃̂
nímí mɛ wil léyẫl wrɔ́ sɔkɔ à pɔ à yohnɩ
sétɛ̃̀nnɛ pé sɔkɔ. Pé pékénkàhnɔ́ tɛ̃̆ tyí, nɛy náh
sɔ̃̀ mɛ fɛ̃ n sɔkɔ nɛ́npɔ́ wɛ̃̆kɩ̀lɛ.
29 Pǎh pɔ à yohnɩ, pè tyah n de n syi nɛ, Liyel
Pídɩ̃́, kwâh nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ pé tyí nɩ? Ȁ se pɔ
ásɔ̃̏ pépi fõh yĩnnɛ ké gbɩ̃́ nɔ́-ńkɛ̃̂ sɔkɔ nɩ?
30 Tɛ́ kè sɔ̃̀ pɔ yĩnɛ sel kwĩnki yísyɔ́ mɛ n yah
n yõ n kɔ̃ fíí kwéy pélɛ.
31 Sétɛ̃̀n nɔ́pi mɛ Yesu ni nɛ, wàh kɩ sé yĩni
wilki díbí nɔ́pi sɔkɔ, à yɛ sé kɔ̃ sé kyɩ n de sel
nɔ́pi sɔkɔ.
32 Yesu mɛ nɛ, sè nɛ n yuku. Sè núkú wil díbí
nɔ́pi sɔkɔ à kyɩ de sel nɔ́pi sɔkɔ. Sel nɔ́pi pól
núkú wil yɔ̃lɩ yɔ̃̀tah, à to tiki tùkùtùkù à kyɩ de
yɔ sɔkɔ à ku.
33 Képah tɛ̃̆nɛ, sel nɔ́pi fɛ̃̆pu mɛ to de kwil
sɔkɔ, à kyɩ tyi nɔ́pi pól yãh no tyí, à tahlɩ tir
nɛ̂-á pɩ díbí nɛ́pɩ̃̂ nímí nɔ́pi tyí sétɛ̃̀n-á sɔ̃̀ nónó
sɔkɔ.
34 Képah sɔkɔ, kwil tãn pól wil kyɩ Yesu yohnɩ.
Pǎh fyɔ̀ à wɛ, pè à ni nɛ à yal pépi sétáh yõ.

9

Sèkùkù dɩ̃́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

1 Képah sɔkɔ, Yesu de krótókè sɔkɔ à ǹ syɩ
yɔ́-ǹgbɛ̃ kah à sɔkɔ ǹ kwil sɔkɔ.*

* **9:1** 9.1 - Yesu kwil nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̏ sɔkɔ yɔ̀, Kapɛrnayumi ye.

2 Nósyɔ́ mɛ sèkùkù dɩ́ yɔ́ twah sɛ̃ sɛ̃ kwâh yɔ́
yɔ̃ à pɔ ǹ tyí. Wǎh kè wɛ pè sɛ̃ ǹ yɔ̃ sɛ̃́, à yo
sèkùkù dɩ́ mɛ̀ tyí nɛ: «Káh n yɛ á yáh-ńsah tyɛ ń
pídɩ̃́. Á tyípêl pínɔ́ ye yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃.»
3 Képah tɛ̃̀nɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú yísyɔ́
tyah n sõ nɛ, dɩ́ mɛ̀-á mɛ n yo n de Liyel tyí dɛ́.
4 Ǹtɛ Yesu-á pé sõnɔ pĩ sɛ̃́, à yo pé tyí nɛ:
«Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ sõnɔ túkúǹnɛ yé sɔkɔ sɛ̃́?
5 Mâh yo sèkùkù dɩ́ mɛ̀ tyí nɛ: ‹Á tyípêl ye yɔ̃
mɔ.› Képah náh pɩ, mâh yo ǹ tyí nɛ: ‹Yuku nɛ n
kɔ.› Dlo mɛ nɛ̂ tɛ̃ yónɔ́ sɔkɔ kal?
6 Ǹtɛ mé kɩ tir yɔ́ pɩ yé kɔ̃ yé kɩ pĩ nɛ,
tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ Névi Pídɩ̃́ tyí sétáh yɔ̃ kɩ fɛ̃ tyípêl
yɔ̃ mɔ.» Tɛ́ ǹ syɩ yo sèkùkù mɛ̀ tyí nɛ: «Yuku, á
sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ ǹ nɛ n yuku á gbô.»
7 Dɩ́ mɛ yuku à sɔkɔ ǹ gbô.
8 Tɔ́wû-á képah tɛ̃ wɛ sɛ̃́, tíkí pè tɛ̃. Pè tyah
Liyel yĩnnɛ n gbilki wǎh sɔ̃́npílɛ tɛ̃́nwɛnɔ mɛ̀
dùkùlɛ névye kɔ̃.

Yesu Matye ye pɩ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́h-òlɛ

9 Yesu-á yal nɛ́npɔ́ tɛ́ n sɔkɔ, à dɩ́ yɔ́ wɛ à mɛ
kɔ̃ tɛ̃ mɔ́rílɛ n syi mɔ́rí syí-ńsah sɔkɔ, pè n ye
Matyelɛ. Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń sɔ̃̀ tɛ̃.» À mɛ
yuku ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.
10 Képah náh, Yesu-á sɔ̃̀ mɛ yõke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ
Matye gbô, mɔ́rí syípú náhnáh ànɛ̂ Liyel wɛ̃̀kì
kɔ́-ńkɛ̃pú tɔ pɔ n yɔ̃ ǹnɛ wɛ̃ tyí ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ.
11 Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú-á képah wɛ sɛ̃́, pè yo Yesu
tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ pé kwɔ́-ò dɩ́ n

yõ mɔ́rɩ́ syɩ́pú ànɛ̂ Liyel wɛ̃̌kì kɔ́-ńkɛ̃̂púlɛ wɛ̃ tyɩ́ nɩ?
12 Ǹtɛ Yesu-á pé wɛy noh, à yo pé tyɩ́ nɛ:
«Névye nónó-á mɛ lènɔlɛ, sènpɩ yétɔ̃̂ se mɛ pé
tyɩ́? Yámpú tyɩ́ náh ǹ yétɔ̂lɛ di?
13 Liyel-á nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Yâh wɛ̃ yãmnɛ n yah,
képah tyɩ́ nɔ ńmɔ tyɩ́ kal yáh sárká nɛ̂nɛ n sukɛ
ńnɛ n kɔ̃.› Yé kyɩ yé fɔkɔnɩ mɔ yah képah tyɩ́
sɔkɔ, yè ké kɔ́r pĩ. Yé náh wɛ di, névye nónó-á
mɛ n sõ nɛ nɛ́gblɔ́-á pélɛ Liyel yah, mé náh pɔ
pépi yé-ńsah dɛ́. Ǹtɛ nónó-á pĩ nɛ tyɩ́pêl pɩ́pú-á
pélɛ, pépi yé-ńsah ye mé pɔ.»

Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir náh mɛ núkúlɛ Nsyifunɔ tyɩ̂ďìlɛ

14 Képah sɔkɔ, Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ
de Yesu tnɔ̂ tɛ́ à syah nɛ, kè se pɩ sɔ̃́ tɛ́ pépi ànɛ̂
Farisi wɛ̃̌kì kɔ́pú níkȉlɛ n tɛ̃ tɛ́ ǹmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
náh mɛ níkȉlɛ n tɛ̃ nɩ?
15 Yesu mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Pǎh nónó ye fúr
yõke yõ yĩnnɛ, pépi se kɩ fɛ̃ pé yey kwɔ sah pɛ
mɛ gbĩ́nɛ pé nɩyɔ̃́? Ǹtɛ sèpȉn yɩ́syɔ́ mɛ n pi, pɛ
mɛ̀ kɩ pɔ n tɛ̃ n wilki n pi pé nɩyɔ̃́. Légbĩ́nɛ, pè
kɩ níkȉlɛ n tɛ̃.
16 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh yĩnɛ à fwɔ̀sãn kãm à
fwɔ̀dyàh min. Yé náh wɛ di, fwɔ̀sãn mɛ̀ kɩ
fwɔ̀dyàh mɛ̀ yɔrɩ tɔ, wãn ó kɔ̃ kè kɩ tɔ̃ mɔ ké
tɔ́nɔ́ yõ.
17 Ďìvɛ̃ sɑ̃́n tɔ náh yĩnɛ mɔ́nɔ́lɛ pley ďì sɔkɔ.
Wâh képah pɩ, ďìvɛ̃ mɛ̀-à fũ, kè kɩ pley nɔ́pi
sɔkɩ, ďìvɛ̃ kɩ kwɛ, pley tɔ tyɩ́ kɩ yɩkɩ. Ǹtɛ kàh

dȉvɛ̃ sʌ̋nnɛ, pley snɔ́ sɔkɔ ye kè n mɔ. Képah
sɔkɔ, kèyǎh ńtɛ̃ náh n yɩkɩ.»

Pi yɔ́ dɛ́nmɔnɔ ànɛ̂ sênpir yɔ́ lékó yȋlkȋnmɔnɔlɛ

18 Yesu-á mɛ kénɛ wɛlɔlɛ n yo pé tyí gbȉ́ nɛ̂nɛ,
Nsyifunɔ yȍtɛ̃ dȉ́ yɔ́ nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ gbètukunɔ di
ǹ yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ pé písê-á yah kwlɔ
núkúnúkú sɛ̃́ yɔ̀. Ǹtɛ à pɔ kyɩ ǹ gbȍ sah ǹ yõ,
wǎh kɩ min wɛ.
19 Képah sɔkɔ, Yesu ànɛ̂ ǹ tȍ sʌ̋hpú mɛ yuku
dȉ́ sȍ tɛ̃.
20 Tɛ́ kè pɔ yĩnɛ sê yɔ́ sȍ mɛ náhlɛ n yɔ
tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ ye gbɔ̃ninɔ́. Pi mè mɛ nɔ de Yesulɛ ǹ
náh tȉnnɛ, à pɔ tũ ǹ fwɔ̀mɔnɩ vyãh tyí.
21 Yé náh wɛ di, à sȍ mɛ n sõ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ
páh kɩ tɛ̃ wɛ tũ ǹ fwɔ̀mɔnɩ ńtɛ̃ ó tyí, páh kɩ dɛ.
22 Yesu-á ǹ yah vi tɛ́ à wɛ, à yo ǹ tyí nɛ: «Káh
n yɛ á yáh-ńsah tyɛ, ń písê. Á Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ye ǹ
dɛ mɔ.» Nɛ́npɔ́ swɔ, pi núkú dɛ.
23 Tɛ́ Yesu-á pɔ yĩni tɛ̃ Nsyifunɔ yȍtɛ̃ dȉ́ gbô, à
yikɔ fȉ́bípú wɛ tɛ́ tɔ́wû wɛ pè mɛ n pɩ wrɔ̌wrɔ̌.
Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí nɛ:
24 «Yé wil ásȍ̂. Pípír náh ku, dɔy† sɔkɔ ye
ǹnɛ.» Ǹtɛ pè sȍ mɛ kȍ́lɛ Yesulɛ n ko.
25 Pǎh tɔ́wû wilki mɔ tɛ kégbɔ́ sɔkɔ, Yesu mɛ
de yuku wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ pípír gbȍ sɔkɔ tɛ̃, pípír
yuku.

---

† **9:24** 9.24 - Dɔy nɛ̂ tyí-á Yesu n yo ásȍ̂ yɔ̀, dɔy gbɔy náh sȍ dɛ́.
Pípír sȍ ku kègbɩ yõ. Ǹtɛ Yesu-á sȍ pĩ nɛ páh kɩ fɛ̃ ǹ lékó yilki mɔ
sɛ̃́, képah ye à nɛ dɔy sɔkɔ-á ǹnɛ.

26 Yĩ mɛ̀ pínɔ́ tyí tyah n yãh kénɛ mara ywɔ̃
ywɔ̃ pól sɔkɔ.

Yi᷄tũbi nɛ́pi᷆ nîmî yîsyɔ́ yi᷄ yíkínmɔnɔlɛ

27 Yesu-á yal nɛ́npɔ́ à n sɔkɔ gbi᷄ nɛ̂nɛ, yi᷄tũbi
nɛ́pi᷆ nímí yuku ǹ sɔ̏ tɛ̃ tɛ́ mɛ yo tũ léyy nɛ,
Davidi Pídi᷄, à pé yãm yah.
28 Yesu-á pɔ yĩni tɛ̃ gbô sɔkɔ, yi᷄tũbi nɔ́pi mɛ
nɔ de ǹ tnɔ̂. Ȁ mɛ pè piki yah nɛ, pè se sɛ̃ ké yõ
nɛ péwɔ-á kɩ fɛ̃ pé yi᷄ yɩkɩ mɔ nɩ? Pè mɛ nɛ,
àwe-á, Tɛ̃ ǹgbɛ̃.
29 Képah sɔkɔ, Yesu tũ pé yi᷄ tyí tɛ́ nɛ: «Yáh sɛ̃
ńmɔ yõ sɔ̃, tɛ́ nɛ̂ yah kɔ̃ ń tyí, Liyel kè pɩ yé tyí
sɛ̃.»
30 Képah tɛ̃nɛ, pé yi᷄ yɩkɩ mɔ. Yesu mɛ pè gbah
sni nɛ, pè pé gblɔ̃y tɛ̃, pè káh n yɛ nɛy pĩ ké
sɔkɔ dɛ́!
31 Ǹtɛ pé wȉlntɛnɔ ǹsɔ̃, pè kyɩ tyah Yesu
yi᷄ngbílɛ n yo n kɔ̃ kénɛ mara pól sɔkɔ.

Di᷄ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ nɛ̂ vyãh-á sɔ̏ mɛ gbínɔ́lɛ

32 No nɔ́pi-á wil n sɔkɔ gbi᷄ nɛ̂nɛ, nósyɔ́ pɔ di᷄
yɔ́lɛ Yesu tyí, nɛ̂-á sétõ yɔ́ mɛ ǹ sɔkɔ à kɔ̃ à pɩ
kèdɔ̀kɩ̀lɛ.
33 Yesu-á núkú sétõ mɛ̀ yĩni wilki di᷄ mɛ̀ sɔkɔ,
di᷄ tyah n wɛkɩ. Kè pɩ gbɛ̃ndùǹìnɛ tɔ́wû pól tyí,
pè mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃, pépi náh ǹsɔ̃ntɛ̃ dùkù wɛ
yah Yisrayel sɔkɔ póllɛ.
34 Ǹtɛ Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú wɔ sɔ̏ mɛ yo tũ nɛ,
sétȁn yɔ̏tɛ̃ gbɔ̏ yõ-á à n yĩni sétȁnnɛ.

Tɔ́wû yãm mɛ Yesu tɛ̃

35 Yesu lésõ mɛ kwló-ǹgbnɔ ànɛ̂ kwlópî póllɛ
n kɔ n kɔ̃, mɛ nolɛ n kwɔ Liyel ní-ńtɑ̂n vɩ̀ sɔkɔ,
mɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo Liyel tɔ̃rɩ́ tyɩ́ yõ, tɛ́ mɛ
yámpú pól ànɛ̂ nɛ́fukulɔ́ póllɛ n dɛ n mɔ.
36 Yesu-á tɔ́wû nónó wɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ, tɛ́ pé
yáh-ńsah mɛ tyɛ á kɩ nɛ yɩ́pɛ̂y sɔ̃ fɛ̃-ò kɛ̃nɛ sé
tyɩ́, pé yãm à tɛ̃.
37 Képah sɔkɔ, à yo ǹ tõ̀ sɑ̃́hpú tyɩ́ nɛ:
«Sèmukɔ tɔkɔ tɔkɔ tɛ̃ mɛ dò, tɛ́ ké tõ̀npɩbɩlɛ
kwéy.
38 Kǎh pɩ sɛ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel nɛ̂-á sèmukɔ
nɛ́tɛ̃nɛ, yé à ni à tõ̀npɩbɩ tɛkɩ n mɔ sèmukɔ tɔkɔ
yĩnnɛ.»

10

Yesu tɛ̃ntõ̀ névye nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimɩ̂nɛ

1 Sõ yɔ́lɛ, Yesu ǹ tõ̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimí ye pɔ,
tɛ́ tɛ̃nwɛnɔlɛ pè kɔ̃ nɛ pè sétɑ̃̀nnɛ n yĩni, pè mó
yámpú póllɛ n dɛ mɔ, ànɛ̂ nɛ́fukulɔ́ póllɛ.
2 Kénɛ nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimí nɔ́pi ye à pɩ ǹ tɛ̃ntõ̀
névyelɛ. Pé yni wɛ yɔ̀: Kè tyah Simo tyɩ́, nɛ̂-á pè
yĩn dyɩ à kɔ̃ Pyɛrɩlɛ, ànɛ̂ ǹ gbɛ̃ndɩ̃́ Andrelɛ, à
tahlɩ Nsyakɩ ànɛ̂ ǹ gbɛ̃ndɩ̃́ Nsyɔ̃ tyɩ́, pépi nónó-á
Nsebede dɩ̃́npɩ̀lɛ,
3 à tahlɩ Filipi ànɛ̂ Bartelemi tyɩ́. Toma sõ̀ mɛ
pé sɔkɔ ànɛ̂ Matyelɛ, nɛ̂-á sõ̀ mɔ́rɩ́ syí-òlɛ, à
tahlɩ Alfe pídɩ̃́ Nsyakɩ tyɩ́ ànɛ̂ Tadɩlɛ,

4 ànɛ̂ Simolɛ, nɛ̂-á sɔ̏ sú fɔ̋ vyãh syípú sɔkɔ
yɔ́lɛ, à tahlɩ Nsyudasɩ Yisikariyɔtɩ tyí nɛ̂-á pɔ pɩ
pè kɔ̃ pè Yesu tɛ̃.

Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimɩ̂ tɛ́kínmɔnɔlɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yó-ńsah

5 Nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimɩ́ nɔ́pi ye Yesu tõ tɛ́ kè gbah yo
pé tyí nɛ: «Yé káh kyɩ névye tɩ̏nnɛ nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ, ànɛ̂ yé káh de Samari tãn kwil yɔ́
ńtɛ̃ sɔkɔ.
6 Yé nɛ n yuku Yisrayel no wɔ tɩ̏nnɛ, pépi
nónó-á mɛ képyɛ́nɩ̀ mɔ́npunɔ tyí kɔ̃lɛ.
7 Yáh kɩ n yuku wɛ̆kɩ̀ yõ, yé nɛ n yo n yuku
nɛ, Liyel tɔ̋rí-á mɛ yĩni tɛ̃ tɛ.
8 Yé yámpúlɛ n dɛ n mɔ. Yé lékyɩ̂lɛ n yilki n
mɔ. Yé tótãmnɛ n dɛ n mɔ pé dú ńyân sɔkɔ, yè
mó sétɐ̏nnɛ n yĩni n wilki névye sɔkɔ. Yáh wɛ
syi nɔ̀nɔ́lɛ sɔ̃, yé tɔ nɛ n kɔ̃ nɔ̀nɔ́lɛ sɛ̃.
9 Yé káh pɔ́ tɔkɔ dah mɔ yé yõ.
10 Yé káh pley, ànɛ̂ fwɔ̀mɔlɔ nɩ́-ɔ̀nɔ́, ànɛ̂
lékyêh, ànɛ̂ lépló tɔkɔ kɔ́lɔ́ yĩnnɛ. Yé náh wɛ di,
tɔ̏npɩ yĩnɛ ǹ tɔ̏ pínɔ́ yõke yɔ̋nɔ́lɛ.*
11 Yâh kyɩ de kwɩ́l-ǹgbɛ̃ képah náh pɩ kwɩ́lpír
nɛ̂ sɔkɔ, yé nɛ́gbí yah kɔ̃ yè twah tɛ̃ tyí. Yé mó tɛ̃
tɛ̃ tyí, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ yé yálnɔ́ tyí kénɛ kwil sɔkɔ.
12 Tɛ́ yâh kyɩ n de kéte nɛ̂ sɔkɔ, yé yo pé tyí
nɛ yèvɩnɩ nɛ mɛ pé yõ.
13 Kénɛ kéte tãn-à fɛ̃ syi yé twah pé tyí, yèvɩnɩ
mɛ̀ kɩ mɛ pé yõ. Ǹtɛ pàh yahle, yèvɩnɩ mɛ̀ kɩ ké
syɩ pɩ yé tyílɛ.

* **10:10** 10.10 - Yah n tɛ 1 Korɛ̃nti tãn 9.14 ; 1 Timote 5.18.

14 Yâh de gbô nɛ̂ sɔkɔ képah náh pɩ kwil nɛ̂
sɔkɔ, tɛ́ pè yahle nɛ yé káh twah pé tyí, tɛ́ yahle
yé wɛy nóhnɔ́lɛ, yâh n yal, yé yé gbyə̂̃h nɛ̀ngbɔ̃
kwer n kwɛ nɛ́npɔ́.
15 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, Liyel tukey
tuke sɔ̃lɛ, Sodɔmɩ kwil ànɛ̂ Gbomɔrɩ kwil fɔ̃́hnɔ́
ńtɛ̃ náh n peke n nɔ n pi kénɛ kwil tyílɛ.»

Yɛ̀vyãhrɩ nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi

16 «Yé yah, yé mɛ á kɩ nɛ képyɛ́nì sɔ̃́ ńmɔ n
tɛkɩ n mɔ gbɛ̃́npãhlɔ nɩyɔ̃́. Yé nɛ mɛ lékɑ̃́m
névyelɛ áswɔ̃́ plɛ́y tyí kɔ̃lɛ, yé fɔkɔ mó nɛ mɛ
pérpér tɩ̀tí sɔ̃́.
17 Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ névyelɛ dɛ́. Pè kɩ
yélɛ n tɛ̃ n tuke n pɔ tukey tùkè-ǹtɑ̃̀n sɔkɔ, tɛ́ kɩ
yélɛ n ko yèfɔ̃hlɛ Liyel ní-ńtɑ̃̂n vì sɔkɔ.
18 Pè kɩ yélɛ n tɛ̃ n kyɩ n pɔ kwíltãm yɔ̃̀tãm
ànɛ̂ yɔ̃̀tãm tyí ńmɔ yĩnnɛ. Képah sɔkɔ, yé kɩ
ńmɔ tyílɛ n wɛ n yo pé tyí, à tahlɩ névye tyí
nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
19 Ǹtɛ pàh yé tɛ̃ n yuku tùkè-ǹsah, yé káh yɛ
yé yáh-ńsah tyɛ yáh nɛ n yo n wil n pi sɔ̃́, ànɛ̂
yáh nɛ nɛ̂ yo n pi. Yáh nɛ nɛ̂ yo n pi, ké sɔ̃nɔ kɩ
de yé sɔkɔ nɛ́npɔ́ swɔ.
20 Yé náh wɛ di, yé yah yɩ̃́ wɛlɔ náh yé kɩ n
wɛkɩ dɛ́, Sú Liyel Mirki ye kɩ tɛ̃ yé yahlɛ yé kɩ n
wɛkɩ.
21 Névye kɩ pè kɔ̃ pè kɩ pé yṹnpyélɛ n tɛ̃ n ko
n mɔ. Súbí tɔ kɩ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ n pɩ pé wɛ̃́npì tyí.
Wɛ̃́npì tɔ kɩ pé dúbípú tyí yahle, tɛ́ kɩ pè kɔ̃ pè
kɩ pélɛ n ko n mɔ.

22 Névye pól kɩ yé wɛ mɔ ńmɔ yĩnnɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à
ǹ tah sah à pɔ nɔ ké tyɛ́nɔ́ tyɩ́, tɛ̃̀ kɩ
pwáhnmɔnɔ wɛ.
23 Pàh yélɛ n fõh kwil yɔ́ sɔkɔ, yé sɔkɔ kèyǎh
sɔkɔ. Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyɩ́, ńmɔ nɛ̂-á
Névi Píɗ̃ínɛ, yé náh tɔ̃̀nɩ̀ Yisrayel kwlo pól kɔ n
kɔ̃ n tɛ n pi tɛ́ mé kɩ pɔ.
24 Tir sã́h-ò náh n kal n pnɛ ǹ kwɔ́-òlɛ. Tɔ̃̀npɩ
tɔ náh n kal n pnɛ ǹ yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ.
25 Tir sã́h-ò-à pɩ ǹ kwɔ́-ò tyɩ́ kɔ̃lɛ, kè kɩ yĩnɛ.
Tɔ̃̀npɩ tɔ-à pɩ ǹ yɔ̃̀tɛ̃ tyɩ́ kɔ̃lɛ, kè kɩ yĩnɛ. Névye-á
fyɔ̀ mɛ kéte tɛ̃ ɗ̃́ ńtɛ̃nɛ n gbyɔ Bɛlsebulilɛ, (nɛ̂
kɔ́r-á sétã̀n yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ), ǹ kéte tãn wɔ se pyě pè kɩ
yɛ gbyɔ̀npekenɔlɛ?
26 Kǎh pɩ sɛ̃́, yé káh névye yah tíkílɛ n pɩ. Yé
náh wɛ di, tyípȉl yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi
wȉlkȉnmɔ-ńkɛ̃̂nɛ. Sètȉn sɔ̃̀ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n
pi pɩ̃́-ńkɛ̃̂nɛ.
27 Máh tyi nónónɛ n yo yé tyɩ́ fɛ̃̂ntũ̂ sɔkɔ, yé
sélɛ n yo n wilki n mɔ tyah kyòo yah. Tyi
nónó-á n plɔ n yo yé tyɩ́ yé níkílɔ́ yey, yé sé
kwnínɛ n kɔ̃ gbɛ̃̂ntȋn yõ.
28 Yé káh névye yah tíkílɛ n pɩ, nónó-á
névyelɛ n ko mɔ n pnɛ, tɛ́ pè náh fɛ̃ ǹ min ko
mɔ n pi. Ǹtɛ Liyel nɛ̂-á kɩ fɛ̃ névi wil gbɛ̃̂nsê ànɛ̂
ǹ min tɔ min dah mɔ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè sɔkɔ, yé
ǹmɔ wɔ tíkílɛ nɛ n pɩ.
29 Ǹtɛ̃̀npȋnɔ́ nínɔ́ n yãm pɔ́píkí pɔ́ núkú ólɛ.
Ǹtɛ sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n syɩkɩ sétáh, nɛ́ yé Sú
Liyel náh ké wɛ̃̀kɩ̀ kɔ̃.

30 Ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé yɔ̃̀yén ńtɛ̃ pól dan mɛ
pɩ̃́nɔ́lɛ Liyel tyɩ́.
31 Kăh pɩ sɛ̃́, yé káh tɩ́kɩ́lɛ n pɩ, yépi tyɩ́ náh
tah kal ǹtɛ̃̀npɩ̂ kwɩ̃́nki tyɩ́lɛ di?
32 Névi nɛ̂-à kè yo dal mɔ névye yɩ̃́ yah nɛ páh
mɛ ńmɔ tyɩ́ yõ, ńmɔ tɔ kɩ kè yo dal mɔ ń Sú yɩ̃́
yah nɛ̂-á mɛ yɩ̃̂nyõ, nɛ tɛ̃́-á mɛ ńmɔ tyɩ́ yõ.
33 Ǹtɛ nɛ̂-à yahle névye yɩ̃́ yah nɛ pé náh mɛ
ńmɔ tyɩ́ yõ, ńmɔ tɔ kɩ yahle ń Sú yɩ̃́ yah nɛ̂-á mɛ
yɩ̃̂nyõ, nɛ tɛ̃́ náh mɛ ńmɔ tyɩ́ yõ.»

Yesu tyɩ́-á gbɛ́kɩ́nɔ́ nɛ̂ dahbɩ kèkõyɔ̃́

34 «Yé káh wɛ nɛ yèvɩnɩ-á mé pɔ mɔ́-ńsah
sétáh yõ dɛ́. Yèvɩnɩ náh mé pɔ mɔ́-ńsah sétáh
yõ, gbɛ́kɩ́nɔ́ wɔ ye pyě.
35 Mé pɔ dɩ̃́ ànɛ̂ ǹ sú wrɔ́ gbɛ́kɩ́-ńsah; sênpir
ànɛ̂ ǹ yṹ wrɔ́ gbɛ́kɩ́-ńsah; sê ànɛ̂ ǹ pɛ yṹ wrɔ́
gbɛ́kɩ́-ńsah.
36 Névi gbô tãn ye kɩ pɩ ǹ sépɛ́bɩ́lɛ.

À á gblɔ̃̌y dyɔ yɩ̃̃́ tyi wɛ yɛ, tɛ́ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃

37 Névi nɛ̂ sú, képah náh pɩ ǹ yṹ tyɩ́-à nɔ ǹ tyɩ́
à kal ńmɔlɛ, tɛ̃́ náh yĩnɛ à nɛ n mɛ ńmɔ tyɩ́ yõ.
Névi nɛ̂ pídɩ̃́, képah náh pɩ ǹ písê tyɩ́-à nɔ ǹ tyɩ́
à kal ńmɔlɛ, tɛ̃́ náh yĩnɛ à nɛ n mɛ ńmɔ tyɩ́ yõ.
38 Névi nɛ̂-à ǹ syɩ syɩ dahnɩ twah ń sɔ̃̀
tɛ̃́-ńkɛ̃̂nɛ, tɛ̃́ náh yĩnɛ à nɛ n mɛ ńmɔ tyɩ́ yõ.
39 Névi nɛ̂-á nɛ páh pé minnɛ n koh n sah, tɛ̃́
kɩ tɛkɩ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min sɔkɔ. Tɛ́ nɛ̂-á tɛkɩ ǹ min
sɔkɔ ńmɔ yĩnnɛ, tɛ̃́ wɔ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ.»

Yõre nɛ̂-á n wɛ Liyel nîpú tɔ̃́nsàhntɛ̃nɔ sɔkɔ

40 «Névi nɛ̂-à yé tɛ̃ plɛ, ńmɔ ye tɛ̃̀ tɛ̃ plɛ. Nɛ̂
tɔ-à ńmɔ tɛ̃ plɛ, Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ
ye tɛ̃̀ tɛ̃ plɛ.
41 Névi nɛ̂-à Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò tɛ̃ plɛ ǹ pínɔ́
yĩnnɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò
dyah dyah kwâh kénkɔ̃ ye kɩ dyah tɛ̃̀nɛ. Névi nɛ̂
tɔ-à nɛ́gbɩ́ tɛ̃ plɛ ǹ pínɔ́ yĩnnɛ nɛ́gbɩ́lɛ, nɛ́gbɩ́
dyah dyah kwâh kénkɔ̃ ye kɩ dyah tɛ̃̀nɛ.
42 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à
nívínɔ́ ńgbíyĩ́nɛ ńmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ fyé
kɔ̃ à wɔ ǹ pínɔ́ yĩnnɛ ńmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́h-òlɛ, tɛ̃̀ náh n
tɛkɩ n pi ké lédyáhní sɔkɔ póllɛ.»

11

1 Képah sɔkɔ, Yesu-á tyi kwɑ̃h sah ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
nɛ́pĩ̂ gbɔ̃nimí kɔ̃ tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à yal nɛ́npɔ́ à yuku
gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ, à kyɩ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ tɛ́ Nìvìnì
tirlɛ n yo.

Wèlnwĩ̀lkĩ̀-ò Nsyɔ̃-á pîkînyahnɔ nɛ̂ pɩ Yesu Krista tyí sɔkɔ

2 Wèlnwĩ̀lkĩ̀-ò Nsyɔ̃ sɔ̃̀ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ tɛ́
Krista tyípínɔ́ tyí yónɔ́ noh. Ǎ mɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
yísyɔ́ tɔ̃ pè kyɩ à piki yah nɛ,
3 ǹmɔ se Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ nɛ̂-á kɩ sɔ̃̀ n
pɔ n pi, tĩ̂ pé se yĩnɛ pé ǹnînɛ n syɩkɩ nɩ?
4 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Tyi nónó-á yé n
nohnɩ tɛ́ sélɛ n yah yɔ̀, yé kyɩ sè yɑ̃h Nsyɔ̃ tyí nɛ,
5 yĩ́tũbi yĩ́-á mɛ n yɩkɩ n mɔ, sèkukubi mɛ n
kɔ tómtóm, tótɑ̃m mɛ n dɛ n mɔ, níkítũbi mɛ n

nohnɩ, lékyî mɛ n yilki n mɔ, ànɛ̂ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir mɛ
n yo n kɔ̃ yãm tãn tyí.
6 Ǹtɛ ńmɔ tyí-à kɩ névi nɛ̂ kɔ̃ à ń yõ sɛ̃́nɔ́
yáhle-ńkɛ̃́nɛ, tɛ̃ wɔ tyí nɔ.»

7 Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á pé syɩ sɔkɔ tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, Yesu
tyah Nsyɔ̃ tyílɛ n yãh tɔ́wû tyí nɛ ńkɛ̃́: «Kwâh
nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ? Fílkɩ̀ yɔ́ se yɑ̃́hkí
mɛ n fĩ n kɔ̃?
8 Ǹtɛ kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah wɛ́? Dĩ́ yɔ́ se
nɛ̂-á mɛ fwɔ̀tǎhnɩ̀ mɔ? Tɛ́ nónó-á mó tɔ̃
fwɔ̀tǎhnɩ̀nɛ n mɔ, pépi mɛ yɔ̃̀tãm fnɛ́ sɔkɔ dò.
9 Ǹtɛ kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah wɛ́? Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyo-ò yɔ́ se? Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ sɛ̃́-á. Tɛ́
ǹmɔ ńtɛ̃-á kal Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ.
10 Yé náh wɛ di, Nsyɔ̃ tyí ye wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ Liyel-á nɛ: ‹Yah, ńmɔ
Liyel kɩ ń tɛ̃ntɔ̃ névi tɛkɩ mɔ á yahlɛ, à kɩ pɔ á
wɛ̃́kɩ̀ tɔ̃ sah.›*
11 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, sê fɔkɔ táh
pi yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ nɛ̂-á kal Wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀-ò Nsyɔ̃nɛ.
Ǹtɛ nɛ̂-á tyɩ̃́ɩ̃ kal Liyel tɔ̃rí nɔlɩ yɔ̃́pú sɔkɔ, ǹmɔ
ńtɛ̃ kal ǹnɛ.
12 Tɛ́ à tɔkɔ Wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀-ò Nsyɔ̃ gbĩ tyí, pópó à
pɔ syɩ núkúnúkú tyí, Liyel tɔ̃rí nɔlɩ mɛ n wɛ n
yõ táhnsàhnɔ́ ó sɔkɔ. Táhnsàhpu ye n wɛ kélɛ.
13 Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu pól ànɛ̂ Moyisi tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔ̃̀ mɛ Liyel tɔ̃rí tyílɛ n yo, pópó à pɔ
syɩ Nsyɔ̃ gbĩ tyí.

* **11:10** 11.10 - Yah n tɛ Malaki 3.1.

14 Yáh kɩ fɛ̃ n sɛ̃ n pi ké yõ, Nsyɔ̃ ye Yeli mɛ̀nɛ,
nɛ̂ pɔ́nɔ́ tyɩ́-á sɔ̃̀ yónsàhnɔ́lɛ.†
15 Nɛ̂-à kɩ mɛ kè noh, tɛ̃ kè tɛ̃ yĩn.

16 Mé kɩ kwɛy gbĩ névye tɔkɔ sãh nɛ̂nɛ wɛ́? Pè
mɛ á kɩ nɛ wɛ̃́npĩ̀ sɔ̃́ kɔ̃ tɛ̃ tɔ́wû tùkè-ǹtẫn sɔkɔ,
tɛ́ mɛ n yo n mɔ pé no tyɩ́ nɛ,
17 pépi-á yɩkɩ fĩbɩ pé tyɩ́, tɛ́ pè náh yi. Pé tɔ̃ kũ
yɩ̀kɩ̀ gbɩ mɔ, pè náh se tɔ̃ gbo.
18 Sɛ̃́ ye kwɛy gbĩ névye tɔ mɛ n pɩ. Yé náh wɛ
di, Nsyɔ̃-á lésõ pɔ, à náh mɛ yõke yèsyɩ̀kɩ̀lɛ n yõ,
à náh mɛ dĩ̀vɛ̃nɛ n wɔ. Képah tɛ̃̀nɛ, pè nɛ sétõ-á
mɛ ǹ sɔkɔ.
19 Ǹtɛ Névi Píďĩ́ wɔ-á pɔ, ǹmɔ n yõ pallɛ tɛ́ n
wɔ pallɛ. Pè mɛ tɔ̃ nɛ, pè yah yèwònpɩ ànɛ̂
sètɛ̃-á ǹnɛ, mɔ́rɩ́ syípú ànɛ̂ tyípêl pɩ́pú kódĩ́-á
ǹnɛ. Ǹtɛ Liyel lékẫm-á n tɔkɔ à tyi nónónɛ n pɩ,
sé pal n pnɛ sé tɔ̃ n sah n pɩ dùkù sɔkɔ.

Yesu kàhnwɛkɩnɔlɛ Kalile mara kwlo yîsyɔ́ yõ

20 Képah náh, Yesu-á sɔ̃̀ ǹ gbĩ̌lnɔ́ kan pɩ kwlo
nónó sɔkɔ, à tyah n kah n wɛkɩ sé névye yõ, pǎh
sɔ̃́npɩ́lɛ yahle pé tyípêl pɩ́nɔ́ yálnmɔnɔlɛ. À nɛ:
21 «Pèkè mɛ yé yõ, Korasini tãn. Pèkè mɛ yé
yõ, Betisayida tãn. Ǹgbǒ gbĩ̌l tyi nónó-á pɩ yé
tĩ̀nnɛ, sɛ̃́nknɔ-à sõ mɛ pɩ Tiri ànɛ̂ Sidõ tãn tĩ̀nnɛ,
pè náhkɩ mɛ yèkwɔrɩ flɔ mɔ, tɛ́ náhkɩ mɛ pé
piki syĩ̀lɛ à pé tyípêl pɩ́nɔ́ yal mɔ di mónɔ́lɛ.

† **11:14** 11.14 - Yah n tɛ Malaki 3.23.

22 Képah ye mé kélɛ n yo yé tyí, Liyel tukey
tuke sõlɛ, Tiri ànɛ̂ Sidõ tãn‡ fɔ̃́hnɔ́ ńtɛ̃ náh n
peke n nɔ n pi yépi tyílɛ.
23 Tɛ́ yépi-á dò Kapɛrnayumi tãn, yé se mɛ n
sõ nɛ yáh kı dɔkɔ mɔ yı̂̃nyõ? Póllɛ, yé kı tiki mɔ
yuku fɔ́ɔ́ lékókwı́l nyàh tɛ̃-ǹsah. Yé yah, gbı̌l
nónó-á pı yé tı̏nnɛ, sɛ̃́nknɔ-à sɔ̏ mɛ pı Sodɔmı
tãn tyí, Sodɔmı kwil náhkı mɛ sɛ̃́ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ.
24 Képah ye mé kélɛ n yo yé tyí, Liyel tukey
tuke sõlɛ, Sodɔmı kwil tãn fɔ̃́hnɔ́ ńtɛ̃ náh n peke
n nɔ n pi yépi tyílɛ.

Wɛ́kínɔ́lɛ Sú Liyel tyí

25 Légbı̃́nɛ, Yesu nɛ ńkɛ̃: «Bɔ̌, áwɔ nɛ̂-á yı̂̃nyõ
ànɛ̂ sétáh nɛ́tɛ̃̄nɛ, mé n wɛkı á tyí wáh sɔ̃́npílɛ
tyi nɔ́pi wɔ̃bı yı̃ pı̃́pú ànɛ̂ lékɑ̃́m névye yah, tɛ́
sélɛ névye wɔ wɛ̃kı nónó-á mɛ wɛ̃́npı̌ sɔ̃́.
26 Bɔ̌, kè ye áwɔ dyɔ á kè pı sɛ̃́.»
27 Yesu tɔ̃ nɛ: «Ń Sú ye tyi póllɛ ń gbɔ̏ dahbı.
Ǹmɔ nɛ̂-á Pı́dı̃́nɛ, ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh ńnɛ n pnɛ nɛ́
Sú ó náh. Ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃ tɔ náh mó Súlɛ n pnɛ nɛ́
Pı́dı̃́ ó náh, à tahlı Pı́dı̃́-à mɛ ké tyí nɛ pé ǹnɛ nɛ̂
wɛ̃kı.

Yesu-á yèvını nɛ̂nɛ névyelɛ n kɔ̃

28 Yépi nónó pól-á mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ tɔ́kɔ́pêllɛ
yé yõ, yé pɔ ńmɔ tyí, mé kı yé kɔ̃ yé kı n mı.
29 Nɛ́pír névi ànɛ̂ gblɔ̌y tíkínmɔ-ò ye ńmɔlɛ.
Képah ye, máh yélɛ n mɔ tɔ̏ nɛ̂ sɔkɔ, yé kè fɛ̃ syi

‡ **11:22** 11.22 - Tiri ànɛ̂ Sidõ tãn-á sɔ̏ pı Nsyifunɔ náh pélɛ sɛ̃́, Nsyifunɔ sɔ̏ mɛ pélɛ n mɔ n kõ tyípêl kàhnpıpulɛ. Yah n tɛ Yesayi 23.

yè mó pɩ ń tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ. Képah sɔkɔ, yé kɩ n wɛ n
mɩ.
30 Yé yah, ńmɔ tɔ̃̀ náh tah, ń tɔ́kɔ́bɩ́ mɛ fáhah
fáhah.»

12

Yesu-á nɛ̂ yo mɩ mɩ yòh tyɩ́ sɔkɔ

1 Légbɩ̃́ mɛ̀ ó sɔkɔ, mɩ mɩ yòh sõ yɔ́lɛ Yesu ànɛ̂
ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ n kah sèmukɔ swɛ̃y yɩ́syɔ́
sɔkɔ. Tɛ́ kwɛkɩ sɔ̃̀ mɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɛ̃. Kǎh pɩ sɛ̃́,
pè mɩ de sèmukɔ ywɔ̃ kɔ̃̀lɩ̀ntahnɔ sɔkɔ.
2 Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú-á képah wɛ sɛ̃́, pè mɛ yo
Yesu tyɩ́ nɛ, tir nɛ̂ pɩ́nɔ́ wɛ̃̀kɩ̀ náh mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ
mɩ yòh sõlɛ, à nɛ n yah ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kélɛ n pɩ lɛ́.
3 Ǹtɛ Yesu mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Kwɛkɩ-á lésõ yɔ̃̀tɛ̃
dɩ̃́ Davidi ànɛ̂ ǹ náh névye tɛ̃, wǎh nɛ̂ pɩ, yé náh
kè kar yah di?
4 Búrn nónó-á lésõ mɛ sàhnɔ́lɛ Liyel tyɩ́ yõ
Liyel wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à náh lésõ de ké sɔkɔ à sè tɔkɔ
tah ànɛ̂ ǹ náh névyelɛ di? Tɛ́ à wil sárká
syɩ́nwɩ̀lkɩ̀pu tyɩ́ sɔkɔ, nɛy náh lésõ yĩnɛ sé
táhnɔ́lɛ.*
5 Yé se kɩ nɛ yé náh kè kar yah tɔlɛ nɛ, sárká
syɩ́nwɩ̀lkɩ̀pu-á ńkɛ̃́nɛ mɩ mɩ yòh dêllɛ n pɩ Liyel
ní-ńsah gbô sɔkɔ mɩ mɩ yòh sõnɔ́lɛ, tɛ́ lékàh
náh mɛ pé tyɩ́?†
6 Ǹtɛ mé kélɛ n yo yé tyɩ́, névi mɛ ásɔ̂ nɛ̂-á kal
Liyel ní-ńsah gbôlɛ.

---

* **12:4** 12.4 - Yah n tɛ 1 Samuyɛlɩ 21. † **12:5** 12.5 - Yah n tɛ Yɑ̃́hnɔ́ 28.9-10.

7 Liyel kè yo nɛ ńkɛ̃: ‹Sárká súkɛ́nkɔ̃nɔ náh
mé n yah n kɔ̃ dɛ́, wɛ̃ yãm yáhnɔ́ ye mé n yah n
kɔ̃.› Yâh sɔ̃̀ mɛ képah kɔ́rlɛ n pnɛ, yé náh náhkɩ
lékàhlɛ lékàh kɛ̃́ névye kɔ̃ n pi.
8 Yé náh wɛ di, Névi Pɩ́dɩ̃́ ye mɩ mɩ yòh yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ
dò.»
9 Yesu-á yal nɛ́npɔ́, à sɔkɔ pé Liyel nɩ́-ńsah
wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔkɔ.
10 Gbɔ̃̀nkù dɩ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́. Tɛ́ pè sɔ̃̀ mɛ ké
tyɩ́ nɛ pé lékàh wɛ Yesu kɔ̃. Kăh pɩ sɛ̃́, pè Yesu
piki yah nɛ ńkɛ̃́, yɔ́nwó dɛ́nmɔnɔ wɛ̃̀kì se mɛ
kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sɔ̃lɛ nɩ?
11 Ǹtɛ à mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Yé sɔkɔ yɔ́ tyɩ́ képɔ́
núkú ó-à mɛ, tɛ́ à sɔkɔ de pwɛ̃̀hsŭkù yɔ́ sɔkɔ mɩ
mɩ yòh sɔ̃lɛ, tɛ̃̀ se kɩ yɛ ǹ kyɩ́nwɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́lɛ lésɔ̃lɛ?
12 Ǹtɛ névi náh fɔ̃́nfɔ̃́ kal náhnáh képɔ́ yɔ̃ di?
Kăh pɩ sɛ̃́, pèpɔrɩ pɩ́nɔ́ wɛ̃̀kì mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ mɩ
yòh sɔ̃lɛ.»
13 Képah tɛ̃̀nɛ, tɛ́ yo gbɔ̃̀nkù dɩ̃́ mɛ̀ tyɩ́ nɛ: «Á
gbɔ̃̀ tɔ̃.» À mɛ kè tɔ̃, kè núkú pɩ vilɛ ké nɩ́-ò mɛ̀
sɔ̃́.
14 Ǹtɛ Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú-á fyɔ̀ wil Liyel nɩ́-ńsah
wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, pè kyɩ wɛ̃ wɛ à vɩ̃-ǹsah yah Yesu wɛ
n ko n mɔ yɩ̃nnɛ.

Liyel-á nɛ̂ yah wilki nɛ à pé tɔ̃̀lɛ n pɩ

15 Yesu-á pɔ pĩ nɛ Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú-á mɛ pé
kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃, à yal nɛ́npɔ́. Névye
náhnáh mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. À mɛ pé sɔkɔ yámpú pól dɛ
mɔ,
16 tɛ́ pè gbah sni nɛ pè káh pé tyɩ́ yãh nɛy tyɩ́.

17 Yesu-á képah pɩ, Liyel-á lésõ nɛ̂ yo sah ǹ
tɛ̃ntɔ̏ syı́nyo-ò Yesayi tyí, kè wil. À lésõ nɛ ńkɛ̃:
18 «Máh nɛ̂ yah wilki nɛ à ń tɔ̏lɛ n pɩ, à wɛ yɔ̀.
Ń nìdɛ̀ nɛy ye ǹnɛ. Ǹmɔ ye ń nìvìnì yõlɛ.
Mé kɩ ń Mirki tiki mɔ ǹ yõ,
à kõ à kɩ gbɩ wɛ̃kì tyí yo yı̏kı̏nı̏ pól névye tyí.
19 À náh yékə̂b pɩ n pi nɛynɛ, à náh n gbo n mɔ n tũ n pi,
nɛy náh ǹ yı́̃npɔ̃ noh n pi tɔ́wû tùkè-ǹtə̏n sɔkɔ.
20 Fílkı̏ nɛ̂-á mɛ kwɔ́nmɔntɛ̃nɔ́lɛ, à náh ké téy kwɔ n pi.
Fɔ̀tnɔ̀ nɛ̂-á mɛ n tyah nínɔ́lɛ, à náh ké téy ni n mɔ n pi.
Sɛ̃ ye à kɩ n pɩ, pópó kɩ pɔ nɔ gbı́̃ nɛ̂-á gbɩ wɛ̃kì kɩ yah syi.
21 Tɛ́ yı̏kı̏nı̏ pól névye gbȍ sàhnɔ́ kɩ mɛ ǹmɔ yõ.»‡

Yesu tɛ̃ wɛ sétə̏n yȍtɛ̃ tyí

22 Képah náh, nósyɔ́ dı́̃ yɔ́ tɛ̃ pɔ Yesu tyí. Sétõ
sȍ mɛ ǹ sɔkɔ à kõ à pɩ yı́̃tû ànɛ̂ kèdɔ̀kìlɛ. Yesu
mɛ à dɛ mɔ, à kõ tɛ̃ wɛ n wɛkɩ, té fɛ̃ n yah.
23 Képah tɛ̃nɛ, kè pɩ gbɛ̃ndùǹìnɛ tɔ́wû pól tyí,
pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ: «Tɛ́ Davidi Pídı́̃ náh
yɔ̀ lɛ́?»
24 Ǹtɛ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú-á képah tɛ̃ noh sɛ̃, pè
nɛ sétə̏n yȍtɛ̃ Bɛlsebuli ó gbȍ yõ-á à n yı̃ni
sétə̏nnɛ.

‡ **12:21** 12.18-21 - Yah n tɛ Yesayi 42.1-4.

25 Tɛ́ Yesu-á pé fɔkɔ sõnɔ wɛ sɛ̃́, à yo pé tyí nɛ:
«Yõtɔ̃rí nɛ̂ tɛ̃ névye-à fyɔ̀ yuku wɛ̃nɛ n fwo,
kénɛ yɔ̃̀tɔ̃rí kı yıkı. Kwil nɛ̂ névye-à yuku wɛ̃nɛ
n fwo, kè náh n wũ n pi. Sɛ̃́ ó ye, kéte nɛ̂
névye-à yuku wɛ̃nɛ n fwo, ké tɔ náh n wũ n pi.
26 Tɛ́ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃-à tyah ǹ nolɛ n yĩni, ǹ gblɔ̃̌y
náh à n fwo di? Ǹ yɔ̃̀tɔ̃rí se kı wũ?
27 Tɛ́ ńmɔ-à mɛ sétɛ̃̀nnɛ n yĩni Bɛlsebuli gbɔ̃̀
yõ yé yo à; yépi tĩ̀nkì névye wɔ-á dò, nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ
mɛ pépi n yĩni sélɛ wɛ́? Pépi ńtɛ̃ ye kı lékàhlɛ
yé kɔ̃.
28 Liyel Mirki gbɔ̃ yõ-à mé n yĩni sélɛ, képah n
wɛ̃kı nɛ ńkɛ̃́, Liyel tɔ̃́rí-á yĩni tɛ̃ yé tyí.
29 Tǎhkì-á mɛ dɪ̃́§ nɛ̂ sɔkɔ, nɛ̂ kı fɛ̃ ǹ
púkúbí-ńkɛ̃̂ sɔkɔ, kı de ǹ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ kı ǹ gbɛ̃̀n yî
kwel? Máhah wǎh kı à pukubi tɛ́ kı pyě de ǹ
wɔ̀kɔ̀ yî kwel.
30 Névi nɛ̂-à mɔ́-ńkɛ̃̂nɛ ńmɔlɛ, tɛ̃ mɛ ńnɛ n
fwo. Névi nɛ̂ náh mɛ ńnɛ n yohnı n mɔ
tùkènmɔnɔ sɔkɔ, tɛ̃ mɛ kárkínɔ́lɛ n pı.
31 Képah ye, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: ‹Névye
tyípêl pól ànɛ̂ pé Liyel gbyɔ̀nɔ́ pól kı fɛ̃ yɔ̃ mɔ
pè kɔ̃. Ǹtɛ Liyel Mirki gbyɔ̀nɔ́ tɛ̃ wɔ náh n yɔ̃
mɔ n pi pé tyí póllɛ.
32 Névi nɛ̂-à yo de Névi Pídɪ̃́ tyí, kè kı fɛ̃ yɔ̃ mɔ
tɛ̃ kɔ̃. Ǹtɛ névi nɛ̂-à yo de Liyel Mirki tɛ̃ wɔ tyí,
kè náh yɔ̃ mɔ tɛ̃ kɔ̃ n pi kwɛynɛ, kè náh yɔ̃ mɔ
tɛ̃ kɔ̃ n pi ńsɔ̂ tɔlɛ.›

§ **12:29** 12.29 - Dɪ̃́ nɛ̂ tyí-á yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ ye pè n ye.

33 Yé yah, séswɔ̂ n pnɛ ké pye dùkù sɔkɔ. Yâh
nɛ séswɔ̂ nɛ̂-á mɛ plɛ, yé nɛ ké pye tɔ-á mɛ plɛ.
Yâh nɛ séswɔ̂ nɛ̂ náh mɛ plɛ, yé nɛ ké pye tɔ-á
mɛ kétúkùyɔ̂.
34 Wáhnmɪ́rɔ́ nɔ́pi, tyɪ́péplɔ se kɩ fɛ̃ n wil yé
vyɛ̃y sɔkɔ tɛ́ yé nnɔ mɔ́ tɔ̃ mɛ yúkúnɔ́lɛ pèkèlɛ?
Névi nɩ-á mɛ yúkúnɔ́lɛ tyi nónónɛ, sépi ye n wil
tɛ̃ vyãh sɔkɔ dò.
35 Nɛ́pépɛ̌y tyɪ́péplɔ n wil ǹ nɩ sɔkɔ. Nɛ́túkù
tyɪ́túkúnɪ̀ tɔ mɔ́ n wil ǹ nɩ sɔkɔ.
36 Ǹtɛ mé kélɛ n yo yé tyɪ́, yah kɛ̃ wɛlɔ nónó
pól-á névye n wɛkɩ, sé ywɔ̃ kɩ piki n yah n pi pé
tyɪ́ Liyel tukey tuke sõlɛ.
37 Tukey kɩ tuke á yõ à yĩnɛ á vyãh wɛynɛ kɩ
gbɩlɛ ǹ kɔ̃, képah náh pɩ kɩ lékàhlɛ ǹ kɔ̃.

Névye mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ Yesu tyɪ́ nɛ à gbɪ̌l yɔ́ pɩ, nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ wǎh n wil Liyel tyɪ́

38 Képah sɔkɔ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂
Farisi wɛ̃̌kɩ̀ kɔ́pú yɪ́syɔ́ mɛ Yesu syah nɛ, pé
kwɔ́-ò dɪ̃́, páh mɛ ké tyɪ́ nɛ à gbɪ̌l yɔ́ pɩ pé yah,
nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ wǎh n wil Liyel tyɪ́.
39 À mɛ yo pé tyɪ́ nɛ: «Kwɛy gbĩ névye náh
plɛ. Pè náh mɛ tɛ̃ Liyel ó tyɪ́ yõ. Pè mɛ ké tyɪ́ nɛ
mé gbɪ̌l yɔ́ pɩ pé yah. Ǹtɛ kèyǎh ńtɛ̃ náh pɩ pè
wɛ̃kɩ n pi, à wil Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɪ́nyo-ò Nsyonasɩ
tyɪ́ sɔkɔ.
40 Yé yah, sɔ̃-á lésõ Nsyonasɩ sèpɪ̃̀n tɔ̃́nɪ̀ pɩ
yɛ̃́nkɔ̂-ǹgbɛ̃̌kɩ̀ yɔ́ fɔkɔ sɔkɔ,* sɛ̃ ye Névi Pɪ́dɪ̃́ tɔ
kɩ sèpɪ̃̀n tɔ̃́nɪ̀ pɩ sétáh sõwãh.

---

* **12:40** 12.40 - Yah n tɛ Nsyonasɩ 1.17.

41 Nsyonasɩ-á lésõ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ yo Ninivi kwil
tãn tyí, pè fɛ̃ syi pé tyípêl pínɔ́ yal mɔ. Ǹtɛ nɛy
mɛ ásɔ̃̂ nɛ̂-á kal Nsyonasɩlɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, Liyel
tukey tuke sõlɛ, Ninivi kwil tãn kɩ yuku kwɛy
gbĩ névye yõ, kɩ lékàhlɛ pè kɔ̃.
42 Pi nɛ̂-á lésõ yɔ̃̀tɛ̃̆nɛ Saba sétáh yõ, à lésõ wil
fíí sétáh yĩ̀n tyí, à pɔ yɔ̃̀tɛ̃̆ dĩ́ Salomo lékɑ̃́m
wɛlɔ noh.† Ǹtɛ nɛy mɛ ásɔ̃̂, nɛ̂-á kal Salomolɛ.
Kăh pɩ sɛ̃́, Liyel tukey tuke sõlɛ, kénɛ pi kɩ yuku
kwɛy gbĩ névye yõ, kɩ lékàhlɛ pè kɔ̃.

Sétõ syínpɔndenɔlɛ névi sɔkɔ

43 Sétõ-à wil névi sɔkɔ, à n kyɩ gbɛ̃́nnɩ kɔ n
kɔ̃, ǹ mɩ̀-ǹsah yah n kɔ̃. Ǹtɛ wàh wɛ́-ńkɛ̃́nɛ,
44 à n yo ǹ gblɔ̃̆y tyí nɛ, páh sɔ̃̀ wil ńyɑ̃h sɔkɔ,
páh kɩ pé syɩ yuku nɛ́npɔ́. Wàh ǹ syɩ, tɛ́ kyɩ ǹ
tɛ̃̆-ǹsah dyàh wɛ ké kɔ́kɔ́lɛ yàlntɔ̃nsàhnɔ́lɛ,
45 à n kyɩ sé no sétɑ̃̀nnɔ́ kwărninɔ syah,
nónó-á peke kal ǹmɔlɛ. Sé tɔ̂ɔ́ n kyɩ n de n tɛ̃ tɛ̃̆
sɔkɔ. Kàh pɩ sɛ̃́, tɛ̃̆ mè dùkù ké syɩ n peke n kal
ǹ gben tɛ̃̆nɛ. Sɛ̃́ ye kwɛy gbĩ nɛ́pêl tɔ tyí kɩ n pɩ
n pi.

Nónó mɛ Yesu yɯ̃́ ànɛ̂ ǹ yɯ̃́npyélɛ?

46 Yesu-á mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ tɔ́wû tyí, ǹ yɯ̃́
ànɛ̂ ǹ yɯ̃́npyé pɔ yĩn kégbɔ́ tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé yo
mɔ ǹ tyí.
47 Ǹnî mɛ yo ǹ tyí nɛ à noh yɔ̀, ǹ yɯ̃́ ànɛ̂ ǹ
yɯ̃́npyé-á mɛ yĩ́ntɛ̃̆nɔ́lɛ kégbɔ́. Păh mɛ ké tyí nɛ
pé yo mɔ ǹ tyí.

† **12:42** 12.42 - Yah n tɛ 1 Yɔ̃̀tɑ̃m 10.1-13.

48 Yesu mɛ yo tɛ̃ tyí nɛ: «Nɛ̂ mɛ ńmɔ nɔ̂lɛ, ànɛ̂
nónó mɛ ń yű̃npyélɛ?»
49 Tɛ́ ǹ gbȍ nɔ mɔ ǹ tȍ sấhpú tyí tɛ́ nɛ ńkɛ̃́:
«Ńmɔ nɔ̂ ànɛ̂ ń yű̃npyé wɛ yɔ̀.
50 Yé yah, ńmɔ Sú nɛ̂-á yĩ̂nyõ, wǎh mɛ nɛ̂ tyí,
névi nɛ̂-à képahlɛ n pɩ, tɛ̃ wɔ ye ńmɔ yű̃npilɛ,
képah náh pɩ ń nɔ̂lɛ.»

13

Sèmȉrkȉ nɛ̂-á yãh sèmukɔ mîr-ò tyí yõ

1 Lésõ mɛ̀ ólɛ, Yesu wil gbô sɔkɔ à kyɩ kɔ̃ tɛ̃
yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ.
2 Tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ mɛ pɔ à mɔ gbĩ. Pé
tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, à de kɔ̃ tɛ̃ krótókè yɔ́ sɔkɔ.
Tɔ́wû pól sȍ mɛ yĩ́nntɛ̃̀nɔ́lɛ yɔ́ngbalɩ sɔkɔ.
3 À sȍ mɛ tyi náhnáhlɛ n yãh pé tyí sèmȉrn
sɔkɔ, mɛ n yo pé tyí nɛ: «Sõ yɔ́lɛ, dĩ́ yɔ́ lésõ kyɩ
sèmukɔ mír-ńsah ǹ swãh sɔkɔ.
4 Wǎh mɛ mírnɔ́ sɔkɔ, yísyɔ́ syɩkɩlɩ wɛ̃̆gbalɩ
sɔkɔ, kèpye mɛ pɔ sépi yɔ.
5 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ yen kwéy tɛ̃-ǹsah légbĩ́ yõ.
Tɛ́ kǎh pɩ yen gbɩ náh sȍ mɛ nɛ́npɔ́ sɛ̃́, sè núkú
fi súú.
6 Tɛ́ sè náh tɛ̃ wɛ yầhnȉ gbɩ mɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́,
gbĩ-á pɔ vyãh sè tɛ̃, sè kɔkɔ.
7 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ de pằn nɩyố, pằn mɛ yuku
fyãh sé yõ.
8 Ǹtɛ yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ sétáh pèpɛy sɔkɔ à pɔ
ywɔ̃ pɩ. Túkù pyenɔ lèkwɛ̃̌kwɛ pɩ, túkù
tikitɔ̃nítɔ̃nɩ pɩ, túkù yõgbãmgbãm pɩ.

9 Nɛ̂-à kɩ mɛ kè noh, tɛ̃̀ kè tɛ̃ yĩn.»

Tir nɛ̂ yĩn mɛ Yesu n yãh névye tyí sèm̀irn sɔkɔ?

10 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ à
piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ à n yãh no nɔ́pi tyí
sèm̀irn sɔkɔ nɩ?
11 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel tɔ̃́rí tyi nónó-á sɔ̃̀
mɛ wɔ̃̀bìnsàhnɔ́lɛ, sé pnɛ̀nɔ́ ye yépi kɔ̃. Ǹtɛ kè
náh pépi wɔ kɔ̃.
12 Névi nɛ̂ tyí kwâh-á mɛ, dòhnìnɔ́ kɩ n pɩ
ǹmɔ tyí yɔ̃ yrɔ̌yrɔ̌. Tɛ́ névi nɛ̂ tyí kwâh náh mɛ,
kwéy nɛ̂ ńtɛ̃-á mɛ ǹ tyí, kè kɩ tɛ̃ syi ǹ tyí.
13 No nɔ́pi mɛ n yah, tɛ́ pè náh mɛ kwâh yɔ́lɛ
n wɛ, képah n wɛ̃kɩ nɛ pè náh mɛ ké tyí yahlɛ n
wɛ. Pè mɛ pé nínɛ n kwɔ, tɛ́ pè náh mɛ kwâh
yɔ́lɛ n nohnɩ, képah n wɛ̃kɩ nɛ pè náh mɛ ké tyí
yahlɛ n wɛ. Képah ye ń kɔ̃ mé n yãh pé tyí
sèm̀irn sɔkɔ.
14 Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi-á lésɔ̃ nɛ̂ yo sah,
képah ye n nɔ pélɛ yɔ̀. À lésɔ̃ nɛ ńkɛ̃́:
‹Yé kɩ yé nínɛ n kwɔ n nohnɩ, tɛ́ yé náh ké tyí
yah wɛ n pi.
Yé kɩ n yah, tɛ́ yé náh kwâh yɔ́ wɛ n pi, képah n
wɛ̃kɩ nɛ yé náh mɛ ké tyí yahlɛ n wɛ.
15 Nikisekɔ́kɔ́ névye ye no nɔ́pilɛ.
Pè mɛ pé ní tah tũ,
tɛ́ pé yí̃ vike sah
nɛ sè káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ,
pé ní káh tir yɔ́ ńtɛ̃ noh
pé kɔ̃ pé káh fɛ̃ ké tyí yah wɛ,
pé mó vi mɔ Liyel wɛ̃kì yɔ̃
ń kɔ̃ mé pè wɛ n dɛ n mɔ.›

16 Wɛlɔ nɔ́pi yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyɩ́
nɛ: «Ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔ tyɩ́ nɔ, yé yɩ̃́ mɛ n yah, yé nɩ́
mɛ n nohnɩ.
17 Kégbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyɩ́, yáh tyi nónó
wɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyopu ànɛ̂ névye nónó-á
nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah, pé náhnáh sɔ̃̀ mɛ ké tyɩ́ nɛ pé
sè wɛ, tɛ́ pè náh sè wɛ. Yáh tyi nónó noh, pè sɔ̃̀
mɛ ké tyɩ́ nɛ pé sé tɔ noh, tɛ́ pè náh sè wɛ noh.»

Sèmɩ̀rkɩ̀ kɔ́rlɛ, nɛ̂-á yãh sèmukɔ mɩ̂r-ò tyɩ́ yõ

18 «Sèmukɔ mɩ́r-ò sèmɩ̀rkɩ̀ yõ-á nɛ̂nɛ, yé yé nɩ́
sah kè noh:
19 Névye nónó-à Liyel tɔ̃́rɩ́ tyɩ́ yónɔ́ noh tɛ́ pè
náh ké dùkù pĩ, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ n pɔ wɛy mɛ̀ wilki
pé fɔkɔnɩ sɔkɔ. Pè mɛ wɛ̃̌gbalɩ tyɩ́ kɔ̃lɛ ńyãh
sɔkɔ-á sèmukɔ syɩkɩlɩ.
20 Túkù mɛ légbĩ́ yõ tyɩ́ kɔ̃lɛ, ńyãh sɔkɔ-á
sèmukɔ mir mɔ. Pépi-à wɛy mɛ̀ noh, nɛ́npɔ́ swɔ
pě kè fɛ̃ n syi nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ.
21 Tɛ́ pè náh n yɛ kè yɑ̃̀hnɩ̀nɛ n mɔ pé sɔkɔ. Pě
kè fɛ̃ n syi nɛ́npɔ́ swɔ ó sɔkɔ. Tɛ́ yèvyãhrɩ,
képah náh pɩ fɔ̃́hnɔ́-à núkú pè yĩni tɛ̃ kénɛ wɛy
yĩnnɛ, pě pé náh vi kè kɔ̃ súú.
22 Túkù mɛ pɑ̃̀n tɛ̃-ǹsah tyɩ́ kɔ̃lɛ, pàh wɛy mɛ̀
noh, kèkõyɔ̃́ tyi fɔkɔ sõnɔ ànɛ̂ tahrɩ dékè n pɔ
ké yah kõ, kè náh n tɛ̃ n wɛ tirlɛ n pɛkɩ pé tyɩ́.
23 Túkù wɔ mó mɛ sétáh pèpɛy tyɩ́ kɔ̃lɛ, pépi-à
wɛy mɛ̀ noh, pě ké dùkù pĩ, yõre n wɛ ké tyɩ́
sèmukɔ tyɩ́ kɔ̃lɛ, nónó-á pyenɔ lèkwɛ̌kwɛ pɩ,
ànɛ̂ nónó-á tikitɔ̃nɩ́tɔ̃nɩ pɩ, ànɛ̂ nónó-á
yõgbãmgbãm pɩ.»

Sèm̀irkı̀ nɛ̂-á yãh filkı̀ tyí yõ

24 Yesu tɔ̃ sèm̀irkı̀ yɔ́ yãh pé tyí nɛ ńkɛ̃́: «Yé
yah, Liyel tɔ̃́rí-á kı fɛ̃ tɔkɔ sãh sèm̀irkı̀ nɛ̂nɛ, kè
wɛ yɔ̀: Dı̃́ yɔ́ lésõ sèmukɔ duku pèpɛy mir mɔ ǹ
swãh sɔkɔ.
25 Tɛ́ névye-á pɔ dɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, ǹ sépɛ kyı filpyé
mir dah mɔ kõ ké sɔkɔ nɛ̂-á mɛ ké kètɔ̀lɛ, tɛ́ ǹ
náh vi sɔkɔ.
26 Kăh pɔ kyãh tɛ́ n dubi gbı̃́ nɛ̂nɛ, filkı̀ tɔ ké
yõ wilki mɔ kwèy.
27 Sètɛ̃̀ dı̃́ tɔ̃̀npıbı-á kè kyɔmı wɛ sɛ̃́, pè mɛ kyı
kè yo pé yɔ̃̀tɛ̃̀ dı̃́ tyí nɛ ńkɛ̃́, pé yɔ̃̀tɛ̃̀, sèmukɔ
duku pèpɛy-á se sɔ̃̀ à mir mɔ ǹ swãh sɔkɔ; tɛ́ kè
se pı sɔ̃́ tɛ́ filkı̀ tɔ pɔ n wɛ ké sɔkɔ nı?
28 À mɛ yo pé tyí nɛ, sépɛ yɔ́ tɔ̃̀ vyãh-á
képahlɛ. Pè mɛ nɛ, à se mɛ ké tyí nɛ pé kyı sè
viki nı?
29 À mɛ nɛ ɔ̃́ɔ̃-á. Ńkɛ̃́ pàh kı nɛ páh sélɛ n viki,
sèmukɔ tɔ-á kı syah n kwrɔ n mɔ n viki sélɛ.
30 Pè yɛ sé yõ sè nɛ n kyãh wɛ̃ tyí kè syi pɔ n
nɔ sèmukɔ tɔkɔ gbı̃́ tyí. Tɛ́ sèmukɔ tɔkɔ gbı̃́-à kı
pɔ nɔ, páh kı yo sèmukɔ tɔ́kɔ́pú tyí nɛ pè filkı̀
ǹgbò kõ, pè mó sè pukubi pbɔ pbɔlɛ pè kyı n
sukɛ. Tɛ́ sèmukɔ wɔlɛ, pè képah tɔkɔ n mɔ pé
dúkúrí sɔkɔ.»

Sèm̀irn nónó-á yãh mútárdı̀ pi ànɛ̂ kɔ́kɔ́nɔ́ tyí yõ

31 Yesu tɔ̃ sèm̀irkı̀ yɔ́ yãh pé tyí nɛ: «Yé yah,
Liyel tɔ̃́rí-á kı fɛ̃ tɔkɔ sãh sèm̀irkı̀ nɛ̂nɛ, kè wɛ
yɔ̀: Dı̃́ yɔ́ lésõ mútárdı̀ pi tɔkɔ duku mɔ ǹ swãh
sɔkɔ.

32 Képah yilɔ kal yı́pyé póllɛ. Tɛ́ kàh fi, kè n pı
gblò kal sèmukɔ duke póllɛ. Kè n pı séswɔ̂ sɔ̃́,
kèpye n pɔ syɛ̀ pı ké yı̃̀ngbɛ̃̀n tyı́.»
33 Képah náh Yesu tɔ̃ sèmı̃̀rkı̃̀ yɔ́ yãh pé tyı́ nɛ:
«Yé yah, Liyel tɔ̃́rı́-á kı fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmı̃̀rkı̃̀ nɛ̂nɛ,
kè wɛ yɔ̀: Sê yɔ́ lésõ kɔ́kɔ́nɔ́ tɔkɔ mɔ tɔkɔ yı̃́
tɔ̃́nɔ́ mı́fã́hkı̀ sɔkɔ, ké pól kɔ̃ kè dɔkɔ.»

Yesu sèmı̃̀rn yã́hnɔ́ yõlɛ

34 Yesu sɔ̃̀ mɛ tyi nɔ́pi póllɛ n yãh tɔ́wû tyı́
sèmı̃̀rn ó sɔkɔ. À náh sɔ̃̀ mɛ tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ n yo pé
tyı́ nɛ́ sèmı̃̀rn sɔkɔ náh.
35 À képah pı Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syı́nyo-ò tir
yónsàhnɔ́ kɔ̃ kè wil. À lésõ nɛ ńkɛ̃́: «Mé kı tyilɛ
n yo sèmı̃̀rn sɔkɔ. Tyi nónó-á sɔ̃̀ mɛ
wɔ̃bınsàhnɔ́lɛ kèkõyɔ̃́ mɔ gbı̃́ dùkùlɛ, mé kı
névye níkí yıkı sélɛ.»*

Sèmı̃̀rkı̃̀ kɔ́rlɛ, nɛ̂-á yãh fílkı̃̀ tyı́ yõ

36 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu yal tɔ́wû tnɔ̂ à sɔkɔ gbô. Ǹ
tɔ̃̀ sã́hpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyı́ nɛ, swãh
sɔkɔ fílkı̃̀ sèmı̃̀rkı̃̀ nɛ̂-á sɔ̃̀ à yãh, à ké yõ yo pé
syah.
37 À mɛ yo pé tyı́ nɛ: «Sèmukɔ duku pèpɛy
mı́rnmɔ-òlɛ, Névi Pı́dı̃́ ye.
38 Swãhlɛ, kèkõyɔ̃́ ye. Sèmukɔ duku pèpɛynɛ,
Liyel yɔ̃̀tɔ̃rı́ sɔkɔ wɛ̃́npı̃̀ ye. Fílkı̃̀lɛ, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃̀
náh névye ye.

---

* **13:35** 13.35 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 78.2.

39 Sépɛ nɛ̂-á mir dah mɔ fı̂lpyélɛ, sétɛ̏n yɔ̃̏tɛ̆
ye. Sèmukɔ tɔ́kɔ́nɔ́lɛ, kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́ ye. Sèmukɔ
tɔ́kɔ́púlɛ, yı̂̃nyõ tɔ̃̏npıbı ye.
40 Sɔ̃́-á pě fı̂lkı̀ viki n sukɛ nyàh sɔkɔ, sɛ̃́nkɔ̃ ye
kı n pı n pi kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́ tɔ sɔkɔ.
41 Névye nónó pól-á névye yõlɛ n yıkı n mɔ
pèkè pínɔ́ sɔkɔ, ànɛ̂ nónó pól-á tyítúkúnı̀
pípúlɛ, Névi Pı́dı̃́ kı ǹ yı̂̃nyõ tɔ̃̏npıbı tɛkı n mɔ n
pi, pè kı pɔ pè wilki ǹ tɔ̃́rí tyah sɔkɔ.
42 Tɛ́ kı pè min dah mɔ sı̃nki nyàh sɔkɔ, ńyãh
sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ kı mɛ.
43 Ǹtɛ névye nónó-á mɛ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah,
pépi wɔ kı n tɛ̃ pé Sú Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ, gbı̃ tyí
kɔ̃lɛ. Nɛ̂-à kı mɛ kè noh, tɛ̃̆ kè tɛ̃ yı̃n.»

Sèmı̀rn nónó-á yãh tahrı wɔ̃̆bı̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ pɛ́rlı̀ tyí yõ

44 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Yé yah,
Liyel tɔ̃́rí-á kı fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmı̀rkı̀ nɛ̂nɛ, kè wɛ
yɔ̀: Dı̃́ yɔ́ lésõ kyı wil mɔ tahrı wɔ̃̆bı̀nsàhnɔ́ yɔ́
yõ swãh yɔ́ sɔkɔ, tɛ́ kè tɔkɔ tɔ̃ wɔ̃bı. Ké wɛ́nɔ́
nı̀vı̀nı̀ tɛ̃ tyí, à sɔkɔ à kyı ǹ gbɛ̏n yı̂ pól yãm à
pɔ swãh mɛ̀ dwe.
45 Yé yah, Liyel tɔ̃́rí-á kı tɔ̃ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmı̀rkı̀
nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Gbɔ̀ yı̃́-ò yɔ́ lésõ mɛ, nɛ̂-á yı̂
kètǎrnɔ́ yísyɔ́lɛ n yah n kɔ̃, pè n ye pɛ́rlı̀nɔ́lɛ.
46 Wǎh pɔ ké dɛ́nkɔ́kɔ̀ yɔ́ wɛ, à kyı ǹ gbɛ̏n yı̂
pól yãm à pɔ kè dwe.»

Sèmı̀rkı̀ nɛ̂-á yãh yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ tyí yõ

47 «Yé yah, Liyel tɔ̃́rɩ́-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmɩ̀rkɩ̀
nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Nósyɔ́ lésõ yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ
min dah mɔ yɔ sɔkɔ, à yɛ̃́nkyɔ duke pól tɛ̃.
48 Kǎh yuku, pè kè yɔrɩ wilki pɔ kènkwǎ̀h yõ,
tɛ́ kɔ̃ tɛ̃ à yɛ̃́nkyɔ gblɔ wah mɔ dú sɔkɔ, tɛ́ sé
tɛ́lɔ́ milki.
49 Sɛ̃́ ye kɩ n pɩ n pi kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́ tɔ sɔkɔ.
Yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ kɩ pɔ nɛ́túkúnɩ̀ wah wilki nɛ́gblɔ́
sɔkɔ,
50 kɩ kyɩ pè min dah mɔ sɩ̃nki nyàh sɔkɔ, ńyãh
sɔkɔ-á gbnɩ́ ànɛ̂ ynɩ́ táhnɔ́ kɩ mɛ.»

Kwɔ́nɔ́ kédyâh ànɛ̂ kwɔ́nɔ́ késɑ̃́nnɛ

51 Képah náh Yesu tɔ̃ yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyɩ́ nɛ: «Yé
se tyi nɔ́pi pól noh wah?» Pè mɛ nɛ àwe-á.
52 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Liyel tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú nónó-á sɔ̃̀ kwɔ́nɔ́ wɛ sɔkɔ
Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyɩ́ yõ ǹgbòlɛ, tɛ́ tɔ̃ pɔ kwɔ́nɔ́
wɛ Liyel tɔ̃́rɩ́ tyɩ́ yõ núkúnúkú, tɛ́ névyelɛ n kwɔ
sélɛ, pépi mɛ kéte tɛ̃̀ yɔ́ sɔ̃́, nɛ̂-á yɩ́dɩ̂ sɔ̃̀ mɛ ǹ tyɩ́
ǹ dúkúrɩ́ sɔkɔ, tɛ́ à tɔ̃ pɔ snɔ́ wɛ dohnɩ sé yõ, tɛ́
mɛ sélɛ névyelɛ n kɔ̃.»

Nasarɛtɩ tãn yahle sɛ̃́nɔ́lɛ Yesu yõ

53 Tɛ́ Yesu-á sèmɩ̀rn nɔ́pi yãh tɛ pé tyɩ́ gbɩ̃́
nɛ̂nɛ, à yal nɛ́npɔ́
54 tɛ́ sɔkɔ ǹ kwil sɔkɔ. Wǎh kyɩ nɛ́npɔ́, à kyɩ
kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ pé Liyel nɩ́-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ no
pól gbɑ̃̀n du ǹ tyɩ́lɛ. Pè sɔ̃̀ mɛ yo tũ nɛ, à se wɛ
ńyãh lékɑ̃́m ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔ mɛ̀nɛ, à fɛ̃ gbɩ̌l nɔ́pilɛ
n pɩ nɩ?

55 Ǹmɔ kó sésár sɛ́-ò píďínɛ nι? Ǹ yű yĩn kó
Marilɛ, tɛ́ ǹ gbɛ̌ndĩ́pi mɛ Nsyakι, ànɛ̂ Nsyosɛfu,
ànɛ̂ Simo, ànɛ̂ Nsyudelɛ nι?
56 Tɛ́ ǹ dósyɔ́ pól kó mɛ pépilɛ ásȍ yɔ̀ nι? Ǹtɛ
ńyãh tɛ̃ ó se ǹmɔ wɛ lékɑ̋m ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔ mènɛ
nι?
57 Képah sõnɔ sȍ mɛ pé yõ yιkι pè kɔ̃ pè tɛ̃ sɛ̃
kwlɔ Yesu yõ. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyί nɛ:
«Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò kwil ànɛ̂ ǹ kéte sɔkɔ ó ye
pè náh ǹnɛ n mɔ n kõ Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-òlɛ.»
58 Pǎh yahle sɛ̃́nɔ́lɛ Yesu yõ sɛ̃, à náh mó
gbǐlnɔ́ náhnáh pι nɛ́npɔ́.

14

Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ kúnɔ́lɛ

1 Légbı̃́nɛ, Kalile mara yȍtɛ̃ dĩ́ Yerɔdι Yesu tyί
yónɔ́ noh,
2 tɛ́ yo ǹ tȍnpιbι tyί nɛ, Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃-á yɔ̀
tɔ́tɔ́. Ǹ lékó-á yilki mɔ. Képah-á tɛ̃́nwɛnɔlɛ ǹ tyί
à fɛ̃ gbǐlnɔ́lɛ n pι.
3-4 Yé náh wɛ di, ǹgbòlɛ, Yerɔdι lésõ ǹ gbɛ̌ndĩ́
Filipi kyι Yerɔdyadι tɛ̃ syi. Nsyɔ̃ mɛ kè yo ǹ tyί
nɛ, ké yah náh à à tɔkɔ. Pi mè yĩnnɛ, Yerɔdι mɛ
pè kɔ̃ pè Nsyɔ̃ tɛ̃ à kɑ̂rn mɔ ǹ tyί, tɛ́ à dah mɔ
sah wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
5 À lésõ mɛ ké tyί nɛ pé Nsyɔ̃ ko mɔ. Ǹtɛ
tɔ́wû-á lésõ mɛ Nsyɔ̃nɛ n mɔ n kõ Liyel tɛ̃ntȍ
syínyo-òlɛ sɛ̃, pépi yah tíkí mɛ à tɛ̃.

6 Ǹtɛ Yerɔdɩ dúbíńɔ́ yòh vȉnpɔnɔ syáh syah
sõlɛ, Yerɔdyadɩ písê yɔ̃ yi nɛ́yénɔ́ yah sɔkɔ. Kè
mɛ nɔ Yerɔdɩ tyí,
7 fɔ́ɔ́ à ǹ vyãhlɛ à kɔ̃, tɛ́ ǹ wo ǹ tyí nɛ wàh kɩ
sɔ̃́ kwáhdúkú nɛ̂ yah kɔ̃ pé tyí, páh kɩ kélɛ à kɔ̃.
8 Képah sɔkɔ, pípír yṹ mɛ à kurki mɔ à kɔ̃ à
yo Yerɔdɩ tyí nɛ, à Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ yõlɛ pé kɔ̃
ásȍ̂ dú pyahrɔ yɔ́ sɔkɔ.
9 Képah tɛ̃̏nɛ, kè yȍ̃tɛ̃̏ dĩ́ yah kwɔ. Ǹtɛ ǹ wɔ́nɔ́
mɛ̀ yĩnnɛ ǹ nɛ́yénɔ́ yĩ́ yah, à nɛ pè pɔ kélɛ à kɔ̃.
10 Tɛ́ pè kɔ̃ pè kyɩ Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ yõ kãm
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
11 Pǎh kè kãm, pè kè dah mɔ dú pyahrɔ yɔ́
sɔkɔ à pɔ pípír kɔ̃, à mɛ kè syi kyɩ ǹ yṹ kɔ̃.
12 Nsyɔ̃ tȍ̃ sấhpú mɛ pɔ ǹ lékó tɔkɔ kyɩ yĩ, tɛ́
kyɩ ké yah yo Yesu syah.

Nɛ́pȋ̂ kèyõ nînɔ́ kyɛgbãm (5 000) kénkɔ̃ púnɔ́lɛ Yesu tyí

13 Yesu-á yĩ mɛ̀ noh sɛ̃́, à de krótókè yɔ́ sɔkɔ
ànɛ̂ ǹ tȍ̃ sấhpúlɛ pè yal nɛ́npɔ́, à yuku gbɛ̃̏nnɩ
tyah yɔ́ sɔkɔ à kyɩ tɛ̃ pé yahlɛ. Tɔ́wû-á pé
sɔ́kɔ́nɔ́ tyí noh ńyãh sɔkɔ, pè wil kwlo kwlo
sɔkɔ à pé nyáh sõ gbáhkɩ̀ yõ.
14 Yesu-á wil krótókè sɔkɔ tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ wɛ sɛ̃́,
pé yãm à tɛ̃. À mɛ pé yámpú dɛ mɔ.
15 Ńvɩ̃́-á pɔ nɔ, ǹ tȍ̃ sấhpú nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ
tyí nɛ, gbɛ̃̏nnɩ tyah sɔkɔ-á pélɛ yɔ̀. Tɛ́ lékȃ̂h-á
mɛ n tyah mɔ́nɔ́lɛ, à kó tɔ́wûlɛ n fin n mɔ pè
kyɩ yõ yõ yȋlɛ n yah n dwe kwlo sɔkɔ nɩ?

16 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, yõ náh mɛ ké tyí pè
sɔkɔ. Pépi yõke yah pé gblɔ̌y pè kɔ̃ pè yõ.
17 Képah sɔkɔ, pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, búrn pló
kwló ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ pló nínó ó-á mɛ pépi tyí ásɔ̂
dò.
18 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, pè sè tɔkɔ n pɔ pé kɔ̃
ásɔ̂.
19 Tɛ́ mɛ tówû kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ fílkì yõ, tɛ́ búrn pló
kwló ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ pló nínó nópi tɔkɔ, tɛ́ ǹ yah yɔ̃
yî̃nyõ à wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ sè kwɔkɩ mɔ ǹ tɔ̂
sɛ̃́hpú kɔ̃ pè syi tówû kɔ̃.
20 Pé pól mɛ yõ tɔ̃, tɛ́ pè mɛ pé yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́ló
tuke mɔ vyó gbɔ̃ninó yĩ́nɛ.
21 Tɛ́ nónó-á sɔ̂ yõ yõke mɛ̀nɛ, pè sɔ̂ mɛ díbí
nɛ́pî̃ kèyõ nínó kyɛgbãm (5 000) kénkɔ̃lɛ syó ànɛ̂
wɛ̃́npì vyãh kɛ̃́nɛ.

Yesu kónólɛ Kalile yó-ǹgbɛ̃ yõ

22 Képah náh, Yesu núkú ǹ tɔ̂ sɛ̃́hpú gbah tɛ̃
nɛ pè de krótókè sɔkɔ, pè mɔ pé yahlɛ yó-ǹgbɛ̃
kahnɩnɛ, péwɔ mó tówû fin mɔ.
23 Wǎh pé fin mɔ tɛ, à dɔkɔ yuku yɔ̃lɩ yõ à kyɩ
tɛ̃ ǹ tyílɛ à Liyellɛ n ni. Lékẫh mɔ pɔ à wɛ ǹ
gblɔ̌y nɛ́npó.
24 Tɛ́ légbĩ́nɛ, krótókè sɔ̂ mɛ gbɛ mɔ tɛ yɔ
vyãhlɛ náhnáh. Tɛ́ yã́hkí sɔ̂ mɛ pélɛ n yohnɩ.
Kǎh pɩ sɛ̃́, ni sɔ̂ mɛ krótókèlɛ n kah n fwo.
25 Tyah dal gbĩ́nɛ, Yesu tyah n kɔ n yuku pé
tnɔ̂ yɔ yõ.

26 Pǎh à wɛ à n kɔ n pi yɔ yõ sɛ̃́, pé sãm yɔkɔ.
Pè tyah n yo nɛ lékó mírkí yɔ́-á. Tɛ́ tyah n de n
syi tíkí tɛ̃ tyí.
27 Ǹtɛ nɛ́npɔ́ swɔ, Yesu mɛ yo mɔ pé tyí nɛ, pè
pé nɩ syãh. Péwɔ-á, pè káh tíkí pɩ.
28 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃,
ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ ńtyɩ̃́nɔ, à péwɔ kõ pé wil kɔ pɔ ǹ
tnɔ̂ yɔ yõ.
29 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Pɔ!» Pyɛrɩ mɛ wil
krótókè sɔkɔ à tyah n kɔ n yuku Yesu tnɔ̂ yɔ yõ.
30 Ǹtɛ wǎh pɔ kè kyɔmɩ wɛ nɛ yã́hkí-á mɛ n
kah n pɩ, tíkí à tɛ̃. Képah sɔkɔ, à tyah n tiki n de
ni sɔkɔ tɛ́ de syi nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à pé pwah mɔ oo!
31 Nɛ́npɔ́ swɔ Yesu núkú ǹ gbɔ̃̀ nɔ à à tɛ̃ tɛ́ yo
ǹ tyí nɛ, à náh sɛ̃ péwɔ yõ fwɔ́ɔ lɔ́. Sɔ̃ se pɩ tɛ́ à
n sõ tɔ̀tɔ̀ nɩ?
32 Tɛ́ pè mɛ de krótókè sɔkɔ, yã́hkí núkú yĩn.
33 Nónó-á sɔ̃̀ mɛ krótókè mɛ̀ sɔkɔ, pè
gbètukunɔ di Yesu yah tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, kègbɩ yõ,
ǹmɔ-á Liyel Píɗĩ́nɛ.

Yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ Yenesarɛtɩ sétáh yõ

34 Yesupi-á yɔ́-ǹgbɛ̃ kah tɛ, pè de Yenesarɛtɩ
sétáh yõ.
35 Nɛ́npɔ́ tãn mɛ à yah pĩ, tɛ́ núkú ǹ pɔ́nɔ́ yo
soh mɔ nɛ́npɔ́ tĩ̀n tãn pól tyí. Pè mɛ pɔ pé
yámpú póllɛ ǹ tyí.
36 Tɛ́ ǹnɛ n ni nɛ, à yɛ pé kõ pé tũ ǹ fwɔ̀mɔnɩ
vyãh ńtɛ̃ ó tyí. Tɛ́ nónó pól-á fyɔ̀ tũ ké tyí, pè dɛ.

15

Tyi nónó-á kɩ fɛ̃ névi silki Liyel yah

1 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú ànɛ̂ Liyel tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú wil Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ à pɔ
Yesu tnɔ̂, tɛ́ à syah nɛ ńkɛ̃́,
2 sɔ̃́ se pɩ tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náh mɛ n kɔ lékɔ̃lɔ́
wɑ̃̀ldɩ̃̀ yõ nɩ? À nɛ n yah pè yɑ̃rlɛ n yõ, tɛ́ pè náh
se mó tɔ̃ pé gbɑ̃̀n wu à yĩnɛ pé wɑ̃̀ldɩ̃̀lɛ lɛ́.
3 À mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Tɛ́ yépi wɔ-á dò, sɔ̃́ pɩ tɛ́
yé wɑ̃̀ldɩ̃̀ yĩnnɛ, yé náh mɛ n kɔ Liyel tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l yõ?
4 Yé yah, Liyel kè yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Yɔ̃̀yénnɛ n sah á
sú ànɛ̂ á yṹ yõ.›* Tɛ́ tɔ̃ kè yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Névi nɛ̂-à
wɛ̀ntùkù wɛkɩ ǹ sú tyɩ́, képah náh pɩ ǹ yṹ tyɩ́, tɛ̃̀
yĩnɛ kònmɔnɔlɛ.›†
5 Ǹtɛ yépi wɔ n mó nɛ, névi nɛ̂-à yo ǹ sú
képah náh pɩ ǹ yṹ tyɩ́ nɛ, kwâh nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ pé
tyɩ́ ǹ yohnɩ n mɔ mɔ tɛ̃̀nɛ, páh képahlɛ Liyel kɔ̃
tɛ,
6 ǹ dúbɩ́-ò mɛ̀ yòhnɩ̀nmɔnɔ kɔ̃lɩ náh tɔ̃ mɛ ǹ
yõ. Kàh pɩ sɛ̃́ à, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh yé yɩkɩ
yé wɑ̃̀ldɩ̃̀ yĩnnɛ di?
7 Vyɑ̃́hsesyɩ̃́rɩ́ névye nɔ́pi, Liyel-á lésõ Yesayi
kɔ̃ à nɛ̂ yo sah, képah ye yépi n pɩ yɔ̀. À lésõ nɛ
ńkɛ̃́:
8 «No nɔ́pilɛ, vyɑ̃h ó sɔkɔ ye pè n gbilki ńmɔlɛ.
Ǹtɛ pé nnɔ mɛ fɩ́ɩ́ ńnɛ.
9 Pɑ̌h kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ tyi nónó yõ,

---

* **15:4** 15.4 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 20.12. † **15:4** 15.4 - Yah n tɛ Yálnɔ́
21.17.

névye yah yḯḯ tyi kȍnsàhnɔ́ ye sélɛ.
Képah ye, gbíílkínɔ́ nɛ̂-á pè n gbilki n pɔ ńnɛ pè yo,
nɔ̀nɔ́ ye kélɛ.»‡
10 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ́wû mɛ̀ ye tuke tɛ́ yo pé
tyí nɛ: «Yé yé ní kwɔ n noh pallɛ, yè wɛlɔ nɔ́pi
syíkí-ńsah pĩ.
11 Yì nónó-á n de névi vyãh sɔkɔ, sépi náh n
silki ǹnɛ Liyel yah dɛ́. Wɛlɔ nónó-á n wil ǹ
vyãh sɔkɔ, sépi ye n silki ǹnɛ.»
12 Képah tɛ̃̃nɛ, ǹ tȍ sấhpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo
ǹ tyí nɛ, à kó pĩ nɛ ǹ wɛlɔ nónó-á sȍ sé yey mɔ
Farisi wɛ̃̃kì kɔ́pú tȉnnɛ, sǎh pè kah yɔ nɩ?
13 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yèh nónó pól tɛ̃̃-á fyɔ̀
mɛ, tɛ́ ń Sú nɛ̂-á yȋnyõ ǹmɔ sɔ̃́nɔ́ náh sélɛ, sè kɩ
viki to.
14 Yé yɛ pé yõ. Yḯtũbi ye pélɛ, nónó-á mɛ pé
no yḯtũbi yahlɛ n tɛ̃. Tɛ́ yḯtũ̂-à mó tõ ǹ ní-ò yḯtũ̂
yah tɛ̃, pé nímí kɩ syɩkɩ de pwȁh yɔ́ sɔkɔ.»
15 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, wǎh sȍ
nɛ pé pé ní kwɔ wɛlɔ nónó noh pallɛ, à sé kɔ́r
yo pé syah.
16 À mɛ pè syah nɛ: «Lékấm kɛ̃̃ névye se yépi
tɔlɛ?
17 Yé náh pĩ nɛ yì nónó pól-á n de vyãh sɔkɔ,
sǎh ńkɛ̃́nɛ n syɔ̃ kèkùrkȉ sɔkɔ, ǹ tɛ́ n pyě n pɔ n
wilki n kwɛ kèdúkúdahkɩ sɔkɔ di?
18 Ŋtɛ wɛlɔ nónó-á n wil vyãh sɔkɔ, sé sõ n
wil sɔ̃nɔ sɔkɔ. Sépi ye n silki névilɛ Liyel yah.

‡ **15:9** 15.9 - Yah n tɛ Yesayi 29.13.

19 Névi lékā̃m sɔkɔ ye sõnɔ túkúnı̀ n wil, ànɛ̂
nɛ́kókè mɔ́nɔ́lɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkı̀ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ prɔ̀prɔ̀
pínɔ́lɛ, ànɛ̂ yĩbelɛ, ànɛ̂ mìnı̀ yónɔ́lɛ, ànɛ̂ gbyɔlɛ.
20 Kénɛ tyi wɔ ye n silki névilɛ Liyel yah. Ǹtɛ
névi-à ǹ gbā̀n wú-ńkɛ̃́nɛ à yĩnɛ wā̀ldı̀-á kè yo sɔ̃́
tɛ́ yõke yõ, képah náh n silki tɛ̃̀nɛ.»

Sê yɔ́ pîsê dɛ́nmɔnɔlɛ nɛ̂ náh pı Nsyifulɛ

21 Képah náh, Yesu yal nɛ́npɔ́ tɛ́ sɔkɔ Tiri ànɛ̂
Sidõ sétáh yõ.
22 Tɛ́ pi yɔ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ nɛ̂-á Kanah nɛynɛ.
Ǹmɔ mɛ pɔ Yesulɛ yúkɛy tɛ́ mɛ n de n syi, mɛ
yo tũ ǹ tyí nɛ pé Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á Davidi
Pídı̃́nɛ, à pé yãm yah. Ǹkɛ̃́ sétõ yɔ́-á mɛ pé písê
sɔkɔ mɛ ǹnɛ n kwlɔ képékèyɔ̂.
23 Ǹtɛ Yesu náh dahbı wilki ǹ tyí. Ǹ tɔ̃̀ sā̃́hpú
mɛ nɔ de ǹnɛ tɛ́ kè yah kɔ̃ ǹ tyí nɛ, à pi mɛ̀ kɔ̃ à
ǹ syı pé náh, à káh pé sɔ̃̀ tɛ̃ nɛ n de n syi n yuku
sɛ̃́.
24 Yesu mɛ nɛ, Liyel-á pé tɛkı mɔ Yisrayel no ó
yĩnnɛ, pépi nónó-á mɛ képyɛ́nı̀ mɔ́npunɔ sɔ̃́.
25 Ǹtɛ pi mɛ nɔ pɔ ǹ gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ yo
ǹ tyí nɛ pé Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, à pé yohnı n mɔ.
26 Yesu mɛ à syah nɛ, ké yah náh pè wɛ̃́npı̀
yõke tɔkɔ n mɔ pā̀hnpye kɔ̃.
27 Pi mɛ yo ǹ tyí nɛ, gbı-á à yo pé yɔ̃̀tɛ̃. Ǹtɛ
pā̀hnpye wɔ-á n yõ sé nátãm yɛ̃́nmîrn
yɔ̃́nkwɛnɔlɛ.
28 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Pi, á sɛ̃
yı̃́ı̃ ńmɔ yõ dɛ́. Wáh nɛ̂ yah kɔ̃, Liyel kı kè pı á
tyí.» Légbı̃́ mɛ̀ ó sɔkɔ, pi písê núkú dɛ.

Yámpú náhnáh dɛ́nmɔnɔlɛ

29 Képah náh, Yesu yal nɛ́npɔ́ à yuku Kalile
yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ. Tɛ́ dɔkɔ yuku yɔ̃lı yõ à kyı kɔ̃ tɛ̃.
30 Képah tɛ̃̀nɛ, nɛ́kwı̃́nkí pé yámpú tɛ̃ pɔ ǹ tyí
à pɔ pè sah ǹ yah sɔkɔ. Túkù sɔ̃̀ mɛ gbáhkı̀
núkú névyelɛ, túkù mɛ yı̃́tũbilɛ, túkù mɛ
nɛ́dónènɛ, túkù mɛ kèdyɔ̀nı̀nɛ, à tahlı yámpú
túkù tyí. Tɛ́ Yesu mɛ pè dɛ mɔ.
31 Kè pı gbɛ̃̀ndùnı̀nɛ tɔ́wû tyí, pǎh kèdyɔ̀nı̀ wɛ
pè mɛ fɛ̃ n wɛkı, nɛ́dónè dónɔ́nɔ mɛ tyɛ, gbáhkı̀
núkú névye mɛ fɛ̃ n kɔ tómtóm, tɛ́ yı̃́tũbi mɛ fɛ̃
n yah. Képah tɛ̃̀nɛ, pè gbílkínɔ́ sah Yisrayel
Liyel yõ.

Yesu tɔ̃ tɔ́wû ǹgbɛ̃ pu

32 Yesu ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ye, tɛ́ yo pé tyí nɛ, tɔ́wû mè
yɑ̃m-á mɛ péwɔ tɛ̃. Pé sèpı̃̀n tɔ̃́nı̀-á péwɔ náh
sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀, tɛ́ yõ yõ kwâh náh se pé tyí. Pé
náh mɛ ké tyí nɛ pé pè fín n mɔ pè sɔkɔ
kwɛkılɛ. Pé túkù-á kı kyı n syah n tɛ̃ n kwlɔ
wɛ̃̀kı̀ yah.
33 Képah tɛ̃̀nɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú à syah nɛ, pé se kı
wɛ ńyɑ̃h yõkelɛ gbɛ̃́nnı mè sɔkɔ, kı fɛ̃ tɔ́wû mè
dùkù kɔ̃ pè kı yõ tɔ̃ nı?
34 Yesu mɛ pé piki yah nɛ, búrn plɔ́ sɔ̃́ se mɛ
pé tyí nı? Pè mɛ nɛ kwǎrninɔ-á, à tahlı yɛ̃́nképı̀
yísyɔ́ tyí.
35 Képah sɔkɔ, à tɔ́wû kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ sétáh.
36 Tɛ́ búrn plɔ́ kwǎrninɔ ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ nɔ́pi
tɔkɔ, tɛ́ wɛkı Liyel tyí, tɛ́ sè kwɔkı à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
kɔ̃ pè syi tɔ́wû kɔ̃.

37 Pé pól mɛ yõ tɔ̃, tɛ́ pè mɛ pé yṍnkwlɔnɔ
tuke mɔ tɔkɔ yı̃́ kwǎrninɔlɛ.
38 Tɛ́ nónó-á sɔ̀̃ yõ yõke mɛ̀nɛ, pè sɔ̀̃ mɛ díbí
nɛ́pı̃̂ kèyõ nínɔ́lɛ (4 000), syɔ́ ànɛ̂ wɛ̃́npı̃̀ vyãh
kɛ̃́nɛ.
39 Képah náh, Yesu tɔ́wû fin mɔ pè sɔkɔ, tɛ́ mɛ
de krótókè sɔkɔ à sɔkɔ Makadã sétáh yõ.

16

Névye mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ Yesu tyí nɛ à gbı̃̆l yɔ́ pı, nɛ̂-á n wɛ̃kı nɛ wǎh n wil Liyel tyí

1 Farisi wɛ̃̆kı̀ kɔ́pú yísyɔ́ ànɛ̂ Sadusi wɛ̃̆kı̀ kɔ́pú
yísyɔ́ nɔ de Yesu tnɔ̂ nɛ pé à mɔ yah. Tɛ́ à syah
nɛ à gbı̃̆l yɔ́ pı pé yah, nɛ̂-á n wɛ̃kı nɛ wǎh n wil
Liyel tyí.
2 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Gbı̃̆yı̃́ de
gbı̃́nɛ, yı̃̂nyõ-à mɛ gbɔ̃̆lı̀ı̀, yè n nɛ tyah yah-á kı
yıkı mɔ.
3 Tɛ́ séngbɔ̃́lɛ, yı̃̂nyõ-à mɛ fı̃̆nmɔ̀ɔ̀, yè n nɛ
kwɛynɛ tyah yah náh n yıkı n mɔ n pi. Yé mɛ fɛ̃
tyah dùkù wɔlɛ n pnɛ, tɛ́ tyi nónó wɔ-á mɛ n pı
kwɛy gbı̃ sɔkɔ, sǎh mɛ tyi nónónɛ n wɛ̃kı, yé tɛ̃
sépi wɔ dùkù pı̃ kwlɔ kɛ̀?
4 Kwɛy gbı̃ névye náh plɛ. Pè náh mɛ tɛ̃ Liyel
ó tyí yõ. Pè mɛ ké tyí nɛ mé gbı̃̆l yɔ́ pı pé yah.
Ǹtɛ kèyǎh ńtɛ̃ náh pı pè wɛ̃kı n pi, à wil Liyel
tɛ̃ntɔ̀̃ syı́nyo-ò Nsyonası tyí sɔkɔ.» Képah
yóntɛnɔ náh, à pè sah nɛ́npɔ́ tɛ́ sɔkɔ.

5 Képah náh, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á n sɔkɔ
yɔ́nkahnɩnɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú dyɔ sɔ̃̀ fwɔ búrn
tɔ́kɔ́nsɔkɔnɔlɛ.
6 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé kyɔ̀mɩ̀nɔ́ pɩ. Yé yé
gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú ànɛ̂ Sadusi wɛ̃kɩ̀
kɔ́pú kɔ́kɔ́nɔ́lɛ.»
7 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyah n sõ nɛ pépi-á
pɔ búrn kɛ̃́nɛ, képah-á à kɔ̃ à n yo sɛ̃́ yɔ̀.
8 Ǹtɛ Yesu mɛ pé sõnɔ pĩ tɛ́ yo pé tyí nɛ:
«Liyel yõ sɛ̃́nyĩ-ńkɛ̃́pú nɔ́pi. Sɔ̃́ pɩ tɛ́ yé n sõ sɛ̃́
nɛ, yé náh pɔ búrnnɛ képah-á?
9 Yé náh tɔ̃́nɩ̀ mɛ sé dùkù pĩ sɛ̃́ nɩ? Yé dyɔ náh
mɛ n kwnɛ tɔlɛ máh búrn plɔ́ kwlɔ́lɛ díbí nɛ́pĩ̂
kèyõ nínɔ́ kyɛgbɑ̃m (5 000) pu, ànɛ̂ yáh
yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́lɔ́ tuke mɔ vyɔ́ yĩ́ dan nɛ̂nɛ di?
10 À tahlɩ máh búrn plɔ́ kwǎrninɔlɛ díbí nɛ́pĩ̂
kèyõ nínɔ́ (4 000) pu, tɛ́ yáh yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́lɔ́
tuke mɔ tɔkɔ yĩ́ dan nɛ̂nɛ, yé dyɔ náh mɛ n
kwnɛ kélɛ di?
11 Tɛ́ sɔ̃́ pɩ tɛ́ yé náh tɛ̃ wɛ pĩ nɛ búrn tyí náh
mé n yo yé tyí, máh sɔ̃̀ n yo yé tyí nɛ: ‹Yé yé
gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú ànɛ̂ Sadusi wɛ̃kɩ̀
kɔ́pú kɔ́kɔ́nɔ́lɛ?›»
12 Képah sɔkɔ, pè pyě pĩ nɛ mífɑ̃́hkɩ̀ sɔkɔ mɔ
mɔ kɔ́kɔ́nɔ́ tyí náh sɔ̃̀ Yesu n yo pé tyí nɛ pé pé
gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ kélɛ. Ǹtɛ Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú ànɛ̂
Sadusi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n kɔ̃, képah
tyí-á sɔ̃̀ à n yo pé tyí nɛ pé pé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ kélɛ.

Pyɛrɩ-á nɛ̂ yo Yesu tyí sɔkɔ

13 Yesu-á kyɩ yĩni tɛ̃ Filipi-Sesarɩ gbɛ̌̃nyah
tɩ̃̀nnɛ, à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú piki yah nɛ: «Névye tɛ̃ tyɩ́ nɛ̂
mɛ ńmɔlɛ, ńmɔ nɛ̂-á Névi Píɗɩ̃́nɛ?»
14 Pè mɛ nɛ, túkù-á nɛ Wèlnwɩ̃̀lkɩ̀-ò Nsyɔ̃-á
ǹnɛ. Túkù nɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyo-ò Yeli-á ǹnɛ.
Túkù mó nɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyo-ò Nsyeremi-á,
képah náh pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyo-ò yɔ́-á ǹnɛ.
15 Képah sɔkɔ, à tɔ̃ nɛ: «Ǹtɛ yépi-á dò, yépi tɛ̃
tyɩ́ nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ?»
16 Simo Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Áwɔ ye Liyel
nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Liyel nɛ̂-á min nɛ́tɛ̃̂nɛ, ǹmɔ
Píɗɩ̃́ ye álɛ.»
17 Képah sɔkɔ, Yesu yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Áwɔ tyɩ́ nɔ,
Nsyonasɩ píɗɩ̃́ Simo. Ⴥ náh wɛ di, névi náh wɛ̃̌kɩ
álɛ tyi nɔ́pilɛ dɛ́, ń Sú Liyel nɛ̂-á mɛ yɩ̃̂nyɔ̃ sɔkɔ,
ǹmɔ ye wɛ̃̌kɩ álɛ sélɛ.
18 Ǹtɛ ńmɔ kɩ yo á tyɩ́ nɛ: ‹Pyɛrɩ ye álɛ, (nɛ̂
kɔ́r-á légbɩ̃́lɛ). Tɛ́ kénɛ légbɩ̃́ yɔ̃ sɔkɔ ye mé kɩ ń
yɔ̃ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ sah. Tɛ́ kũ tǎhkɩ̀ ńtɛ̃ fyé náh tɛ̃ wɛ
tir yɔ́ pɩ n pi pé sɔkɔ.
19 Mé kɩ Liyel tɔ̃́rɩ́ tyah yah gbɩ̃́ní kénɩ́kɔ́pyélɛ
ǹ kɔ̃. Wâh tir nɛ̂ yahle sétáh mɛ̀ yɔ̃ sɔkɔ, Liyel
nɛ̂-á yɩ̃̂nyɔ̃ sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yɔ̃ sɔkɔ. Tɛ́ wâh
nɛ̂ wɛ̃̌kɩ̀ kɔ̃ sétáh mɛ̀ yɔ̃ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yɩ̃̂nyɔ̃
sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yɔ̃ sɔkɔ.» Mé kɩ áwɔ kɔ̃ á kɩ
fɛ̃ Liyel tɔ̃́rɩ́ nɔlɩ yɔ̃́nɔ́ wɛ̃̌kɩ̀lɛ n kɔ̃. Wâh tir nɛ̂
yahle sétáh mɛ̀ yɔ̃ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yɩ̃̂nyɔ̃ sɔkɔ, ǹ
tɔ kɩ sah ké yɔ̃ sɔkɔ. Tɛ́ wâh nɛ̂ wɛ̃̌kɩ̀ kɔ̃ sétáh
mɛ̀ yɔ̃ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yɩ̃̂nyɔ̃ sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké

yõ sɔkɔ.»
20 Képah náh, Yesu ǹ tȍ sấhpú gbah sni nɛ, pè
káh kè yãh névi syah nɛ péwɔ-á Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔlɛ dɛ́.

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ lékó yȋlkȋnmɔnɔ tyíle n yo

21 Ȁ tɔkɔ légbȉ tyí, Yesu tyah ké yahlɛ n yo ǹ tȍ
sấhpú tyí nɛ, páh yĩnɛ pé yuku Yerusalɛmı kwil
sɔkɔ. Yèwàhnì, ànɛ̂ sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm,
ànɛ̂ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú-á kı yèvyãhrı
náhnáh sah n pi péwɔ yõ. Pǎh kı pé ko mɔ, tɛ́
ké sèpȉn tɔ̃́-ò sõlɛ, pé lékó-á kı yilki mɔ.
22 Képah tɛ̃̏nɛ, Pyɛrı mɛ à ye kɛ̃kı tɛ́ tyah n
wɛkı ǹ yõ nɛ ńkɛ̃̂, póllɛ pé Tɛ̃̏ ǹgbɛ̃, képah náh à
yĩni n tɛ̃ n pi. Liyel-á kı n tũ n mɔ ǹ yõ.
23 Ǹtɛ Yesu mɛ ǹ yah vi tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «To ń
yah sétȁn yȍtɛ̃ mɛ̀. Ńmɔ fɛ̃kì-ǹsah ye á n yah n
kɔ̃. Yah, á sõnɔ náh mɛ núkúlɛ Liyel tyílɛ. Á
sõnɔ mɛ núkúlɛ névi tyílɛ.»

Yesu sȍ tɛ̃ dùkùlɛ

24 Képah náh, Yesu yo ǹ tȍ sấhpú tyí nɛ:
«Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé ńmɔ sȍ tɛ̃, tɛ̃ yĩnɛ à
ǹ gblɔ̌y tyi wɛ n yɛ, à mó ǹ syı syı dahnı twah
ńmɔ sȍ tɛ̃.
25 Névi nɛ̂-à nɛ páh n to n pwah kũ yah, tɛ̃
náh tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ n pi. Tɛ́ nɛ̂-á tɛkı ǹ min
sɔkɔ ńmɔ yĩnnɛ, tɛ̃ wɔ kı tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ.
26 Névi-à nɛ kèkõyɔ̃́ yȋ pól wɛ n pi, tɛ́ nɛ n tɛkı
n pi ǹ min sɔkɔ, yõ se mɛ ké tyí? Képah náh pı,

kwâh se kɩ fɛ̃ wɛ névi tyí à kɩ tɔkɔ kɔ̃, ǹ min
sɔ̃̀nɛ?
27 Yé yah, Névi Píďí kɩ ǹ syɩ n pɔ n pi ànɛ̂ ǹ
yȋnyõ tȍnpɩbɩlɛ ǹ Sú Liyel tɔ̃̏rílɛ ǹ sɔkɔ. Ȁ kɩ pɔ
nɛ́núkù núkú pól dyah à yĩnɛ pé tyípínìnɛ.
28 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, névye nónó-á
ásȍ, pé túkù náh tɔ̃̏nì mɛ n ku n pi, tɛ́ kɩ Névi
Píďí wɛ à kɩ mɛ n pi ǹ yȍtɔ̃rí sɔkɔ.»

17

Yesu dùkù vȉnmɔnɔlɛ

1 Sèpȉn kénúkò sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu mɛ Pyɛrɩ,
ànɛ̂ Nsyakɩ, ànɛ̂ Nsyakɩ gbɛ̃̆ndí Nsyɔ̃ tɛ̃ pè yuku
yɔ̃lɩ kèyy yɔ́ yõ, à kyɩ tɛ̃ pé tyílɛ.
2 Dǒ, Yesu dùkù vi mɔ pé yȋ yah. Ǹ yèpɔ tyah
n tɛ̃ gbĩ sɔ̃, tɛ́ ǹ flɔ mɛ piki prɛ́yy.
3 Moyisi ànɛ̂ Yeli núkú wil mɔ pé yah, tɛ́ mɛ n
yãh ànɛ̂ Yesulɛ.
4 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo Yesu tyí nɛ, Tɛ̃̆
ǹgbɛ̃, pé pól tɛ̃̆nɔ́-á mɛ plɛ ásȍ dɛ́! Wàh kɩ mɛ
ké tyí, páh kɩ yèpyenɔ tɔ̃̋nɔ́ pɩ: Núkú-á kɩ pɩ
ǹmɔ tyílɛ, núkú kɩ pɩ Moyisi tyílɛ, núkú mó pɩ
Yeli tyílɛ.
5 Wǎh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ, ńyȋrkȉ yɔ́ núkú
wil ńvyɔ̃̏ɔ̃ à fob mɔ pé yõ. Tɛ́ yȋnpɔ̃ yɔ́ mɛ wil
ńyȋrkȉ mɛ̀ sɔkɔ nɛ: «Nɛ̂-á yɔ̀, ńmɔ nìdɛ̀ Píďí ye.
Ǹmɔ ye ń nìvìnì yõlɛ. Yé nɛ n nohnɩ ǹ tyí.»
6 Yesu tȍ sɑ̃̋hpú nɔ́pi-á képah tɛ̃ noh ńyãh
sɔkɔ, pè syɩkɩlɩ pé yah di sétáh tíkí tɛ̃ tyí.

7 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ nɔ de pé tnɔ̂ à tũ pé tyí,
tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé yuku, yé káh n yɛ tíkí yé tɛ̃.»
8 Pǎh pé yey yɔ̃, pè Yesu ó wɛ ǹ gblɔ̌y
núkúnínɛ.
9 Pǎh pé syı yɔ̃lılɛ n tiki, Yesu mɛ pè sni nɛ:
«Yáh nɛ̂ wɛ, yé káh kè yãh nɛy tyí, fɔ́ɔ́ kè syi n
pɔ n nɔ Névi Pídĩ́ lékó yílkínmɔnɔ tyí.»
10 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ à piki yah nɛ,
ǹtɛ sɔ̃̀ se pı tɛ́ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú wɔ nɛ
ńkɛ̃́ Yeli ǹgbò-á yĩnɛ à pɔ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ
yah nı?
11 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Gbı ye Yeli ye yĩnɛ à pɔ
tyi pól tɔ̃ sah.
12 Ǹtɛ mé kélɛ n yo yé tyí, Yeli pɔ tɛ tɛ́ pè náh
à yah pĩ. Pè pé dyɔ pı ǹ sɔkɔ. Sɛ̃́ ye Névi Pídĩ́ tɔ
kı fɔ̃́hnɔ́ wɛ n pi pé gbɔ̃̀.»
13 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú núkú pĩ nɛ
Wèlnwı̃̀lkı̃̀-ò Nsyɔ̃-á à n ye.

Ǹdyı̀kı̀npı yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

14 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ́pi-á pɔ yĩni tɛ̃ tɔ́wû
sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, dĩ́ yɔ́ nɔ de Yesulɛ à gbètukunɔ di
ǹ yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ,
15 pé Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃, à pé pídĩ́ yãm yah. Ǹdyı̀kı̀npı-á
ǹnɛ, wǎh mɛ n kwlɔ kégbılɛ. Kèyǎhlɛ à n syıkı
n de nyàh sɔkɔ, képah náh pı ni sɔkɔ.
16 Páh pɔ ǹnɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí, tɛ́ pè náh tɛ̃ wɛ à
dɛ mɔ.
17 Képah tɛ̃̌nɛ, Yesu wɛkı pé yɔ̃ nɛ: «Nɛ́pêl
yísyɔ́lɛ n yah dɛ́, Liyel yɔ̃ sɛ̃́-ńkɛ̃̄pú nɔ́pi. Mé kı
tɛ̃ yélɛ, pópó kı pɔ syı gbĩ́ nɛ̂ tɛ̃̌ tyí? Mé kı yé

sɔ̃́mnɔ́lɛ n pɩ, pópó kɩ pɔ syɩ gbĩ́ nɛ̂ tɛ̃̆ tyí? Yé pɔ
ǹnɛ ń kɔ̃ ásɔ̂̃.»
18 Pǎh pɔ ǹnɛ, Yesu dírí kõ sétõ yõ nɛ̂-á mɔ ǹ
sɔkɔ ǹdyìkìnìnɛ, à mɛ wil dípír sɔkɔ. Nɛ́npɔ́
swɔ, dípír núkú dɛ.
19 Képah tɛ̃̆nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de Yesu tnɔ̂
pé yahlɛ tɛ́ à piki yah nɛ, sɔ̃̆ se pɩ tɛ́ pépi wɔ sɔ̃̀
tɛ̃ sétõ mɛ̀ yĩni wilki kwlɔ dípír mɛ̀ sɔkɔ nɩ?
20 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé Liyel yõ sɛ̃̆nɔ́ yilɔ
kah mɔ képah ye. Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí,
yé Liyel yõ sɛ̃̆nɔ́-à mɛ nɔ mútárdì pi* fyélɛ, yé
náhkɩ fɛ̃ yo yɔ̃lɩ mɛ̀ tyí nɛ kè yal ásɔ̂̃ kè kyɩ n tɛ̃
yàhàh, tɛ́ kè náhkɩ mó tɔ̃ kè pɩ. Yé náh náhkɩ tir
yɔ́ ńtɛ̃ pɩ n kwlɔ n pi dò. [
21 Ǹtɛ sétõ mɛ̀ dùkùlɛ, nɛ́ nírí pínɔ́ ànɛ̂ níkì
tɛ̃̆nɔ́ ó sɔkɔ náh, à náh fɛ̃ n yĩni.]»

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ lékó yîlkînmɔnɔ tyílɛ n tɔ̃ n yo

22 Sõ yɔ́lɛ, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ
tùkènmɔnɔlɛ Kalile mara sɔkɔ. À mɛ yo pé tyí
nɛ: «Pè kɩ Névi Pídɩ̃́ tɛ̃ dahbɩ névye gbɔ̃̀,
23 pè kɩ à ko mɔ. Ǹtɛ ké sèpìn tɔ̃-ò sõlɛ, ǹ lékó
kɩ yilki mɔ.» Wɛlɔ nɔ́pi nóhnɔ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yah
kwɔ kègbɩlɛ.

Yesu ànɛ̂ Pyɛrɩ mɔ́rí mɔ́nɔ́lɛ Liyel nî-ńsah gbô

24 Yesupi-á kyɩ yĩni tɛ̃ Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ,
Liyel ní-ńsah gbô mɔ́rí syípú nɔ de Pyɛrɩlɛ tɛ́ à

---

* **17:20** 17.20 - Mútárdì pi yilɔ kal yípyé póllɛ. Yah n tɛ Matye 13.31b-32a.

piki yah nɛ, pé kwɔ́-ò dĩ́ kó mɛ Liyel ní-ńsah
gbô mɔ́rílɛ n mɔ nɩ?
25 À mɛ nɛ àwe-á, wǎh mɛ kélɛ n mɔ kɛ̀.
Pyɛrɩ-á kyɩ yĩni tɛ̃ gbô, Yesu ǹgbò à piki yah nɛ:
«Simo-Pyɛrɩ, áwɔ sõnɔ tɛ̃ nɛ̂nɛ à yuku mɔ́rí
mɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ? Kàh mɛ mɔ́rílɛ nɛ̂-á kɩ kèkõyɔ̃́
yɔ̃̀tãmnɛ n kõ, kwil wɛ̃́npì se kɩ n mɔ kélɛ, tĩ̂,
nɛ́pân se?»
26 Pyɛrɩ mɛ nɛ nɛ́pân-á. Yesu mɛ nɛ: «Kàh pɩ
sɛ̃́, kwil wɛ̃́npì wɔ vyãh náh mó mɛ ké mɔ́nɔ́
sɔkɔ kɛ̀.
27 Ǹtɛ mé náh mɛ ké tyí nɛ no nɔ́pi kélɛ nɛ n
sõ kétúkùyɔ̂. Képah ye, kyɩ dlóy mɔ Kalile
yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ, yɛ̃́nkɔ̂ nɛ̂-á kɩ pɔ tɛ̃ gbennɛ, ǹ
vyãh yɩkɩ n mɔ n yah, á kɩ pɔ́ wɛ ké sɔkɔ. Kè
wilki n kyɩ mɔ́rí mɔ pé tyí, ńmɔ ànɛ̂ áwɔ tyílɛ.»

18

Névi nɛ̂-á kɩ pɩ nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ kal Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ

1 Légbĩ́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de ǹnɛ, tɛ́ à piki
yah nɛ, nɛ̂ se nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ kal Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yɔ̃́nɔ́
sɔkɔ nɩ?
2 Képah tɛ̃̌nɛ, Yesu mɛ wɛ̃́npir tyĩ́ĩ yɔ́ ye pɔ
sah pé nɩyɔ̃́, tɛ́ yo pé tyí nɛ:
3 «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, nɛ́ yé náh yé
nnɔ vi mɔ à pɩ wɛ̃́npì tyí kɔ̃lɛ, yé náh Liyel tɔ̃́rí
nɔlɩ yõ n pi.
4 Névi nɛ̂-à kɩ ǹ gblɔ̌y tiki mɔ pɩ tyĩ́ĩ wɛ̃́npir
mɛ̀ sɔ̃́, tɛ̃ wɔ ye kɩ pɩ nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ kal Liyel tɔ̃́rí
nɔlɩ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ.

5 Névi nɛ̂-à wɛ̃́npir mɛ̀ kénkɔ̃ tɛ̃́nɔ́ plɛ ńmɔ
yĩnnɛ, ńmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ.»

Gbáhdyâh gbáhndinsàhnɔ́lɛ

6 «Ǹtɛ wɛ̃́npì* nónó-á sɛ̃ ńmɔ yõ yɔ̀, névi nɛ̂-à
pé sɔkɔ yɔ́ yõ yɩkɩ mɔ tyíṕékè pínɔ́ sɔkɔ, pàh
yínɔ́nan ǹgbɛ̃̀kì yɔ́ toh tɛ̃ yègbɩ tɛ́ à tu dah mɔ
pnɛ yɔ tì tɛ̃-ǹsah sɔkɔ kè kɔ̃ kè à yõ, képah kɩ
fɔ̃́nfɔ̃́ kal tɛ̃nɛ.
7 Pèkè mɛ kèkõyɔ̃́ névye yõ névye yõ
yíkínmɔnɔ yĩnnɛ tyíṕékè pínɔ́ sɔkɔ. Névye yõ
tɛ̃ wɔ náh fɛ̃ n yɛ yíkínɔ́lɛ ó, ǹtɛ névi nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ
sɛ̃́nkɔ̃-à wɛ, pèkè kɩ tɛ̃ nɔ.
8 Á gbɔ̃̀, képah náh pɩ á gbáhkì-à kɩ nɛ̂ n dah
n mɔ álɛ tyíṕékè sɔkɔ, kè kãm milki fíí álɛ. Wâh
tɛkɩ á gbɔ̃̀, képah náh pɩ á gbáhkì sɔkɔ tɛ́
tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ, képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal álɛ á
mínndahnmɔnɔ yõ ní-ńkɛ̃̂ nyàhnpèkè sɔkɔ gbɛ̃̀n
nínì ànɛ̂ gbyɛ̃̂h nínìnɛ á tyí.
9 Á yĩ́-à kɩ nɛ̂ n dah n mɔ álɛ tyíṕékè sɔkɔ, kè
gbahlɩ n wilki n milki fíí álɛ. Wâh tɛkɩ á yĩ́ sɔkɔ
tɛ́ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ, képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal álɛ á
mínndahnmɔnɔ yõ ní-ńkɛ̃̂ nyàhnpèkè sɔkɔ yĩ́
nínɔ́lɛ á tyí.»

Képɔ́ mɔ́npunɔ wɛ́ntɛ̃nɔlɛ

10 «Yé yé gblɔ̃̌y tɛ̃ wɛ̃́npì† nɔ́pi sɔkɔ yɔ́
yílɔ́nɔ́lɛ. Ŋgbɔ̌ yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ nónó-á n yah pé

---

* **18:6** 18.6 - Wɛ̃́npì nónó tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, kè kɩ fɛ̃ pɩ Yesu yõ sɛ̃́pú ye pè n ye. † **18:10** 18.10 - Yah n tɛ Matye 18.6 yah yónɔ́ sɔkɔ.

yõ, pè mɛ gbɪ̃́mɛgbɪ̃́ ń Sú Liyel yah sɔkɔ yɪ̃̂nyõ
dɛ́. [
11 Yé náh wɛ di, névye nónó-á mɛ mɔ́npunɔlɛ,
pépi pwah n mɔ yĩn ye Névi Pɪ́dɪ̃́ pɔ.]
12 Yépi tɛ̃ tyɪ́ à; sɔ̃́ kénkɔ̃-á képyɛ́nì lèkwɛ̌-à
mɛ dɪ̃́ yɔ́ tyɪ́ à mɛ n fɛ̃ yɔ̃lɪ yõ, tɛ́ núkú mɔ pu sé
sɔkɔ, à náh tikiyɛ̃́h pɔ́ gbãm pɔ́ kwǎryãh nɔ́pi
tɛ́lɔ́ sah n pi nɛ́npɔ́, tɛ́ kyɪ mɔ́npunɔ mɛ̀ yah n
kɔ̃ n pi di?
13 Tɛ́ gbɪ yõ mé kélɛ n yo yé tyɪ́, wàh à wɛ tɛ̃,
ǹ nɪ n vɪ ǹmɔlɛ à kal tikiyɛ̃́h pɔ́ gbãm pɔ́
kwǎryãh nɔ́pi tɛ́lɔ́lɛ, nónó náh mɔ pu.
14 Sɛ̃́ ye yé Sú Liyel nɛ̂-á mɛ yɪ̃̂nyõ, ǹ tɔ náh
mɛ ké tyɪ́ nɛ wɛ̃́npɪ̃̀ nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ mɔ n pu.»

Tyɪ̂pékè pɪ́-ò tɛ̃ n pɔ dùkùlɛ gbɪ wɛ̃̀kì yõ

15 Yesu tɔ̃ nɛ: «Á yɪ̃́npi yɔ́-à tyɪ́pékè pɪ [á tyɪ́],
kyɪ n wil ǹ tyɪ́, ǹ ǹ yah yo yé nɪ́mɪ́ wrɔ́ ó sɔkɔ.
Wàh sah á tyɪ́ yõ, yé yɪ̃́npɪ́kɪ̀ kɪ yuku yahlɛ.
16 Wàh yahle, kyɪ nɛ́núkù képah náh pɪ nɪ́mɪ́
yah n dohnɪ á gblɔ̆y yõ ńtɔ̃, yè kyɪ ké yah wah.
Sɛ̃́ ye Liyel wɛy yo kélɛ nɛ, ké yah-á yĩnɛ kè
wah tàrfyɔ̀ nɛ́pɪ̃̂ nɪ́mɪ́, képah náh pɪ tɔ̃́mɪ́ yɪ̃́ yah.
17 Tɛ́ wàh yahle sàhnɔ́lɛ pépi tɔ tyɪ́ yõ, kyɪ ké
yah yo ńmɔ yõ sɛ̃́pú tɪ̃̀nkɪ̀ tyɪ́. Wàh se tɔ̃ yahle
sàhnɔ́lɛ pépi tɔ tyɪ́ yõ, ǹnɛ nɛ n mɔ n kɔ̃ Liyel
wɛ̃̀kɪ̀ kɔ́-ńkɛ̃́pú sɔkɔ, képah náh pɪ mɔ́rɪ́ syɪ́pú
sɔkɔ.
18 Kègbɪ yõ mé kélɛ n yo yé tyɪ́, yâh tir nɛ̂
yahle sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yɪ̃̂nyõ sɔkɔ, ǹ
tɔ kɪ sah ké yõ sɔkɔ. Tɛ́ yâh nɛ̂ wɛ̃̀kɪ̀ kɔ̃ sétáh

mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yȋnyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yõ sɔkɔ.
19 Mé kélɛ n yo yé tyí tɔlɛ, yé sɔkɔ nɛ́pȋ nímí
tɛ̃̌-à fyɔ̀ pé yégbékè pɩ núkúlɛ sétáh mɛ̀ yõ, tɛ́
kwáhdúkú nɛ̂ ni ń Sú Liyel tyí, à kɩ kélɛ pè kɔ̃.
20 Yé náh wɛ di, nɛ́pȋ nímí képah náh pɩ
tɔ̃́mí-à wɛ̃ tuke mɔ ńyãh sɔkɔ ńmɔ yĩn yõ, mè n
nɛ mɛ pé nɩyṍ.»

Névye-á yĩnɛ pè nɛ n yɔ̃ n mɔ wɛ̃nɛ n kɔ̃ dùkù nɛ̂nɛ

21 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ nɔ de Yesu tnɔ̂ tɛ́ yo
ǹ tyí nɛ, pé Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃, pé yṹnpi yɔ́-à n pɩ n de pé
tyí, gbáhyĩ́ sɔ̃́ se pé yĩnɛ pé yɔ̃ mɔ à kɔ̃ nɩ? Fɔ́ɔ́
gbáhyĩ́ kwǎrninɔ se nɩ?
22 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ɔ̃̂ɔ̃, mé náh n yo n pi
á tyí nɛ gbáhyĩ́ kwǎrninɔ-á dɛ́, ǹtɛ fɔ́ɔ́ gbáhyĩ́
kwǎrninɔ sàh-ǹtɛ̃̀nnɔ́ tikitɔ̃ní pɔ́ gbãm ye.
23 Yé yah, Liyel tɔ̃́rí-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmȉrkȉ
nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Yȍtɛ̃ dĩ́ yɔ́ lésõ mɛ ké tyí nɛ pé
pé pɔ́ tyí yah wah ànɛ̂ pé tȍnpɩbɩlɛ.
24 Pǎh tyah pɔ́ yã́hnɔ́lɛ, pè ǹ tȍnpɩ yɔ́ tɛ̃ pɔ ǹ
tyí, ǹ kɔ̃lɩ ǹgbɛ̃-á sȍ mɛ nɛ̂ yõ, fɔ́ɔ́ talã‡ pɔ́ plɔ́
kèyõ kwlɔ́lɛ (10 000).
25 Tɛ́ kwâh náh sȍ mɛ dĩ́ mɛ̀ tyí ké dyah dyah
tɛ̃̌nɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, yȍtɛ̃ dĩ́ nɛ, pè à tɛ̃ yãm, ànɛ̂ ǹ
kyɩlɛ, ànɛ̂ ǹ wɛ̃́npȉlɛ, à tahlɩ ǹ gbȁn yȋ pól tyí,
pè kɔ̃lɩ mɛ̀ dyah.

‡ **18:24** 18.24 - Légbĩ́nɛ, talã pɔ́ pɔ́ núkú kɩ sȍ fɛ̃ nɔ nɛ́núkù ye gbɔ̃nkwlɔ́ tȍ pínɔ́ dannɛ.

26 Képah tɛ̃nɛ, tɔ̃̀npɩ mɛ̀ mɛ ǹ gbètukunɔ di tɛ́
ǹ yah kwĩnki sétáh yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à
ǹ gblɔ̌y yɛ à mó pé syɩkɩ n yah kwéy, páh kɩ pɔ
ké pól dyah ǹ tyí.
27 Wăh képah yo sɛ̃́, ǹ yãm yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ kah tɛ̃. À
mɛ à fın mɔ tɛ́ kɔ̃lɩ mɛ̀ yɔ̃ mɔ à kɔ̃.
28 Kénɛ dı̃́-á fyɔ̀ wil, à ǹ ní-ò tɔ̃̀npɩ yɔ́ yohnɩ
ǹmɔ kɔ̃lɩ kwéy-á sɔ̃̀ mɛ nɛ̂ yõ deniye§ pɔ́ plɔ́
lèkwɛ̌lɛ. À mɛ à fyãh tɛ̃ ǹ yègbɩ tyí à ǹnɛ n fı̃
kírr, tɛ́ à syah nɛ ńkɛ̃́, pé kɔ̃lɩ nɛ̂-á mɛ ǹ yõ, à pé
dyah kélɛ.
29 Ǹ ní-ò mɛ̀ mɛ ǹ gbètukunɔ di ǹ yah tɛ́ yo ǹ
tyí nɛ, à ǹ gblɔ̌y yɛ à mó pé syɩkɩ n yah kwéy,
páh kɩ pɔ kè dyah ǹ tyí.
30 Ǹtɛ à yahle, tɛ́ se tɔ̃ à tɛ̃ kyɩ dah mɔ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kɩ pɔ nɔ gbı̃́ nɛ̂-á à kɩ kɔ̃lɩ
mɛ̀ dyah.
31 Pé no tɔ̃̀npɩbɩ-á képah tɛ̃ wɛ sɛ̃́, kè pé yah
kwɔ kègbɩlɛ. Pè mɛ kyɩ sé pól yo pé yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́
syah.
32 Képah sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ mɛ pè kɔ̃ pè à ye pɔ, tɛ́
yo ǹ tyí nɛ: ‹Tɔ̃̀npɩ nɛ́po. Wáh lésõ ń ni, képah
ye mé á kɔ̃lɩ yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃.
33 Ǹtɛ áwɔ tɔ náh sɔ̃̀ yĩnɛ ǹ á ní-ò yãm yah,
ńmɔ-á á yãm yah sɔ̃́ di?›
34 Tɛ́ fɔ̀kɔ̀vyầhnì képékè tɛ̃ tyí, yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ à dahbɩ
wɔ̀kɔ̀npèkè névye fɔ̃́hpúpêl gbɔ̃̀, fɔ́ɔ́ kɩ syi pɔ nɔ
gbı̃́ nɛ̂-á à kɩ yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ pɔ́ póllɛ à dyah.

§ **18:28** 18.28 - Légbı̃́nɛ, deniye pɔ́ pɔ́ núkú kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ nɔ nɛ́núkù gbı̃̀yı̃̀kì núkú tɔ̃̀ pínɔ́ dannɛ.

35 Sɛ̃ ye ń Sú Liyel kı n pı n pi yé tɔlɛ, yâh n
yɔ̃nmɔ-ńkɛ̃nɛ wɛ̃nɛ n kɔ̃ yé nnɔ póllɛ.»

19

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ kɔ̃ fúr yíkínɔ́ tyí yɔ̃

1 Yesu-á tyɛ ǹ wɛynɛ gbı̃́ nɛ̂nɛ, à yal Kalile
mara sɔkɔ à yuku Nsyude mara tyah yɔ́ sɔkɔ,
nɛ̂-á mɛ Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnınɛ.
2 Tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ yuku, tɛ́ à mɛ pé
yámpú dɛ mɔ nɛ́npɔ́.
3 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú yísyɔ́ nɔ de ǹ
tnɔ̂ nɛ pé à mɔ yah, tɛ́ à piki yah nɛ, ké wɛ̃̀kì se
mɛ dı̃́ tyí à kı ǹ kyı fin mɔ, kàh sɔ̃́ mɛ tyídúkú
nɛ̂ yɔ̃ nı?
4 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé náh kè kar yah
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, kèkɔ̃yɔ̃́ mɔ gbı̃́nɛ,
Kèkɔ̃yɔ̃́ mɔ́-ò-á pè mɔ dı̃́ ànɛ̂ sêlɛ di?
5 Wǎh nɛ, képah-á dı̃́-á kı yal ǹ sú ànɛ̂ ǹ yṹ
tnɔ̂, tɛ́ kı kwrɔ mɔ ǹ kyılɛ, pé nímí kı pı wil
gbɛ̃́nsê núkúlɛ.
6 Kǎh pı sɛ̃, nímí náh tɔ̃ pélɛ dɛ́, núkú-á pélɛ.
Liyel-á nónó kwrɔ mɔ, nɛy káh pè gbɛkı.»
7 Képah tɛ̃nɛ, Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú à syah nɛ, ǹtɛ
sɔ̃ se pı tɛ́ Moyisi kè kɔ̃ sah nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyılɛ
n fin mɔ, tɛ̃ ǹ fin mɔ mɔ tàrfyɔ̀ sɛ́bɛ́y pı à kɔ̃ à
mó pyě à fin mɔ nı?*
8 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yépi nòhnì-ǹkɛ̃ yĩn ye
Moyisi kɔ̃ à képah wɛ̃̀kılɛ yé kɔ̃ kɛ̀. Ńkɛ̃ sɛ̃ náh
se lésɔ̃ kélɛ ké tyàh-ǹsah sɔkɔ tɛ́.

---

* **19:7** 19.7 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 24.1.

9 Tɛ́ ńmɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyɩ
fin mɔ nɛ́ fɔ̀fíkì tɛ̃̀ tyí yõ náh, tɛ́ sékáhkí tɔkɔ,
fɔ̀fíkì-á tɛ̃̀ n pɩ.»
10 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yo ǹ tyí nɛ, dɩ̃́
yɩ̃́n-ńsah-à mó mɛ pɔ sah képah yõ à yuku ǹ kyɩ
tyí tɩ̃̀nnɛ, sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃̄-á fɔ̃́nfɔ̃́ dò.
11 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Wɛy nɛ̂-á mé kɩ n yo
n pi yé tyí yɔ̀, no pól náh fɛ̃ ké syíkí-ńsah wɛ n
pi. Ǹtɛ Liyel-á ké fɛ̃npĩnɔ lékɑ̃́mnɛ nónó kɔ̃,
pépi wɔ kɩ fɛ̃ ké syíkí-ńsah wɛ.
12 Yé náh wɛ di, tyi yísyɔ́ mɛ nónó-á díbí kɔ̃ pè
náh syɔ́lɛ n tɔkɔ: Túkù mɛ pé dúbí-ńsah dùkù
sɔkɔ, pè náh mɛ díbí sɔkɔ. Túkù mɛ névye ye
mɩ pélɛ pè kɔ̃ pè náh mɛ díbí sɔkɔ. Túkù mó
sétɔ́kɔ́kì yahle Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí yah yúkúnɔ́ yĩnnɛ.
Nɛ̂-à kɩ fɛ̃ wɛy mè syíkí-ńsah wɛ n pi, tɛ̃̀ kɩ ké
syíkí-ńsah wɛ.»

Yesu sãm mɔ́nɔ́lɛ wɛ̃́npì sɔkɔ

13 Képah tɛ̃̀nɛ, névye pɔ wɛ̃́npì yrɔ̃́lɛ Yesu tyí
nɛ à ǹ gbɑ̃̀n sah pé yõ à Liyel ni pé tyí. Ǹtɛ ǹ tɔ̃̀
sɑ̃́hpú mɛ tyah dírílɛ n kõ pé yõ.
14 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé yɛ
wɛ̃́npì kɔ̃ pè nɛ n pɔ n pɔ ńmɔ tyí. Yé káh pé
yahlɛ n kõ. Yé náh wɛ di, névye nónó dùkù-á
mɛ wɛ̃́npì nɔ́pi tyí kɔ̃lɛ, pè kɩ Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yõ
n pi.»
15 Képah tɛ̃̀nɛ, wǎh ǹ gbɑ̃̀n sah tɛ pé yõ, à yal
nɛ́npɔ́.

Tahrɩ tyí yónɔ́lɛ

16 Képah tɛ̃nɛ, kètɛ̃npɩ̀kɩ̀ yɔ́ nɔ de Yesulɛ té à
piki yah nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, tir nɛ̂ sé pé yĩnɛ pé pɩ
tyɩ́pépɛ̌ynɛ pé mó tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ nɩ?
17 Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Sɔ̃́ pɩ tɛ́ á ńnɛ n piki
n yah pèpɛy tyɩ́ yõ? Pèpɛy núkú ó mɛ. Wáh kɩ
mɛ ké tyɩ́ nɛ á min wɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ
n kɔ.»
18 À mɛ nɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ nónó tãn se nɩ?
Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Káh nɛ́kókè mɔ, káh
fɔ̀fɩ́kɩ̀ pɩ, káh yĩbe yĩ, káh mɩ̀nɩ̀ sah nɛy yõ.
19 Yɔ̃̀yénnɛ n sah á sú ànɛ̂ á yṹ yõ. Yɛ á ní-ò
tyɩ́ nɔ á tyɩ́ á gblɔ̌y tyɩ́ kɔ̃lɛ.»
20 Képah tɛ̃nɛ, kénɛ kètɛ̃npɩ̀kɩ̀ mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ,
páh mɛ sépi tɛ̃ póllɛ n pɩ dò, kèyǎh se tɔ̃ mɛ wũ
pé tyɩ́ pɩ pɩ tɛ̃nɛ nɩ?
21 Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Wáh kɩ mɛ ké tyɩ́ nɛ á
tyi pól tũ, gbɑ̃̀n yɩ̂ nónó-á mɛ á tyɩ́, kyɩ sè yãm ǹ
tɛ́ sé pɔ́ dibi yãm tãn kɔ̃. Képah sɔkɔ, á kɩ tahrɩ
wɛ Liyel fɔ̃́ sɔkɔ. Képah-à pɩ, ǹ pɔ ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃.»
22 Wǎh képah tɛ̃ noh sɛ̃́, à sɔkɔ yahlɛ
yɩ́kɩ́nsàhnɔ́lɛ. Kwâh nɛ́tɛ̃́ ǹgbɛ̃ ye sɔ̃̀ ǹnɛ képah
ye.

23 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyɩ́ nɛ:
«Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyɩ́, tàh Liyel tɔ̃́rí
nɔlɩ wɛ́nyõnɔlɛ, kè kɩ tah dɛ́.
24 Mé kélɛ n tɔ̃ n yo yé tyɩ́, yɑ̃̀hmɩ́kɩ̀
dénwɩ̃̀lnɔ́lɛ sèndi pwɑ̃̀h sɔkɔ, képah ńtɛ̃ kɩ dɔ̀dɔ̀
kal tàh Liyel tɔ̃́rɩ́ nɔlɩ wɛ́nyõnɔlɛ.»
25 Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á képah noh sɛ̃́, pé gbɑ̃̀n kah
du. Pè mɛ nɛ, ǹtɛ nɛ̂ wɔ se kɩ mó fɛ̃ pwah nɩ?

26 Yesu mɛ yɔ̃ pè yah, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Névye
tɛ̃ wɔlɛ, pè náh fɛ̃ kè pı n pi. Ǹtɛ Liyel kı fɛ̃ tyi
pól pı.»
27 Képah sɔkɔ, Pyɛrı mɛ yo ǹ tyí nɛ, à yah,
pépi-á pé tyi pól sah tɛ́ ǹmɔ sɔ̃̀ tɛ̃. Pépi tyí se kı
n pı n pi sɔ̃́ nı?
28 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbı yɔ̃ mé kélɛ n yo
yé tyí, Névi Píɗɩ̃́-à pɔ kɔ̃ tɛ̃ ǹ tɔ̃́rí kŏ yɔ̃ kèkɔ̃yɔ̃́
késã́n sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yépi nónó-á ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃, yé
tɔ kı kɔ̃ tɛ̃ tɔ̃́rí klŏ gbɔ̃ninɔ́ yɔ̃ kı Yisrayel no
yı̏kı̏nı̏nɔ́ gbɔ̃ninɔ́ yah tɛ̃ n pi.
29 Ńmɔ yı̃n yɔ̃, névi nɛ̂ tɛ̃̆-à fyɔ̀ mɛ yal ǹ gbô
sɔkɔ ò, ǹ yɔ̃́npyé tnɔ̂ ò, ǹ dósyɔ́ tnɔ̂ ò, ǹ sú tnɔ̂
ò, ǹ yɔ̃́ tnɔ̂ ò, ǹ wɛ̃́npı̏ tnɔ̂ ò, ǹ swɛ̃y tnɔ̂ ò, tɛ̃ kı
sɛ̃́nknɔnɔ lèkwɛ̌ wɛ, tɛ́ kı se tɔ̃ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ.
30 Ǹtɛ nɛ́gbro náhnáh kı n pı n pi nɛ́tɛ́lɔ́lɛ, tɛ́
nɛ́tɛ́lɔ́lɛ náhnáh kı n pı n pi nɛ́gbrolɛ.»

20

Sèmı̏rkı̏ nɛ̂-á yãh sètɛ̃̆ yɔ́ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀npıbı sar dùkù tyí yɔ̃

1 «Yé yah, Liyel tɔ̃́rí-á kı fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmı̏rkı̏
nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Sètɛ̃̆ ɗɩ̃́ yɔ́ lésɔ̃ wil séngbɔ̃́
púpúlɛ nɛ pé tɔ̃̀npıbı yah n tɔkɔ n tɛkı mɔ pé
yɛ̀rɛsɛ̃̂ swãh sɔkɔ.
2 Wăh nónó wɛ, à yo sah núkú yɔ̃ pélɛ nɛ,
nɛ́núkú gbı̏yı̏kı̏ núkú tɔ̃̀ pínɔ́ sărlɛ, deniye* pɔ́

* **20:2** 12.5 - Légbɩ̃́nɛ sɔ̃̀, wâh gbı̏yı̏kı̏ núkú tɔ̃̀ pı névi tyí, deniye pɔ́ pɔ́ núkú ye tɛ̃ n sar álɛ.

pɔ́ núkú-á. Képah sɔkɔ, tɛ́ pè tɛkɩ mɔ ǹ swãh
sɔkɔ.
3 Pɔ̃́y tɔ̃ gbɩ̃́nɛ, à tɔ̃ wil tɛ́ kyɩ nósyɔ́ wɛ tɛ̃́nɔ́lɛ
tɔ́wû tùkè-ǹsah sɔkɔ tɔ̃̀ kɛ̃́nɛ pé tyí.
4 À mɛ yo pé tyí nɛ, pépi tɔ sɔkɔ péwɔ swãh
sɔkɔ, páh kɩ pè sar ké yah yõ.
5 Pè mɛ sɔkɔ. Gbĩ-á mɛ yɔ̃̀tah sírr sɔkɔ, à tɔ̃
wil à sɛ̃́ntɛ̃ pɩ. Gbèkãm gbɩ̃́-á nɔ, à tɔ̃ wil à
képah núkú ó pɩ.
6 Ŋ́vɩ̃́ lésyilɛ, à tɔ̃ wil tɛ́ kyɩ nósyɔ́ wɛ ńtɔ̃ kénɛ
tɔ́wû tùkè-ǹsah sɔkɔ. À mɛ pè piki yah nɛ, sɔ̃́ se
pɩ tɛ́ pélɛ ásɔ̂ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̀lɛ tɔ́tɔ́ tɔ̃̀ pí-ńkɛ̃́nɛ nɩ?
7 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, nɛy náh pé tɔkɔ képah-á.
À mɛ nɛ pépi tɔ sɔkɔ péwɔ swãh sɔkɔ.
8 Tɔ̃̀-á tiki ńvɩ̃́nɛ, sètɛ̃ dɩ̃́ yo ǹ pɔ́ yah wàh-ò dɩ̃́
tyí nɛ, à tɔ̃̀npɩbɩ nɔ́pi ye n pɔ pè dyah pé pɔ́lɛ.
Ŋ́kɛ̃ nónó-á kyɩ swãh sɔkɔ nɛ́tɛ́lɔ́lɛ, à kè tyah
pépi tyí à pɔ n dal n mɔ nɛ́gbro tyí.
9 Nónó-á tɛ́lɔ́lɛ, pǎh pɔ, à pè kɔ̃ deniye pɔ́ pɔ́
núkú núkúlɛ.
10 Kǎh syɩ nɛ́gbro tyí, pépi tɛ̃ sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ
wãn-á kɩ wɛ pépi tyí yõ. Ŋ̀tɛ deniye pɔ́ pɔ́ núkú
núkú ye pépi tɔ wɛ.
11 Pǎh pɔ́ nɔ́pilɛ n syi gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pè tyah sètɛ̃ dɩ̃́
sèyòkèlɛ n yo
12 nɛ ńkɛ̃, nónó-á à tɔkɔ pɔ tɛ́lɔ́lɛ, lɛ́rí núkú ó
sɔkɔ-á pè wɛ pɩ tɔ̃̀lɛ. Ŋ̀tɛ kè se pɩ sɔ̃́ tɛ́ à pɔ pélɛ
n sar núkúlɛ pépilɛ, pépi nónó-á kwlɔ́nɔ́ fɛ̃ syi à
tɔ̃̀ pɩ kwlɔ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̀lɛ tɔ́tɔ́ gbĩ syɔ̌kɩ̀ yah sɔkɔ nɩ?
13 Sètɛ̃ dɩ̃́ mɛ yo pé sɔkɔ yɔ́ tyí nɛ: ‹Ŋ́ kódɩ̃́, mé

náh syɩkɩ á yõ sɔkɔ dɛ́. Ǹ́mɔ ànɛ̂ áwɔ náh sɔ̏
wɛkɩ sah núkú yõ nɛ, á gbɩ̏yɩ̏kɩ̏ núkú tɔ̏ pɩ́nɔ́
săr-á kɩ pɩ deniye pɔ́ pɔ́ núkúlɛ di?
14 Nɛ n yuku á pɔ́lɛ. Mé kɩ nɛ́tɛ́y mɛ̀ kɔ̃ dan
núkúlɛ áwɔlɛ ń dyɔ ó.
15 Ké wɛ̃̆kɩ̀ náh mɛ ńmɔ tyɩ́, kɩ fɛ̃ ń dyɔ dyɔ tyi
pɩ ń pɔ́lɛ di? Tɩ̃̂, ń nɩ nɔ́nɔ́ se n yɔ álɛ?»
16 Képah yɑ̃́hntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyɩ́ nɛ:
«Sɛ̃̈ ó ye, nɛ́tɛ́lɔ́ kɩ pɩ nɛ́gbrolɛ, tɛ́ nɛ́gbro kɩ pɩ
nɛ́tɛ́lɔ́lɛ.»

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ lékó yɩ̂lkɩ̂nmɔnɔ tyɩ́lɛ n yo kɛ tɔ̃́-òlɛ

17 Yesupi-á n sɔkɔ Yerusalɛmɩ kwil, păh mɛ
wɛ̃̆kɩ̀ yõ sɔkɔ, à ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú ye pé yahlɛ, tɛ́ yo pé
tyɩ́ nɛ:
18 «Á wɛ wɛ̃̆kɩ̀ yõ à n dɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ
sɔkɔ yɔ̀. Névi Pɩ́dɩ̃́ kɩ tɛ̃ n dahbɩ n pi sárká
syɩ́nwɩ̏lkɩ̏pu yɔ̃̏tãm ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́
kwɔ́pú gbɔ̏ nɛ́npɔ́. Pè kɩ kè yah tɔkɔ nɛ wăh
yĩnɛ kònmɔnɔlɛ,
19 tɛ́ kɩ à dahbɩ névye gbɔ̏ nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ, pè kɩ kɔ̃́lɛ à ko, tɛ́ kɩ à ko yèfõhlɛ, tɛ́
kɩ à syɩ dahnɩ yõ. Ǹtɛ ké sèpɩ̏n tɔ̃-ò sõlɛ, ǹ lékó
kɩ yilki mɔ.»

Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ yṹ-á nɛ̂ yah kɔ̃ Yesu tyɩ́

20 Képah sɔkɔ, Nsebede kyɩ mɛ ǹ dɩ̃́npɩ̏ tɛ̃ nɔ
de Yesulɛ, tɛ́ kɔ kwĩnki ǹ yah nɛ pé yáhnkɔ̃nɔ
yɔ́ pɩ ǹ tyɩ́.

21 Yesu mɛ à piki yah nɛ, à se mɛ kwâh nɛ̂ tyí
nɩ? Pi mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé dɩ̃́npɩ̀ nónó-á yɔ̀, à ǹ
vyãhlɛ péwɔ kɔ̃ nɛ wàh pɔ dɔkɔ ǹ yɔ̃̀tɔ̃rí yõ, pé
sɔkɔ núkú kɔ̃ tɛ̃ ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, ní-ò mó kɔ̃ tɛ̃ ǹ
gbɛ̃̆yɩ̃̀nɛ̀ sɔ̃̀lɛ.
22 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ǹpɩ̃̀-ǹkɛ̃̂ sɔkɔ ye yé n
ni kélɛ. Máh kɩ n de n pi yèvyãhrɩ nɛ̂ sɔkɔ, yé tɔ
se kɩ fɛ̃ de ké sɔkɔ?» Pè mɛ à syah nɛ páh kɩ fɛ̃
de ké sɔkɔ.
23 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Máh kɩ n de n pi
yèvyãhrɩ nɛ̂ sɔkɔ, yé tɔ kɩ de képah wɔ sɔkɔ ó,
ǹtɛ ń gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ ànɛ̂ ń gbɛ̃̆yɩ̃̀nɛ̀ sɔ̃̀ tɛ̃̆nɔ́ tɛ̃ wɔlɛ,
ńmɔ tyí náh képah wɛ̃̆kɩ̀ kɔ̃́nɔ́lɛ. Ń Sú Liyel-á kè
yah sah nónó yɩ̃nnɛ, pépi ye à kɩ kɔ̃ kélɛ.»
24 Yesu tɔ̃̀ sɛ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ gbãm nɔ́pi tɛ́lɔ́-á képah
noh sɛ̃́, pé fɔkɔ vyãh nímí nɔ́pilɛ.
25 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ pé pól ye yah tɛ́ yo pé
tyí nɛ: «Tir nɛ̂-á mɛ n pɩ kwlo kwlo sɔkɔ, yé kè
pɩ̃ ó. Yɔ̃̀tãm náh ńkɛ̃́nɛ pé kwlo névyelɛ nɛ n
fnɛ, tɛ́ nɛ́-ǹgbnɔ tɔ n mó nɛ n fyãh pé yõ pé
tɛ̃́nwɛnɔ yɩ̃nnɛ di?
26 Ǹtɛ kè náh yɩ̃nɛ kè nɛ n pɩ sɛ̃́ yépi wrɔ́.
Gbɛ̃̆ntɛ̃̆náhlɛ, yépi sɔkɔ nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé
yɩ̃́n-ńsah ǹgbɛ̃ wɛ, tɛ̃ yɩ̃nɛ à pɩ tɔ̃̀npɩlɛ tɛ́lɔ́ tyí.
27 Tɛ́ nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé pɩ yah névilɛ yé
sɔkɔ, tɛ̃ yɩ̃nɛ à pɩ yé yɔ̃̀lɛ.
28 Sɛ̃́ ó ye, Névi Pídɩ̃́ náh pɔ nɛ névye tɔ̃̀lɛ n pɩ
péwɔ tyí dɛ́. Ǹmɔ ye pɔ tɔ̃̀ pɩ yɩ̃nnɛ névye tyí, tɛ́
kɩ ǹ min kɔ̃ névye náhnáh yõ dwe yɩ̃nnɛ.

Nsyeriko kwil yı̃́tũbi nɛ́pı̃̂ nı̂mı̂ yı̃́ yı́kı́nmɔnɔ́lɛ

29 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á n wil Nsyeriko kwil
sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.
30 Tɛ́ yı̃́tũbi nɛ́pı̃̂ nı́mı́ yı́syɔ́ sɔ̃̀ mɛ tɛ̃̆nɔ́lɛ
wɛ̃̆gbalı sɔkɔ. Pǎh noh nɛ Yesu-á pɔ n sɔkɔ, pè
tyah n yo n mɔ yı̃́npɔ̃̆ ǹgbɛ̃̆nɛ nɛ, pé Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃,
ǹmɔ nɛ̂-á Davidi Pı́dı̃̆́nɛ, ńkɛ̃̄ à pé yɑ̃m yah.
31 Képah tɛ̃̆nɛ, tɔ́wû dı́rı́ kõ pé yõ nɛ pè pé
vyɛ̃y vike. Ǹtɛ pè tõ wɑ̃n mɔ pé yónmɔnɔ yõ nɛ
ńkɛ̃̄, pé Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á Davidi Pı́dı̃̆́nɛ, ńkɛ̃̄ à
pé yɑ̃m yah.
32 Yesu mɛ yı̃n tɛ́ pè ye yah, tɛ́ yo pé tyı́ nɛ:
«Kwâh nɛ̂ mɛ yé mɛ ké tyı́ nɛ mé pı yé tyı́?»
33 Pè mɛ yo ǹ tyı́ nɛ, pé Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃, à pé yı̃́ yıkı
mɔ.
34 Képah tɛ̃̆nɛ, pé yɑ̃m Yesu tɛ̃. À mɛ tũ pé yı̃́
tyı́. Nɛ́npɔ́ swɔ, pé yı̃́ núkú yıkı mɔ. Pè mɛ ǹ sɔ̃̀
tɛ̃.

21

Yesu dénɔ́lɛ Yerusalɛmı kwil sɔkɔ

1 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ fı́ı kwéy
Yerusalɛmı kwillɛ. Pè sɔ̃̀ mɛ yúkɛy Bɛtifasyı
kwillɛ, képah nɛ̂-á mɛ Wólı́vyê yèh yɔ̃lı yõ.
Képah sɔkɔ, à mɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pı̃̂ nı́mı́ tõ
2 nɛ ńkɛ̃̄: «Kwil nɛ̂-á yé yah tı̃̀nnɛ yɔ̀, yé kyı ké
sɔkɔ. Yé kı núkú ńkwɛ̃̆ndyı́yũ̆kı̀ yɔ́ wɛ
tóhnmɔnsàhnɔ́lɛ ńkwɛ̃̆ndyı́pı́kı̀ yɔ́lɛ ǹ tnɔ̂. Yé à
dɛ, yè pɔ séle ń kõ.

3 Nɛ̂-à kɩ nɛ pé yo, yè yo tɛ̃̌ tyɩ́ nɛ, sé yétɔ̂-á
mɛ Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ tyɩ́. Képah sɔkɔ, tɛ̃̌ kɩ yɛ yé kɔ̃ yé kɩ
sɔkɔ sélɛ nɛ́npɔ́ swɔ.»
4 Yesu képah yo sɛ̃́, Liyel tɛ̃ntɔ̏ syɩ́nyo-ò wɛy
yónsàhnɔ́ mɛ̀ wil yĩnnɛ. Liyel tɛ̃ntɔ̏ syɩ́nyo-ò
lésõ nɛ ńkɛ̃́:
5 «Yé yo Yerusalɛmɩ* kwil tãn tyɩ́ nɛ, pè yah,
pé yɔ̏tɛ̃̌-á mɛ n pi pé tĩ̏nnɛ. Gblɔ̌y tɩ́kɩ́nmɔnɔ-á
mɛ ǹ sɔkɔ. Wăh mɛ dɔ́kɔ́nkɔ̃ntɛ̃̏nɔ́lɛ
ńkwɛ̃́ndyɩ́kì yõ, nɛ̂-á ńkwɛ̃́ndyɩ́pɩ́kìlɛ.»†
6 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̏ sɑ̃́hpú mɛ kyɩ tyi nɔ́pi pɩ
ǹ yóré yõ.
7 Pè ńkwɛ̃́ndyɩ́yũ̌kì ànɛ̂ ńkwɛ̃́ndyɩ́pɩ́kì mɛ̀ tɛ̃
pɔ, té pé flɔ mɔ sé yõ Yesu kɔ̃ à dɔkɔ kɔ̃ tɛ̃.
8 Nɛ́kwɩ̃́nkɩ́ sɔ̏ mɛ pé flɔlɛ n mɔ n yuku wɛ̃kì
yõ, túkù mó mɛ pɛ̃mìlɛ n kwɔkɩ n mɔ n yuku.
9 Tɔ́wû nɛ̂-á sɔ̏ mɛ mɔ ǹ yah tĩ̏nnɛ pè n yuku,
ànɛ̂ nónó-á sɔ̏ mɛ ǹ sɔ̏ tɛ̃, pé pól sɔ̏ mɛ yo tũ
yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Gbɩ́lkɩ́nɔ́ nɛ n sah Davidi
Pɩ́dɩ̃́ yõ. Névi nɛ̂-á n pi Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ yĩn yõ, Liyel sãm
mɔ ǹ sɔkɔ. Gbɩ́lkɩ́nɔ́ nɛ n sah Liyel yõ, ǹmɔ nɛ̂-á
mɛ yɩ̃̂nyõ.»
10 Yesu-á pɔ n de Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ, nɛ́npɔ́
tãn pól yuku kwillɛ n yike wùù. Pè sɔ̏ mɛ piki
yah tũ nɛ, nɛ̂ se dɩ̃́ mènɛ nɩ?
11 Tɔ́wû mɛ yo pé tyɩ́ nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̏ syɩ́nyo-ò
Yesu-á, nɛ̂-á n wil Nasarɛtɩ kwil sɔkɔ, Kalile
sétáh yõ.

---

* **21:5** 21.5 - Yerusalɛmɩ yĩn yɔ́ ye sɔ̏ Siyɔ̃nɛ. † **21:5** 21.5 - Yah n tɛ Nsakari 9.9.

Gbɔ̀yĩbɩ yɩ̃́nɩ̂nwɩ̀lkɩ̀nɔ́lɛ Liyel nɩ̂-ńsah gbô sɔkɔ

12 Yesu-á de Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à yíyɑ̃̌m
yɑ̃̀mpu ànɛ̂ yídwénè dwépú pól yĩni wilki ké
sɔkɔ. À pɔ́ sàhntũ̀pu tàbǎlnɔ́ tu wilki mɔ, ànɛ̂
kèpíkípíkínɔ yɑ̃̀mpu klɔ̌lɛ.
13 Tɛ́ yo pé tyɩ́ nɛ: «Kè mɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: ‹Ń gbô kɩ n ye níŕí
pɩ́-ńsah gbôlɛ.›‡ Ǹtɛ yépi kè tɔkɔ pɩ yɩ̃́pú
wɔ̃bɩ̀ntɛ̃-ǹsahlɛ kɛ̀?»§
14 Képah náh, yɩ̃́tũbi ànɛ̂ gbáhkɩ̀ núkú névye
mɛ nɔ de Yesulɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. À mɛ
pè dɛ mɔ.
15 Sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɑ̃m ànɛ̂ Liyel tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú-á gbɩ̌l nɔ́pi pɩ́nɔ́ wɛ sɛ̃́, tɛ́
wɛ̃́npɩ̀ tɔ̃ mɛ gbo mɔ tũ nɛ ńkɛ̃́, gbílkínɔ́ nɛ n
sah Davidi Pídɩ̃́ yõ, pé fɔkɔ vyɑ̃h.
16 Képah tɛ̃̀nɛ, pè mɛ yo Yesu tyɩ́ nɛ, wɛ̃́npɩ̀
nɔ́pi-á mɛ nɛ̂nɛ n yo, à kó mɛ kélɛ n nohnɩ nɩ?
À mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Àwe mé mɛ kélɛ n nohnɩ.
Tɛ́ wɛy nɛ̂-á wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ: ‹Á kè pɩ á gbilki gbilki wɛlɔ n nohnɩ
wɛ̃́npɩ̀ ànɛ̂ wɛ̃́npɩ̀ yrɔ̃́ vyɛ̃y sɔkɔ.›* Yé se kɩ nɛ yé
náh kè kar yah?
17 Képah yóntɛnɔ náh, à yal pé tnɔ̂, tɛ́ wil kwil
sɔkɔ à kyɩ sõ Betani kwil sɔkɔ.

Yesu vyɑ̃h yénmɔnɔlɛ sènsóké séswɔ̂ yõ

‡ **21:13** 21.13 - Yah n tɛ Yesayi 56.7. § **21:13** 21.13 - Yah n tɛ Nsyeremi 7.11. * **21:16** 21.16 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 8.3.

18 Dĩndal séngbɔ̃̀lɛ, Yesu-á n syɩ n pi
Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ, kwɛkɩ à tɛ̃.
19 Wăh sènsóké séswɔ̂ yɔ́ wɛ yúkɛy wɛ̃kɩ̀lɛ, à
mɛ nɔ de ké tnɔ̂. Ǹtɛ à náh kwâh yɔ́ wɛ ké sɔkɔ.
Kè sɔ̃̀ mɛ mɩrɩ ó kɔ́kɔ́lɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, à mɛ yo ké
tyí nɛ, tɔ̂ɔ́-á sɛ̃ yɔ̀, képah tɛ̃̆ náh tɔ̃ n syi n yah n
pi póllɛ. Nɛ́npɔ́ swɔ, séswɔ̂ mɛ̀ núkú kɔkɔ.
20 Ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á képah wɛ sɛ̃́, pé gbɑ̃̀n du. Pè
mɛ Yesu piki yah nɛ ńkɛ̃́, kè se pɩ sɔ̃́ tɛ́ sènsóké
mɛ̀ núkú kɔkɔ nɛ́npɔ́ swɔ nɩ?
21 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo
yé tyí, Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́-à mɛ yé sɔkɔ, tɛ́ yé náh mɛ
n sɔ̃ tɔ̀tɔ̀, máh nɛ̂ pɩ sènsóké séswɔ̂ mɛ̀ sɔkɔ, yé
tɔ kɩ fɛ̃ sɛ̃́nkɔ̃ pɩ. Tɛ́ kè náh n yĩn n pi képah ó
tyí dɛ́, yé kɩ tɔ̃ fɛ̃ yo yɔ̃lɩ mɛ̀ tyí nɛ, kè yuku n
yal ásɔ̂̃ kè kyɩ n syɩkɩ n de pnɛ yɔ sɔkɔ, tɛ́ kè kɩ
mó tɔ̃ pɩ.
22 Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́-à mɛ yé sɔkɔ, tɛ́ yé kwáhdúkú
nɛ̂ yah kɔ̃ Liyel tyí níŕi sɔkɔ, yé kɩ kè wɛ.

Pè mɛ Yesulɛ n piki n yah ǹ tɛ̃́nwɛnɔ wɩ̀l-ǹsah tyílɛ

23 Yesu kyɩ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Wăh mɛ
névyelɛ n kwɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu
yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnɩ̀ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ à syah
nɛ, nɛ̂ gbɔ̃̀ yɔ̃ se à n pɩ tyi nɔ́pilɛ, ànɛ̂ nɛ̂ se kɔ̃
ǹnɛ kénɛ tɛ̃́nwɛnɔlɛ nɩ?
24 À mɛ yo pé tyí nɛ, péwɔ tɔ-á kɩ pè piki yah
tir núkú ó kɔ́kɔ́lɛ. Pàh kɩ ké yah yo pé syah, pé
tɔ-á kɩ mó yo pè syah nɛ̂ gbɔ̃̀ yɔ̃-á pé n pɩ tyi
nɔ́pilɛ.

25 Pépi tɛ̃ tyí à; nɛ̂ se tõ Nsyɔ̃nɛ à pɔ
wèlnwi̋lki̋nɔ́lɛ n pɩ nɩ? Liyel se, tı̂̃ névye se nɩ?»
Képah sɔkɔ, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, páh kɩ nɛ
Liyel-á tõ ǹnɛ, wǎh kɩ pé syah nɛ, tɛ́ kwâh nɛ̂ se
pɩ tɛ́ pé náh sɛ̃ ǹ yõ nɩ?
26 Ǹtɛ páh kɩ se mó tɔ̃ nɛ névye-á tõ ǹnɛ, tɔ́wû
tíkí-á mɛ pé tɛ̃ pé pól-á sɔ̃́npílɛ mɛ Nsyɔ̃nɛ n
tɔkɔ n pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ.
27 Kǎh pɩ sɛ̃́, pè Yesu syah nɛ pé náh pĩ. Ǹ tɔ
mó yo pé tyí nɛ, pé tɔ náh kè yo pè syah n pi,
nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ-á pé n pɩ tyi nɔ́pilɛ.

Sèmi̋rki̋ nɛ̂-á yãh dı̃́npi̋ nɛ́pı̂̃ nîmî yîsyɔ́ tyí yõ

28 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Mé kɩ
sèmi̋rki̋ yɔ́ yãh yé tyí, yè mó yé sõnɔ yo ń tyí ké
tyí sɔkɔ. Dı̃́npi̋ nɛ́pı̂̃ nímí lésõ mɛ dı̃́ yɔ́ tyí. À
mɛ nɔ de gben tɛ̃̆nɛ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé pídı̃́, ńkɛ̃́
à kyɩ tɔ̃̀ pɩ pé tyí yèrɛsɛ̃̂ swãh sɔkɔ kwɛynɛ.
29 À mɛ ǹ sú syah nɛ kyɩ dékè náh mɛ pé tɛ̃.
Tɛ́ dǒ kwéy, à kè wɛ ké yah náh. À mɛ yuku
sɔkɔ swãh sɔkɔ.
30 Sú mè mɛ tɔ̃ nɔ de ǹ pídı̃́ ní-òlɛ, à wɛy núkú
mè ó yo ǹ tɔ tyí. Ǹmɔ mɛ yo ǹ tyí nɛ, páh kɩ
kyɩ, pé bɔ̌. Tɛ́ à náh pɔ kyɩ.
31 Nɛ́pı̂̃ nímí nɔ́pi sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃ pé sú nìvìnì pɩ?»
Sárká syínwi̋lki̋pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnì
nɔ́pi mɛ nɛ gben tɛ̃-á. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo
pé tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, mɔ́rí
syípú ànɛ̂ syɔ́ fɔ̀fínpɩbɩ kɩ yé dyàh tɛ̃ Liyel tɔ̃́rí
nɔlɩ yõ.

32 Yé náh wɛ di, Nsyɔ̃ pɔ yé tyí à pɔ gbɩ
wɛ̃kìlɛ yé wɛ̃kɩ, tɛ́ yé náh sɛ̃ ǹ yõ. Ǹtɛ mɔ́rɩ́
syíɩpú ànɛ̂ syɔ́ fɔ̀fɩ́npɩbɩ wɔ pyě sɛ̃ ǹ yõ. Yé mó
tɔ̃ kè wɛ yɩ̃́nɛ, tɛ́ képah fyé yõ, yé náh yé nnɔ vi
mɔ à sɛ̃ ǹ yõ.»

Sèmɩ̀rkɩ̀ nɛ̂-á yãh yɛ̀rɛsɛ̃̂ swãh tɔ̃́pú nɛ́pêl tyí yõ

33 Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Yé yé nɩ́ sah noh ń tyí
sèmɩ̀rkɩ̀ yɔ́lɛ ńtɔ̃ yɔ̀: Sètɛ̃ dɩ̃́ yɔ́ lésõ yɛ̀rɛsɛ̃̂ swãh
kõ, tɛ́ kɛ̃kɩ mɔ kè kore vi, tɛ́ swɔ yɔ́ tũ tɛ́dáhkɩ̀
yõ ké sɔkɔ, à pɩ yɛ̀rɛsɛ̃̂ pye yɩ̃́kɩ́-ńsahlɛ. Tɛ́ ké
syíkíɩpú dɔ́kɔ́ntɛ̃-ǹsah mɔ kèyy ké sɔkɔ. Képah
náh, à yɛ̀rɛsɛ̃̂ swãh tɔ̃́pú yísyɔ́ tɔkɔ pɔ sah ké yõ,
píndibinɔ yõ, tɛ́ sɔkɔ kɔ́lɔ́ sɔkɔ.
34 Sé pye gbɛ gbɩ̃́-á pɔ n nɔ, sètɛ̃ dɩ̃́ ǹ tɔ̃̀npɩbɩ
tõ yɛ̀rɛsɛ̃̂ swãh tɔ̃́pú nɔ́pi tyí nɛ, pè pé wɛ wɛ
tɛ̃̀nɛ pè kõ pè pɔ pé kõ.
35 Ǹtɛ yɛ̀rɛsɛ̃̂ swãh tɔ̃́pú nɔ́pi yuku pè tɛ̃, tɛ́
núkú ko képékèyɔ̂, tɛ́ kèyǎh ko mɔ, tɛ́ kèyǎh
minki ko dyêhlɛ.
36 Sètɛ̃ dɩ̃́ tɔ̃ ǹ tɔ̃̀npɩbɩ yísyɔ́ tɛkɩ mɔ, nónó-á
dò kal gbro tãnnɛ. Pè tɔ̃ pépi tɔ pɩ sɛ̃́ntɛ̃ ólɛ.
37 Kǎh pɩ sɛ̃́, à tɔ̃ ǹ pídɩ̃́ tõ pé tyí téynɛ, tɛ́ mɛ
n sõ nɛ, pǎh kɩ ǹmɔ wɔ yah sen ku.
38 Ǹtɛ yɛ̀rɛsɛ̃̂ swãh tɔ̃́pú nɔ́pi-á fyɔ̀ ǹ pídɩ̃́ wɛ,
pè núkú yo wɛ̃ tyí nɛ, ǹ gbɛ̃̌yõ-á yɔ̀. Pè pɔ pé à
ko mɔ, gbɛ̃kɩ mó pɩ pépi tyílɛ.
39 Képah tɛ̃̀nɛ, pè núkú à fyãh tɛ̃, tɛ́ à wilki mɔ
swãh kahnɩnɛ, tɛ́ à ko mɔ.

40 Yé tɔkɔ nɛ n yah kὲ; sètɛ̃̀ ɗí̃-à pɔ pɔ, sɔ̃́ mɛ à
kɩ pɩ pélɛ?»
41 Pè mɛ nɛ, wǎh kɩ kénɛ nɛ́pêl ko mɔ pélpèl,
tɛ́ kɩ yɛ̀rɛsɛ̃̄ swãh tɔ̃́pú yísyɔ́ tɔkɔ pɔ sah ǹ swãh
mὲ yõ, píndibinɔ yõ. Pépi wɔ-á kɩ ǹ wɛ wɛ tɛ̃̀nɛ
ǹnɛ n kɔ̃ ké gbí̃ sɔkɔ.
42 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé se kɩ
nɛ yé náh wɛy mὲ kar yah póllɛ, nɛ̂-á yo Liyel
wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:

‹Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkɩ̀ nɛ̂ yahle,

képah yétɔ̂̃ pɔ kal.

Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀ vyãh ye képahlɛ.

Gbɛ̃̆ndùnɩ̃̀ tir ye kélɛ ápi yah sɔkɔ yɔ̀ dɛ́!»†

43 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ:
«Mé kélɛ n yo yé tyí tɔlɛ nɛ, Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ tɛ̃̆nɔ́
kɩ syi yépi Nsyifunɔ tyí kɩ yɩ̃̀kɩ̃̀ yɔ́ névye kɔ̃,
nónó-á kɩ tyípéplɔlɛ n pɩ ké sɔkɔ Liyel-á mɛ
nónó tyí. [
44 Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkɩ̀ nɛ̂ yahle, névi nɛ̂-à wil
syɩkɩ képah yõ, tɛ̃ kɩ kwɔkɩ. Tɛ́ kàh se mó tɔ̃
syɩkɩ nɛ̂ yõ, kè kɩ tɛ̃ pyãhrɩ.]»
45 Sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Farisi wɛ̃̆kɩ̀
kɔ́pú-á fyɔ̀ sèmɩ̃̀rn nɔ́pi noh, pè pĩ nɛ pépi yõ-á
Yesu mɩ sélɛ.
46 Képah tɛ̃̆nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé à tɛ̃, tɛ́
tɔ́wû tíkí pè tɛ̃. Tɔ́wû sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ n tɔkɔ n pɩ
Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ képah ye.

† **21:42** 21.42 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 118.22-23; Tyípínɩ̀ 4.11.

22

Sèm̀ìrkì nɛ̂-á yãh fúr yõke yɔ̋nɔ́ tyí yõ

1 Yesu tɔ̃ tyah sèm̀ìrkì yɔ́lɛ n yãh pé tyí nɛ:
2 «Liyel tɔ̃rí-á kı fɛ̃ tɔkɔ sãh sèm̀ìrkì nɛ̂nɛ, kè
wɛ yɔ̀: Yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ yɔ́ lésõ ǹ pídı̃́ fúr fèn pı.
3 Tɛ́ mɛ ǹ tɔ̃̀npıbı wilki tõ nɛ, pè kyı nɛ́yénɔ́
ye n pɔ fúr yõke yɔ̋-ńsah. Ǹtɛ nɛ́yénɔ́ nɔ́pi náh
sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé pɔ.
4 Képah tɛ̃̀nɛ, à tɔ̃ tɔ̃̀npıbı yísyɔ́ wilki tõ pé tyí
nɛ, pı̃́n-á pı tɛ. Páh nyéhpyɛ́nì ànɛ̂ yípɛ̂y ko tɛ
nırı-á mɛ nónó sɔkɔ. Tyi pól-á pı tɛ, pè pɔ fúr
sɔkɔ.
5 Ǹtɛ nɛ́yénɔ́ nɔ́pi náh kè mɔ kõ póllɛ. Ǹyɔ-à
yuku à n sɔkɔ ǹ swãh, ńyɔ-à yuku à n sɔkɔ ǹ
gbɔ̀ yı̃́-ńsah.
6 Pé túkù mɛ yuku mı yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ tɔ̃̀npıbı sɔkɔ, à
pè fõh pélpèl, tɛ́ pè ko mɔ.
7 Képah sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ fɔkɔ kah vyãh. À mɛ ǹ
sràsyíbí tɛkı mɔ pè kyı kénɛ nɛ́kókè mɔ́pú ko
mɔ, tɛ́ pé kwil sukɛ.
8 Képah náh, tɛ́ yo ǹ tɔ̃̀npıbı tyí nɛ, fúr yõke-á
pı tɛ. Ǹtɛ nɛ́yénɔ́ nɔ́pi náh sɔ̃̀ yı̃nɛ yõke mɛ̀
yɔ̋nɔ́lɛ.
9 Ńkɛ̃́ pè kyı wɛ̃̀tlo yey sɔkɔ, pàh kı fyɔ̀ névye
nónó wɛ, pè pé pól ye n pɔ fúr yõke yɔ̋-ńsah.
10 Tɔ̃̀npıbı nɔ́pi mɛ sɔkɔ wȁl yey sɔkɔ. Pǎh
kyı tɛ́ névye nónó wɛ, nɛ́túkúnì tɔkɔ dohnı
nɛ́péplɔ yõ, pè pé pól ye pɔ tuke mɔ, fɔ́ɔ́ fúr
pí-ńsah wɔ̀kɔ̀ pól yuku yõke yɔ̋púlɛ.

11 Yȍtɛ̃ dɩ̋-á de yuku yáh-ńsah pé tyɩ́, à kyɩ dɩ̋
yɔ́ wɛ pé sɔkɔ nɛ̂ náh sȍ mɛ fúr flɔ mɔ.
12 À mɛ yo kénɛ dɩ̋ tyɩ́ nɛ, pé kódɩ̋, ǹmɔ se de
sɔ̃ ásȏ sɔkɔ fúr flɔ kɛ̃́nɛ ǹ wil sɔkɔ nɩ? Ǹtɛ
yó-ńsah náh wɛ dɩ̋ tyɩ́.
13 Képah sɔkɔ, yȍtɛ̃ dɩ̋ yo tȍnpɩbɩ tyɩ́ nɛ pè ǹ
gbyȇh ànɛ̂ ǹ gbȁn pukubi, pè mó à min mɔ
kégbɔ́ fɛ̃́ntȗ sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbnɩ́ ànɛ̂ ynɩ́
táhnɔ́ kɩ mɛ.
14 Yé náh wɛ di, névye náhnáh mɛ yénɔ́lɛ. Ǹtɛ
nónó-á yah wilki pé sɔkɔ, pè náh mɛ fwɔ́ɔ.»

Pɔ́ mɔ́rɩ́ mɔ́nɔ́lɛ Wrome kwȋltãm yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ Sesar tyɩ́

15 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃̆kɩ̀ kɔ́pú kyɩ wɛ̃ wɛ à
yo sah núkú yõ, sɔ̃-á pè kɩ pɩ tɛ́ kɩ Yesu wɛ n tɛ̃
n pi ǹ vyãh wɛy sɔkɔ.
16 Tɛ́ mɛ pé tȍ sáh̃pú yɩ́syɔ́ ànɛ̂ yȍtɛ̃ dɩ̋ Yerɔdɩ
náh névye túkù wilki tõ Yesu tyɩ́ nɛ pè kyɩ yo ǹ
tyɩ́ nɛ, pé kwɔ́-ò dɩ̋, páh pɩ̃ nɛ gbɩ yó-ò-á ǹnɛ,
ànɛ̂ wăh Liyel wɛ̃̆kɩ̀lɛ névyelɛ n kwɔ gbɩ wɛ̃̆kɩ̀
yõ. À náh névye yah tɩ́kɩ́lɛ n pɩ. À náh névyelɛ
n wah.
17 Ǹtɛ à ǹ sõnɔ yo pé syah. Ǹkɛ̃́ ké wɛ̃̆kɩ̀ se mɛ
kɔ̃́nɔ́lɛ nɛ pé mɔ́rɩ́lɛ n mɔ Wrome kwɩ́ltãm yȍtɛ̃
ǹgbɛ̃ Sesar tyɩ́, tȋ̃ ké wɛ̃̆kɩ̀ náh mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ?
18 Ǹtɛ Yesu-á pé fɔkɔ sõnɔ túkúnȉ pɩ̃ sɛ̃́, à mɛ
yo pé tyɩ́ nɛ, fɔ̀kɔ̀pȉl ànɛ̂ vyáh̃sesyɩ̃́rɩ́ névye nɔ́pi,
sɔ̃ se pɩ tɛ́ pè pé pɩ́lkɩ́ntɛ̃-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ nɩ?
19 Pè pɔ mɔ́rɩ́ mɔ mɔ pɔ́ pɔ́ núkúlɛ pé yah
ătrɛ. Pè mɛ pɔ ké núkúlɛ à kɔ̃.

20 Yesu mɛ pè piki yah nɛ, nɛ̂ yah mɩ́rkɩ́ ànɛ̂ ǹ
yĩn se wɑ̃́rkɩ́nmɔnɔlɛ ké yõ yɔ̀ nɩ?
21 Pè mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, Sesar tyɩ́-á. Képah sɔkɔ,
Yesu mɛ yo pé tyɩ́ nɛ, pè Sesar tyɩ́lɛ Sesarlɛ n kɔ̃,
pè mó Liyel tyɩ́lɛ Liyellɛ n kɔ̃.
22 Pǎh képah tɛ̃ noh sɛ̃, pé gbɑ̃̀n du. Pè mɛ yal
ǹ tnɔ̂ à sɔkɔ.

Lékyî yîlkînmɔnɔ tyí yónɔ́lɛ

23 Lésõ mɛ̀ ólɛ, Sadusi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú nónó-á
ńkɛ̃́nɛ nɛ n yo nɛ lékyî yɩ́lkɩ́nmɔnɔ náh mɛ, pé
túkù nɔ de Yesu tnɔ̂ tɛ́ à piki yah nɛ,
24 kwɔ́-ò dɩ̃́, Moyisi-á kè yo ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
sɔkɔ nɛ, dɩ̃́ nɛ̂-à ku pi kɛ̃́nɛ ǹ tyɩ́, ǹ gbɛ̃̀ndɩ̃́-á
yĩnɛ à ǹ kyɩ pɛ́kúsè mɛ̀ tɔkɔ, à pi dubi à kɔ̃,
nɛ̂-á kɩ pɔ n pɩ n pi ǹ nɛ́nkyɩ́ dɩ̃́ lékókè náhnɛ.*
25 Ǹtɛ sú núkú dɩ̃́npɩ̀ nɛ́pɩ̂̃ kwǎrnimi yɩ́syɔ́-á
lésõ mɛ pépi wrɔ́ sɔkɔ. Gben tɛ̃ mɛ pɔ sê tɔkɔ,
tɛ́ pɔ ku pi wɛ́-ńkɛ̃́nɛ tɛ́ ǹ kyɩ sah ǹ sɔ̃̀ syɩ kɔ̃.
26 Ǹtɛ ǹmɔ tɔ tyɩ́ tɔ̃ pɔ pɩ sɛ̃́, tɔ̃́-ò tɔ tyɩ́ pɔ pɩ
képah núkú ólɛ, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ kwǎrnɩ́-ò tyɩ́.
27 Pépi pól tyɩ́ náh, pi mɛ̀ tɔ-á pɔ ku.
28 Ǹtɛ pi mɛ̀-á de yah pé pól tyɩ́ sɛ̃ à, lékyî
yilki n mɔ sõlɛ, à se kɩ n pɩ n pi pé nɛ́pɩ̂̃
kwǎrnimi nɔ́pi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃ tyɩ́lɛ nɩ?
29 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyɩ́ nɛ: «Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y pɩ̃́-ńkɛ̃ ànɛ̂ Liyel tɛ̃́nwɛnɔ pɩ̃́-ńkɛ̃ ye mɔ
sah yélɛ pílkɩ́nɔ́ sɔkɔ.

---

* **22:24** 22.24 - Nsyifunɔ tyɩ́ sɔ̃̀, pɛ́kúsê yĩnɛ à de ǹ pɛ tyɩ́ névi yɔ́
tyɩ́. Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 25.5-6; Yenɛsɩ 38; Wruti 1-4.

30 Yé yah, lékyî-à pɔ yilki mɔ, pɛ́dékè náh kı n
mɛ n pi, sétɔ́kɔ́kı̀ tɔ náh kı n mɛ n pi. Ǹtɛ névye
kı mɛ yȋnyõ tɔ̃̀npıbı tyí kɔ̃lɛ yȋnyõ.
31 Tɛ́ à yuku lékyî yílkínmɔnɔ wɔ tyí sɔkɔ,
Liyel-á nɛ̂ yo yé tyí, yé náh kè kar yah di? À
lésõ nɛ:
32 ‹Ńmɔ ye Abrahmı Liyellɛ, ànɛ̂ Yisakı
Liyellɛ, ànɛ̂ Nsyakɔbı Liyellɛ.›† Liyellɛ, lékyî
Liyel náh ǹnɛ dò, vye Liyel ye. Képah n wɛ̃kı nɛ
á náh tãn Abrahmıpi lékyî-á yilki mɔ.»
33 Képah tɛ̃̀nɛ, tɔ́wû nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ ǹ wɛynɛ n
nohnı, pé gbɛ̃̀n du ǹ névye kwɔ dùkù tyílɛ.

Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂ tyí-á tah kal

34 Farisi wɛ̃kı̀ kɔ́pú-á noh nɛ Yesu-á wɛynɛ
Sadusi wɛ̃kı̀ kɔ́pú tɛ̃, pè wɛ̃ ye tuke mɔ.
35 Tɛ́ pé Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pĩ́pú sɔkɔ yɔ́ mɛ
píkínyahnɔ yɔ́ pı Yesu tyí ǹ pilki n tɛ̃ yĩnnɛ nɛ,
36 kwɔ́-ò dĩ́, Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂ tɛ̃ tyí se tah
kal sé tɛ́lɔ́lɛ nı?
37 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyí
yĩnɛ kı nɔ á tyí á nı póllɛ, ànɛ̂ á min póllɛ, ànɛ̂
á sõnɔ póllɛ.›‡
38 Képah ye tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbennɛ, ànɛ̂ nɛ̂ tyí-á
tah kal.
39 Ké ní-ò nɛ̂-á tõ mɛ ké tyí kɔ̃lɛ, képah ye yò
nɛ: ‹Yɛ á ní-ò tyí nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí kɔ̃lɛ.›§

† **22:32** 22.32 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 3.6. ‡ **22:37** 22.37 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 6.5. § **22:39** 22.39 - Yah n tɛ Levitiki 19.18.

40 Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̏
syɩ́nyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ tyi pól mɛ tyi
kɔ̏nsàhnɔ́nɔ nɩ́nɔ́ nɔ́pi sɔkɔ.»

Krista ye Davidi Tɛ̏ ǹgbɛ̃nɛ tɛ́ tɔ̃ pɩ ǹ Pɩ́dɩ̋nɛ

41 Farisi wɛ̃̏kɩ̀ kɔ́pú-á sɔ̏ mɛ tùkènmɔnɔlɛ,
Yesu mɛ pɩ́kɩ́nyahnɔ yɔ́ pɩ pé tyɩ́ nɛ:
42 «Yépi tɛ̃ sɔ̃nɔ nɛ̂nɛ Krista tyɩ́ sɔkɔ, nɛ̂-á
Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ? Nɛ̂ pɩ́dɩ̋ mɛ ǹnɛ?» Pè
mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, Davidi Pɩ́dɩ̋-á.
43 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Ǹtɛ kwâh
nɛ̂ pɩ tɛ́ Liyel Mirki-á Davidi yah tɛ̃, Davidi mɛ
Krista ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ? Yé náh wɛ di, à lésɔ̃ nɛ
ńkɛ̃,
44 nɛ̂-á péwɔ TƐ̀ ǸGBƐ̃NƐ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á kè yo ǹ tyɩ́ nɛ ńkɛ̃,
à pɔ n kɔ̃ n tɛ̃ pé gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏lɛ,
fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ gbɩ̋ nɛ̂-á
pé kɩ ǹ sépɛ́bɩ́ pɩ ǹ gbáhkɩ̀ súnsàh-ǹsahlɛ.*
45 Ǹtɛ Davidi-á Krista ye TƐ̀ ǸGBƐ̃NƐ à kɩ tɔ̃ pɩ
sɔ̃ tɛ́ kɩ pɔ n pɩ ǹ Pɩ́dɩ̋nɛ?»
46 Yesu-á sépi yo, tyɩ́yóné náh tɔ̃ fɛ̃ wɛ pé sɔkɔ
yɔ́ ńtɛ̃ tyɩ́. Tɛ́ à tɔkɔ lésɔ̃ tyɩ́, ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh tɔ̃ ǹ
nɩ syãh à piki yah yah tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ.

23

Yesu-á nɛ̂ yo à yuku Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃̏kɩ̀ kɔ́pú tyɩ́ tɩ̏nnɛ

* **22:44** 22.44 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 110.1.

1 Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ànɛ̂ tɔ́wû tyí nɛ:
2 «Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì
kɔ́pú ye n kwɔ névyelɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ.
3 Yé nɛ n nohnɩ pé tyí, yè mó nɛ n kɔ pé yóré
yõ. Ǹtɛ pǎh kwɔ́nɔ́ nónónɛ n pɩ, pè náh mɛ n kɔ
sé wɑ̃̀l yõ. Képah ye, yé káh pé pɩ dùkù tɛ̃ wɔlɛ
n yah n pɩ.
4 Pǎh ńkɛ̃́nɛ névyelɛ n kwɔ tyi nónónɛ, sè mɛ
á kɩ nɛ tɔ́kɔ́pêl sɔ̃́ pè pukubi pè twah mɔ, tɛ́ pè
náh n fɛ̃ n syi n so n mɔ pé tyí kèngbɔ núkú
fyélɛ.
5 Pě pé gblɔ̌ynɛ n wɛ̃kɩ pé tyípínì pól sɔkɔ.
Képah ye, kyɛ́súpî nónó-á Liyel wɛynɛ sé sɔkɔ
yèwɛtyêh yey toh n mɔ mɔ tɛ̃nɛ, képah náh pɩ
gbɑ̃̀n tyí toh n mɔ mɔ tɛ̃nɛ, pépi pé tyínɔ pɩ
gblò gblò, ǹ tɛ́ pé flɔ vyɛ̃y dro pɩ flɛ̀yflɛ̀y.
6 Tɛ̃́-ǹtɑ̃̂n gbro tyí nɔ pé tyí yénɔ yɔ̃́-ńtɑ̃̂n sɔkɔ
ànɛ̂ Liyel ní-ńtɑ̃̂n vì sɔkɔ.
7 Pè n nɛ n mɛ ké tyí nɛ, névye nɛ n tɔ̃ n sah
n wɛkɩ n pɔ pé tyí tɔ́wû tùkè-ǹtɑ̃̀n sɔkɔ, pè mó
pélɛ n ye Kwɔ́púlɛ.
8 Ǹtɛ yépi tyí kwɔ́-ò núkú ó ye mɛ, tɛ́ yé tɛ́lɔ́
póllɛ núkú ye. Képah ye, yépi tɛ̃ wɔ káh nɛ pè
yélɛ n ye Kwɔ́púlɛ.
9 Sú núkú ó ye mɛ yé tyí, nɛ̂-á mɛ yɩ̃̂nyõ.
Képah ye, yé káh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n ye Súlɛ sétáh
mɛ̀ yõ sɔkɔ ǹ Liyel wɛ̃kì kɔ́lɔ́ yɩ̃nnɛ.
10 Yah tɛ̃́-ò núkú ó ye mɛ yé tyí. Krista ye,
nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Képah ye, yé káh
nɛ pè yélɛ n ye Yah tɛ̃́púlɛ.

11 Yı́n-ńsah ǹgbɛ̃-á mɛ névi nɛ̂ tyí yé sɔkɔ, tɛ̃
wɔ yĩnɛ à pı yé tɔ̃̀npılɛ.
12 Névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̌y dɔkɔ sah, tɛ̃ kı tiki mɔ. Tɛ́
nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̌y tiki mɔ, tɛ̃ kı dɔkɔ mɔ.
13 Yépi Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi
wɛ̃kì kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃́nnínì wɛ́kípú
ye yélɛ. Yě Liyel tɔ̃́rí nɔlı yɔ̃́nɔ́ yah kõ névye tyí.
Yé náh mɛ ké tyí nɛ yé ké nɔlı yõ, tɛ́ nónó-à se
mó tɔ̃ nɛ pé ké nɔlı yõ, yě pé yah kõ. [
14 Yépi Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi
wɛ̃kì kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃́nnínì wɛ́kípú
ye yélɛ. Yě pɛ́kúsyɔlɛ n vi n tɛ̃ pé gbɛ̃̀n yîlɛ n syi
pé tyí, ǹ tɛ́ nírílɛ n pı yɔ̃̀sɛ̃kìlɛ nɛ névye pé wɛ.
Kăh pı sɛ̃́, yé tukey kı n pı n pi képékèyɔ̂ kal no
tɛ́lɔ́ tyílɛ.]
15 Yépi Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi
wɛ̃kì kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃́nnínì wɛ́kípú
ye yélɛ. Yě yrɛy ànɛ̂ sétáh yõ pól kɔ n kɔ̃
nɛ́núkù fyé yáhnkɔ̃nɔ sɔkɔ Nsyifunɔ wɛ̃kì tɛ̃
yĩnnɛ. Tɛ́ nɛ̂-à se wɛ fɛ̃ syi, yè n tɔ̃ ǹmɔ pı à kɔ̃
à n yĩnɛ dénɔ́lɛ ní-ńkɛ̃́ nyàhnpèkè sɔkɔ à kal
yépilɛ kɛ nínɔ́.
16 Pèkè mɛ yé yõ, yépi nónó-á yah tɛ̃pú
yı̃́tũbilɛ. Yè n nɛ n yo nɛ ńkɛ̃́, névi-à n wo Liyel
ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètărlɛ, képah náh n mɔ n kõ n pi.
Tɛ́ nɛ̂-à n wo Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètăr sɔkɔ
sɛ̃́nnɛ, képah-á kı mɔ kõ.
17 Lékɛ̃́m kɛ̃ névye, yı̃́tũbi nɔ́pi, sɛ̃́n wɔ se
fɔ̃́nfɔ̃́ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètăr yõ sɔkɔ, képah
nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ-á sɛ̃́n n mɔ n kõ Liyel tyí yõ?

18 Yè n nɛ n yo tɔlɛ nɛ ńkɛ̃, névi-à n wo sárká
súkɛ́nkɔ̃-ńsahlɛ, képah náh n mɔ n kõ n pi. Tɛ́
nɛ̂-à n wo sárká kwâhlɛ, nɛ̂-á mɛ sárká
súkɛ́nkɔ̃-ńsah yõ sɔkɔ, képah-á kɩ mɔ kõ.
19 Yɩ̃́tũbi nɔ́pi, sárká wilki wilki kwâh wɔ se
fɔ̃́nfɔ̃́ sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsah yõ, képah nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ-á
sárká n mɔ n kõ Liyel tyɩ́ yõ?
20 Névi nɛ̂-à fyɔ̀ n wo sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsahlɛ, tɛ̃̌
ye ǹ wo tɛ ké yõ sárká yɩ̂ tɔlɛ.
21 Névi nɛ̂-à fyɔ̀ n wo Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀
kètǎrlɛ, tɛ̃̌ ye ǹ wo tɛ Liyel tɔlɛ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ ké
sɔkɔ.
22 Névi nɛ̂-à fyɔ̀ n wo yɩ̃̂nyõlɛ, tɛ̃̌ ye ǹ wo tɛ
Liyel tɔ̃́rɩ́ kǒ tɔlɛ ànɛ̂ ké yõ kɔ̃́ntɛ̃̌-òlɛ.
23 Yépi Liyel tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi
wɛ̃̌kɩ̀ kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃́nnɩ́nɩ̀ wɛ́kɩ́pú
ye yélɛ. Yě nànàye ànɛ̂ pɛ̃́nfɛ̌nè pól gbãm-ònɔ́lɛ
Liyellɛ n kɔ̃. Ǹtɛ gbɩ wɛ̃̌kɩ̀ kɔ́lɔ́, ànɛ̂ névye yãm
yáhnɔ́, ànɛ̂ tyi pɩ́nɔ́lɛ sé wãl yõ, sépi nónó tyɩ́-á
tah kal Liyel tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́ sɔkɔ, yè n pyě sépi
wɔ yahle; sépi nónó-á yé yĩnɛ yè nɛ n pɩ
gbɔ̃̏nwɔ̀kɔ̀ kɛ̃́nɛ, à tahlɩ yáh mɛ nónónɛ n pɩ.
24 Névye yah tɛ̃́pú yɩ̃́tũbi nɔ́pi. Yáh nɛ̂nɛ n pɩ
yɔ̀, kè mɛ á kɩ nɛ yé wɔ wɔ ni sɔ̃́ yé n syi à
sèswɔ̃lɛ n wilki ké sɔkɔ, tɛ́ pyě yã̀hmɩ́nɩ̀ wɔlɛ n
wɔ n mɔ n yɔ sɔ̃́.
25 Yépi Liyel tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi
wɛ̃̌kɩ̀ kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃́nnɩ́nɩ̀ wɛ́kɩ́pú
ye yélɛ. Yě wóhlɔ́ ànɛ̂ yɛ̃́yɔ̃́vyɔ náhlɔ́ wu n tɔ̃ n
sah, tɛ́ sé sɔkɔ táhlɔ́ n nɛ mɛ yúkúnɔ́lɛ yé yĩbe

yȋlɛ ànɛ̂ yȋ nónó dékè képékè-á mɛ yé sɔkɔ.
26 Farisi wɛ̃kì kɔ́pú yı̃́tũbi nɔ́pi. Yé vyɔ́ sɔkɔ
táhlɔ́ ǹgbò tɔ̃ n sah. Képah sɔkɔ, sé náhlɔ́ tɔ kı
pı yályál.
27 Yépi Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi
wɛ̃kì kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃́nnı́nı̀ wɛ́kı́pú
ye yélɛ. Yé mɛ á kı nɛ léyâ̂l pı́kı́nsàhnɔ́ sɔ̃. Sé
kégbɔ́ n nɛ n mɛ pallɛ, tɛ́ sé sɔkɔ táhlɔ́ n nɛ n
mɛ lékyȋ kègbèl ó ànɛ̂ yı́pyẫhnı̀ duke duke póllɛ.
28 Sɛ̃́ ye yépi tɔlɛ. Kégbɔ́ sɔkɔ, yè n pı n tɛ̃
nɛ́gblɔ́lɛ, tɛ́ yé fɔkɔ táhlɔ́ mó tɔ̃ mɛ yúkúnɔ́lɛ
fɔ̀kɔ̀pı̌l tyi ànɛ̂ tyı́túkúnı̀nɛ.
29 Yépi Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi
wɛ̃kì kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃́nnı́nı̀ wɛ́kı́pú
ye yélɛ. Yě Liyel tɛ̃ntɔ̏ syı́nyopu léyâ̂llɛ n tɔ̃ n
sah n mɔ. Névye nónó-á pı sɔkɔ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel
yah, yě pépi tyı́nɔ́lɛ n koh n mɔ yı́péplɔlɛ,
30 ǹ tɛ́ nɛ n yo nɛ, yé tɔ-à sɔ̏ mɛ yé súbı́ mɛ
gbı̃́nɛ, yé náh náhkı n so n mɔ n pi pé tyı́ Liyel
tɛ̃ntɔ̏ syı́nyopu kònmɔnɔ sɔkɔ.
31 Ǹtɛ yah, yé mɛ kélɛ n wɛ̃kı yé gblɔ̌y nɛ,
Liyel tɛ̃ntɔ̏ syı́nyopu kònmɔpu pye-á yélɛ.
32 Ɔ̏ɔ̃, yé súbı́-á nɛ̂ tyah mɔ sah, yé gbah n tɛ̃
kè syi kɛ̀.
33 Vyeh nɔ́pi, wáhnmı́rɔ́ yı́syɔ́lɛ n yah dɛ́. Yé
n to n pwah sɔ̃ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè yah sɔkɔ?
34 Képah ye, ńmɔ kı Liyel tɛ̃ntɔ̏ syı́nyopu, ànɛ̂
yĩ pı̃́pú, ànɛ̂ kwɔ́pú kègblɔ tɛkı mɔ yé kɔ̃. Ǹtɛ
yé kı pé túkù ko mɔ, tɛ́ kı túkù syı dahlɔ yõ, tɛ́

kɩ túkù ko yèfõhlɛ yé Liyel ní-ńtẫn vɩ̀ sɔkɔ, tɛ́ kɩ
kõ pé náh pélɛ n yĩni n kɔ̃ kwlo kwlo sɔkɔ.
35 Képah sɔkɔ ye lékàh kɛ̃́pú pól kònmɔnɔ plɔ
kɩ wɛ syɩkɩ yé yõ, pépi nónó-á ko mɔ à tɔkɔ
Abɛlɩ kònmɔnɔ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á nɛ́gbílɛ Liyel yah,
pópó à pɔ syɩ Barakɩ pídĩ́ Nsakari tyí tyí, nɛ̂-á
yé ko mɔ sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsah ànɛ̂ Liyel ní-ńsah
wɔ̀kɔ̀ kètǎr wrɔ́.
36 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, nɛ́kókè mɔ́nɔ́
nɔ́pi pól plɔ kɩ n syɩkɩ n pi kwɛy gbĩ névye yõ.»

Yesu yah kwɔ́nɔ́lɛ Yerusalɛmɩ tyí sɔkɔ

37 Yesu tɔ̃ yo nɛ ńkɛ̃́: «Yerusalɛmɩ tãn,
Yerusalɛmɩ tãn, yépi nónó-á Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyopulɛ n ko n mɔ, tɛ́ Liyel-á nónó tɛkɩ mɔ
yé kɔ̃, yé pépilɛ n minki n ko dyêhlɛ, gbáhyĩ́ sɔ̃́
pól mɛ mé kè yah kɔ̃ nɛ, mé yé tuke n mɔ sɔ̃́-á
sĩ̌n n tuke n mɔ ǹ pyelɛ ǹ kâm sɔ̃̀ sɔkɔ, tɛ́ yé
náh fɛ̃ syi?
38 Kǎh pɩ sɛ̃́, Liyel kɩ ǹ náh vi yé kwil kɔ̃
pnɛ́pnɛ́, kè kɔ̃ kè kɩ pɩ kéntíkínìnɛ.
39 Tɛ́ mé kélɛ n yo yé tyí, yé náh tɔ̃ ńmɔ wɛ n
yah n pi, fɔ́ɔ́ kɩ pɔ nɔ gbĩ́ nɛ̂-á yé kɩ n yo nɛ ńkɛ̃́,
névi nɛ̂-á n pi Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ yĩn yõ, Liyel sãm mɔ ǹ
sɔkɔ.»

24

Yesu mɛ Liyel nî-ńsah gbô sɔ́nɔ́ ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́ tyílɛ n yo n sah

1 Yesu-á wil Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ tɛ́ n sɔkɔ
gbı̃́ nɛ̂nɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ à Liyel
ní-ńsah gbô mɔ dùkùlɛ n sõ ǹ tyí.
2 Ǹtɛ à mɛ pè syah nɛ, kăh pè n yah yɔ̀ kɛ̀;
kègbı yõ páh kélɛ n yo pé tyí, ké pól-á kı pɔ sɔ.
Dáhkì núkú yɔ́ ńtɛ̃ náh tɔ̃ n wũ n pi ké ní-ò yõ.

3 Wăh kyı kɔ̃ tɛ̃ gbı̃́ nɛ̂nɛ Wólívyê yèh yɔ̃lı yõ,
ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ nɔ de ǹnɛ pé yahlɛ, tɛ́ à piki yah
nɛ, à yo pé syah, gbı̃́ nɛ̂ se képah kı n pı n pi nı?
Tir nɛ̂ pínɔ́ se kı ǹ syínpɔnɔ ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́
wɛ̃kı n pi nı?

4-5 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé yah, névye náhnáh
kı pɔ ńmɔ yĩn tɔkɔ n pi pé yah yı̃̃́nɛ, tɛ́ kı nɛ
pépi-á ńmɔlɛ, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Pè
kı névye náhnáh mɔ n pi pílkínɔ́ sɔkɔ. Ǹtɛ yépi
tɛ̃̀ wɔ yé gblɔ̃̀ynɛ n kyɔmı, nɛy káh n fɛ̃ yé pilki.
6 Yé kı mâl pínɔ́ tyí yónɔ́ noh n pi, ànɛ̂ mâl tyí
dírí wɔ́nsàhnɔ́lɛ. Ǹtɛ yé káh n yɛ tíkí yé tɛ̃. Kè
yĩnɛ kè pı sɛ̃́. Ǹtɛ képah náh tɔ̃́nì n pı n pi
kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́lɛ.
7 Yé náh wɛ di, kwil yɔ́ kı pɔ yuku kwil yɔ́lɛ n
fwo, tɔ̃́rí yɔ́ kı pɔ yuku tɔ̃́rí yɔ́lɛ n fwo. Tɛ́
kwɛkı ànɛ̂ sétáh syahrı kı n wɛ n pi tɑ̃̀ntɑ̃̀n
náhnáh sɔkɔ.
8 Ǹtɛ sépi pól kı mɛ á kı nɛ kúrkì tɛ̃ gbı̃́ yɔ́nɔ́
sõ tyàhnɔ́ sɔ̃́.

9 Pè kı yélɛ n tɛ̃ pè kɔ̃ pè kı n fõh, tɛ́ kı yélɛ n
ko mɔ. Kèkõyɔ̃́ névye pól kı yé wɛ mɔ ńmɔ
yĩnnɛ.

10 Képah tɛ̃ sɔkɔ, névye náhnáh kɩ Liyel wɛ̃kì
fin mɔ. Pè kɩ n wil wɛ̃ náh, tɛ́ kɩ wɛ̃ dyɔlɛ n yɔ.
11 Tɛ́ Liyel yĩn yõ mìnyobe kɩ wil mɔ pí, kɩ
névye náhnáh mɔ pílkínɔ́ sɔkɔ.
12 Pèkè pínɔ́ kɩ yah syi, fɔ́ɔ́ tyínɔnɔ náh tõ n
wɛ n pi fwɔ́ɔ névye náhnáh sɔkɔ.
13 Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ tah sah à pɔ nɔ ké tyɛ́nɔ́ tyí, tɛ̃
kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ.
14 Képah sɔkɔ, Nìvìnì tir kɩ yo Liyel tɔ̃rí tyí yõ
kèkõyő pól sɔkɔ, névye pól kõ pè kɩ noh. Képah
náh, kèkõyő kɩ pyě tyɛ.»

Yèvyãhrɩ nɛ̂-á kɩ pɔ n wɛ n pi kèkõyő

15 Képah sɔkɔ, Yesu tõ nɛ: «Liyel tɛ̃ntɔ̀
syínyo-ò Danyɛlɩ-á lésõ yíkínɔ́ pɩ pɩ kwâh
képékè nɛ̂ tyí yo sah,* yé kɩ kè wɛ n pi Liyel
ní-ńsah gbô tyah kètǎr sɔkɔ.» — Nónó-à kɩ wɛy
mɛ̀nɛ n kar, pè gbah n tɛ̃ ké dùkù pĩ. —
16 Yesu tõ yɔ̃ sɔkɔ ǹ wɛynɛ nɛ ńkɛ̃: «Yâh
képah wɛ gbĩ nɛ̂nɛ, nónó-à kɩ mɛ Nsyude mara
sɔkɔ, pè to sɔkɔ ymɔ yõ.
17 Névi nɛ̂-à kɩ mɛ gbɛ̃ntĩn yõ, tɛ̃ káh nɛ páh n
tiki pé vyɔ́lɛ n tɔkɔ pé wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ.
18 Nɛ̂-à kɩ se mó mɛ ǹ swãh sɔkɔ, tɛ̃ káh nɛ
páh pélɛ n syɩ n yuku pé fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔ́kɔ́-ńsah.
19 Kénɛ sèpĩn-à pɔ syɔ́ nónó wɛ kûrn nátãnnɛ,
ànɛ̂ nónó-à mɛ yɔ̃kɩ syɔ́lɛ, kè kɩ pɩ
yèwàhtàhpolɛ pé tyí.

* **24:15** 24.15 Yah n tɛ Danyɛlɩ 9.27 ; 11.31 ; 12.11.

20 Képah ye, yé yĩnɛ yè Liyellɛ n ni nɛ tóló mè
káh n pɩ vɩrɩ gbĩ́nɛ, képah náh pɩ mɩ mɩ yòh
sõlɛ.
21 Kè kɩ pɩ yèvyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ, nɛ̂ kénkɔ̃ náh wɛ
yah kèkõyṍ mɔ́mɔ́nì à pɔ syɩ kwɛy tyí, ànɛ̂ nɛ̂
kénkɔ̃ náh tɔ̃ n wɛ n yah n pi póllɛ.
22 Liyel-à náhkɩ sɔ̃̀ wi̇̀lki̇̀nɔ́ pí-ńkɛ̃́nɛ kénɛ
sèpi̇̀n sɔkɔ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yõ náh náhkɩ pɔ n wil n
pi ké sɔkɔ. Ǹtɛ wǎh nónó yah wilki pɩ ǹ tyílɛ,
pépi yĩnnɛ, à wi̇̀lki̇̀nɔ́ pɩ sé sɔkɔ.
23 Névi nɛ̂-à yé syah nɛ, Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔ-á mɛ ásɔ̃̂, képah náh pɩ wǎh mɛ
yàhàh, yé káh sɛ̃ tɛ̃̀ yõ.
24 Yé yah, mìnyobe kɩ pɔ wil mɔ pí. Pé túkù kɩ
nɛ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔnɔ-á pépilɛ, túkù kɩ mó
nɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu-á pépilɛ. Pè kɩ gbi̇̌lgbi̇̀l
tyi ǹgbnɔlɛ n pɩ, fɔ́ɔ́ kɩ n yah n kɔ̃ Liyel névye
yáhnwi̇̀lki̇̀nɔ́ ńtɛ̃ tɔ yõ yíkí-ńsahlɛ kàh sɔ̃̀ fɛ̃ n pɩ
n pi.
25 Tyi nɔ́pi ye mé kwãh tɛ̃ yo sah yé tyí yɔ̀.
26 Képah sɔkɔ, névi nɛ̂-à yé syah nɛ Névi
Pídĩ́-á mɛ gbɛ̃̂nnɩ sɔkɔ, yé káh nɛ yáh ǹ nyáhlɛ
n sõ. Nɛ̂-à se nɛ wǎh mɛ wɔ̃bìntɛ̃̀nɔ́lɛ, yé káh sɛ̃
tɛ̃̀ yõ.
27 Sɔ̃́-á pũ̀ n yĩkiri yǎl yè n wɛ, à tɔkɔ
gbi̇̀ngboke tyí, fɔ́ɔ́ n kyɩ n dal n mɔ gbi̇̀nyiki tyí,
sɛ̃́ ye Névi Pídĩ́ syínpɔnɔ tɔ kɩ n wɛ n pi.
28 Kwáhkókè se kɩ fɛ̃ wɔ̃bɩ ǹkyɔ̀nkyɔ̀nì yah?»

Névi Pídĩ́ pɔ́nɔ́lɛ

29 «Kénɛ sèpȉn nɔ́pi yèvyãhrɩ-à fyɔ̀ sɔkɔ n tɛ
ǹsɔ̃, gbĩ kɩ pɩ syȉi, ńwɔ̃́ náh tɔ̃ n piki n pi, ńwɔ̃́
kèpye kɩ wil yȋnyõ kɩ kwɛ, tɛ́ yȋnyõ yíyȉn pól kɩ
yike.
30 Légbĩ́nɛ, Névi Píɗĩ́ syɩ́npɔnɔ kwní kɩ yõ mɔ
yȋnyõ. Képah tɛ̃̀nɛ, sétáh yõ yȉkȉnȉ pól névye kɩ
n gbo kɩ yãm yãm tyilɛ n pɩ. Tɛ́ pè kɩ Névi Píɗĩ́
wɛ à kɩ mɛ n pi ńyȋ̂rn sɔkɔ, tǎhkɩ̀ ó ǹ tɔ̂ɔ́ ànɛ̂
tɔ̃́rɩ́lɛ.
31 Kèpɔ̃ ǹgbɛ̃ yɔ́ kɩ fĩbɩ, tɛ́ à kɩ ǹ yȋ̂nyõ tȍnpɩbɩ
tɛkɩ mɔ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ, à tɔkɔ kèkõyő yah
mɛ̀ tyɩ́, à kyɩ sah ké yah mɛ̀ tyɩ́. Pè kɩ kyɩ névye
tuke mɔ, Liyel-á nónó yah wilki.
32 Yé yah sènsóké kèdùkù-á nɛ̂nɛ álɛ n wɛ̃kɩ.
Yâh fyɔ̀ ké yȉngbȁn wɛ sè n gboke n wil à
mɩ̀snɔlɛ n pɩ gbĩ́ nɛ̂nɛ, yè n pĩ nɛ ki de gbĩ́-á mɛ
yúkɛy.
33 Sɛ̃́ ó ye, yépi tɔ-à pópó kénɛ tyi wɛ sè tyah n
pɩ gbĩ́ nɛ̂nɛ, yé pĩ nɛ Névi Píɗĩ́ syɩ́npɔnɔ-á mɛ
yúkɛy. Wǎh kɩ pɔ sɛ̃́ yɔ̀ sɛ̃́ yɔ̀.
34 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyɩ́, kwɛy gbĩ
névye pól náh n ku n tɛ n pi, tɛ́ kénɛ tyi nɔ́pi kɩ
mɛ n pɩ.
35 Yȋ̂nyõ ànɛ̂ sétáh kɩ pɔ tyɛ, ǹtɛ ńmɔ wɛlɔ tɛ̃̆
wɔ náh n tyɛ n yah n pi póllɛ.
36 Ǹtɛ ké lésõ ànɛ̂ ké gbĩ́ tɛ̃ wɔlɛ, ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃
náh sépilɛ n pnɛ. Yȋ̂nyõ tȍnpɩbɩ náh sélɛ n pnɛ,
Liyel Píɗĩ́ tɔ náh sélɛ n pnɛ. Ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh sélɛ
n pnɛ à wil Sú Liyel tyɩ́ sɔkɔ. Ǹmɔ ó ye n pnɛ
sélɛ.

37 Nɛ̂-á pɩ sɔkɔ Nowe gbĩ sɔkɔ, sɛ̃́nkɔ̃ ye kɩ n
pɩ n pi Névi Píɗĩ́ syínpɔnɔ sɔkɔ.
38 Yé náh wɛ di, gbĩ́ nɛ̂-á lésõ pṹnpấhkɩ̀ náh
tɔ̃̌nɩ̀ mɛ pɩ à ninɛ kèkõyṍ pól yõ, névye lésõ mɛ
n yõ, tɛ́ mɛ n wɔ, tɛ́ mɛ syɔ́lɛ n tɔkɔ, képah náh
pɩ mɛ pé pyelɛ pɛbɩlɛ n kɔ̃, pópó à pɔ syɩ Nowe
de sõ tyí krótó-ǹgbɛ̃ sɔkɔ.
39 Pè náh sɔ̃̀ mɛ n sõ tir yɔ́ ńtɛ̃ tyí sɔkɔ, fɔ́ɔ́ à
pɔ nɔ pṹnpấhkɩ̀ pɩ sõ tyí, ni kɔ̃ kè pɔ pé pól yõ.
Sɛ̃́nkɔ̃ ye kɩ n pɩ n pi Névi Píɗĩ́ syínpɔnɔ sɔkɔ.
40 Díbí nɛ́pĩ̂ nímí kɩ mɛ swãh sɔkɔ, núkú kɩ tɛ̃
sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kɩ wũ.
41 Syɔ́ nɛ́pĩ̂ nímí kɩ mɛ nannɛ n nɔ, núkú kɩ tɛ̃
sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kɩ wũ.
42 Yé Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃-á ǹ syɩ n pɔ n pi sõ nɛ̂nɛ, yé náh
mɛ kè pĩ. Képah ye, yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n
tɛ̃.
43 Yépi ńtɛ̃ pĩ nɛ, gbóntɛ̃̌ ɗĩ́-à mɛ pĩ gbĩ́ nɛ̂-á
yɛ̃́nwó kɩ n pɔ n pi lékẩhnɛ, à kɩ yah sõ, à náh
yɛ à kɔ̃ à wɛ kwɔ n de n pi ǹ gbô sɔkɔ.
44 Képah ye, yépi tɔ nɛ mɛ yé vi sah. Ǹgbǒ yé
náh mɛ gbĩ́ nɛ̂ tyílɛ n sõ, légbĩ́ ye Névi Píɗĩ́ kɩ ǹ
syɩ n pɔ n pi dɛ́.»

Tɔ̃̀npɩ-á yĩnɛ à nɛ mɛ sɔ̃̋

45 «Tõnpɩ nɛ́gbí ànɛ̂ lékẩm névi nɛ̂ mɛ yɔ̃̀tɛ̃ ɗĩ́
kɩ tɔkɔ sah ǹ tɔ̃̀npɩbɩ tɛ́lɔ́ yõ, à kɔ̃ à kɩ yõkelɛ
pélɛ n kɔ̃ ké gbĩ́ pèpɛy sɔkɔ, tɛ́ kɩ sɔkɔ kɔ́lɔ́
sɔkɔ?

46 Yɔ̀tɛ̃ dɩ́-à ǹ syɩ pɔ à wɛ à mɛ kénɛ tɔ̀lɛ n pɩ
ké yah yõ, tɔ̀npɩ mɛ̀ tyɩ́ nɔ.
47 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyɩ́, yɔ̀tɛ̃ dɩ́ kɩ à pɩ
ǹ gbȁn yȋ pól kyɔ̀mɩ̀-òlɛ.
48 Ǹtɛ kàh pɩ tɔ̀npɩ túkùlɛ, tɛ́ à tyah n sõ nɛ pé
yɔ̀tɛ̃ dɩ́-á mɛ mo ǹ syɩ́npɔ-ńsah,
49 tɛ́ tyah pé no tɔ̀npɩbɩ tɛ́lɔ́lɛ n ko, tɛ́ n yõ tɛ́
n wɔ sètɛ̃nɩ̀ pɩ́púlɛ wɛ̃ tyɩ́,
50 ǹ yɔ̀tɛ̃ dɩ́ kɩ ǹ syɩ pɔ ǹ yõ dɔkɔ sõ yɔ́lɛ, ànɛ̂
wɔ̂ yɔ́ sɔkɔ, à náh mɛ nɛ̂ tyɩ́lɛ n sõ.
51 À kɩ tɔ̀npɩ mɛ̀ yĩni, tɛ́ kɩ à tɛkɩ mɔ
yɩ̃́nvɩ̌npɩbɩ mɛ́-ńsah sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní ànɛ̂
yní táhnɔ́ kɩ mɛ.»

25

Sèm̀irkì nɛ̂-á yãh syɔ́npì nɛ́pȋ gbãm tyí yõ

1 Yesu tɔ̃ yo ǹ tɔ̀ sȁhpú tyɩ́ nɛ: «Névi Pɩ́dɩ̃́ syɩ
n pɔ gbɩ̃́nɛ, Liyel tɔ̃́rɩ́ kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh syɔ́npì nɛ́pȋ
gbãm yɩ́syɔ́ sèm̀irkìlɛ, nónó-á pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tɔkɔ
sɔkɔ pɛ yòhnɩ̀-ǹsah.
2 Syɔ́npì nɔ́pi sɔkɔ, nɛ́pȋ kwâl sɔ̀ mɛ lékȁm
kɛ̃púlɛ, tɛ́ kwlɔ́ mó mɛ lékȁmpulɛ.
3 Nónó-á lékȁm kɛ̃púlɛ, pépi-á sɔ̀ pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́
tɔkɔ n sɔkɔ, pè náh nɩrɩ wãn tɔkɔ.
4 Ǹtɛ lékȁmpu nɔ́pi wɔ mó pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tɔkɔ, tɛ́
nɩrɩ mɔ sɔkɔ sonɔ́ sɔkɔ.
5 Pɛ-á mo pɔ́-ńsah, dɔy mɩ pé sɔkɔ, pè dɔ sɔkɔ.
6 Lénɩ wérrlɛ, yɩ̃́npɔ̃ yɔ́ n dɔkɔ nɛ ńkɛ̃, pɛ-á
oo, pè wil à yohnɩ.

7 Képah tɛ̃̌nɛ, syɔ́npɩ̀ nɔ́pi pól dɔ yuku, tɛ́ yah
dah mɔ pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tyɩ́ sɔkɔ.
8 Nónó-á lékɑ̃́m kɛ̃̌púlɛ, pépi mɛ lékɑ̃́mpu nɔ́pi
syah nɛ, pè yĩ pé kɔ̃ nɩrɩlɛ, ńkɛ̃́ pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́-á mɛ
tɛ̃ syi n ni pé tyɩ́.
9 Pè mɛ yo pé tyɩ́ nɛ, sè náh fɛ̃ n yĩnɛ n pi
pépi tyɩ́nɔlɛ tɛ́ pé tɔ̃ n yĩ n kɔ̃ n pi. Ńkɛ̃́ pè kyɩ n
yah dwe yɑ̃̀mpu tyɩ́ pè mɔ pé tyɩ́nɔ sɔkɔ.
10 Pǎh sɔkɔ yáhndwe-ńsah, pɛ pɔ de. Syɔ́npɩ̀
nónó-á sɔ̃̀ mɛ pé vi sah, pépi mɛ de ǹnɛ fúr
yõke yɔ̃́-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ pè mɛ wùkah vike.
11 Syɔ́npɩ̀ nɔ́pi tɛ́lɔ́-á pópó pé syɩ pɔ, pè pɔ
wùkahlɛ n mɩ tɛ́ mɛ yo mɔ tũ nɛ ńkɛ̃́, pé yɔ̃̀tɛ̃̌,
pé yɔ̃̀tɛ̃̌, à yɩkɩ mɔ pé kɔ̃.
12 Ǹtɛ à mɛ yo pé tyɩ́ nɛ, kègbɩ yõ páh kélɛ n
yo pé tyɩ́, pé náh pélɛ n pnɛ.
13 Képah ye, yépi káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃ dɛ́.
Yé náh se yɔ́ lésõ ànɛ̂ ké gbĩ́nɛ n pnɛ tɛ́.»

Sèmɩ̀rkɩ̀ nɛ̂-á yãh tɔ̃̀npɩbɩ nɛ́pɩ̂ tɔ̃́mí yĩ́syɔ́ tyɩ́ yõ

14 «Liyel tɔ̃́rɩ́-á mɛ sèmɩ̀rkɩ̀ nɛ̂ kètɔ̀lɛ, kè wɛ
yɔ̀: Dĩ́ yɔ́ lésõ n sɔkɔ kɔ́lɔ́ sɔkɔ, tɛ́ ǹ tɔ̃̀npɩbɩ ye
pɔ ǹ tahrɩlɛ pè kɔ̃ sah,
15 à yĩnɛ pé nɛ́núkù núkú pól-á fɛ̃ nɛ̂ pɩ n pi.
À talã* pɔ́ plɔ́ kwlɔ́lɛ ǹnɩ̂ kɔ̃, tɛ́ nínɔ́lɛ ǹnɩ̂ kɔ̃, tɛ́
mɛ núkúlɛ ǹnɩ̂ kɔ̃. Képah náh, tɛ́ sɔkɔ ǹ kɔ́lɔ́
sɔkɔ.
16 Nɛ̂-á wɛ talã pɔ́ plɔ́ kwlɔ́lɛ, ǹmɔ núkú kyɩ ǹ
gbɔ̃̀ vi ǹ tyɩ́lɛ à kwlɔ́ yĩ́syɔ́ wɛ dohnɩ sé yõ.

---

* **25:15** 25.15 - Yah n tɛ Matye 18.24 yah yɔ́nɔ́ sɔkɔ.

17 Sɛ̃́-ó ye nɛ̂-á wɛ talã pɔ́ plɔ́ nɪ́nɔ́lɛ, ǹ tɔ mɛ
nɪ́nɔ́ wɛ dohnɩ sé yõ.
18 Ǹtɛ nɛ̂-á wɛ talã pɔ́ pɔ́ núkúlɛ, ǹmɔ mɛ
sɔkɔ kyɩ swɔ tũ à ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɪ̃́ pɔ́ wɔ̃bɩ.
19 Ké di-á mo náhnáh, pé yɔ̃̀tɛ̃ dɪ̃́ ǹ syɩ pɔ.
Wăh pɔ, à pè ye nɛ pè pɔ pé tahrɩ tyí dùkù yo
pé noh.
20 Képah tɛ̃̀nɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ wɛ talã pɔ́ plɔ́ kwlɔ́lɛ,
ǹmɔ mɛ ǹ tyí tɔkɔ nɔ de ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɪ̃́nɛ tɛ́ kwlɔ́
yɪ́syɔ́ tɔ́lɛ à wɛ̃kɩ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, talã pɔ́
plɔ́ kwlɔ́-á sɔ̃̀ à pé kɔ̃ sah, ǹtɛ à yah, páh kwlɔ́
yɪ́syɔ́ wɛ dohnɩ sé yõ ǹ tyí.
21 Ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɪ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kăh plɛ, tɔ̃̀npɩ
pèpɛy ànɛ̂ nɛ́gbí-á ǹnɛ. Wăh fyɔ̀ pɩ nɛ́gbílɛ tir
tyɪ̃́ɪ̃ sɔkɔ, páh kɩ tyí-ǹgbnɔ dahbɩ ǹ gbɔ̃̀. Ȁ pɔ pé
nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ n pɩ wɛ̃ tyí. / Ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɪ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ,
kăh plɛ, tɔ̃̀npɩ pèpɛy-á ǹnɛ nɛ̂-á tyilɛ n pɩ sé wȁl
yõ. Wăh fyɔ̀ tir tyɪ̃́ɪ̃ pɩ ké wɛ̃̌kɩ̀ yõ, páh kɩ
tyí-ǹgbnɔ dahbɩ ǹ gbɔ̃̀. Ȁ pɔ pé nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ n pɩ
wɛ̃ tyí.
22 Nɛ̂-á sɔ̃̀ wɛ talã pɔ́ plɔ́ nɪ́nɔ́lɛ, ǹmɔ tɔ mɛ ǹ
tyí tɔkɔ nɔ de ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɪ̃́nɛ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃,
talã pɔ́ plɔ́ nɪ́nɔ́-á sɔ̃̀ à pé kɔ̃ sah, ǹtɛ à yah, páh
nɪ́nɔ́ yɪ́syɔ́ wɛ dohnɩ sé yõ ǹ tyí.
23 Ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɪ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kăh plɛ, tɔ̃̀npɩ
pèpɛy ànɛ̂ nɛ́gbí-á ǹnɛ. Wăh fyɔ̀ pɩ nɛ́gbílɛ tir
tyɪ̃́ɪ̃ sɔkɔ, páh kɩ tyí-ǹgbnɔ dahbɩ ǹ gbɔ̃̀. Ȁ pɔ pé
nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ n pɩ wɛ̃ tyí.
24 Képah náh, nɛ̂-á sɔ̃̀ wɛ talã pɔ́ pɔ́ núkúlɛ,

ǹmɔ-á nɔ de, à ǹ yȍtɛ̃ dɩ̋ syah nɛ ńkɛ̃́, pé yȍtɛ̃,
páh pĩ nɛ ńkɛ̃́ ǹ tȍ-á tah. À náh sèmukɔ nɛ̂
duku mɔ, ǎ kè tɔkɔ. À náh nɛ̂ mir mɔ, ǎ kè kõ.
25 Képah-á tíkí pé tɛ̃, pé mɛ kyɩ ǹ pɔ́ wɔ̃bɩ
sétáh sɔkɔ. Kǎh yɔ̀, à tɔkɔ ǹ pɔ́lɛ.
26 Ǹ yȍtɛ̃ dɩ́ mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, tȍnpɩ nɛ́túkù,
gbãndal névi-á ǹnɛ. Wǎh sȍ pĩ nɛ ńkɛ̃́, pé náh
sèmukɔ nɛ̂ duku mɔ, pě kè tɔkɔ, pé náh nɛ̂ mir
mɔ, pě kè kõ.
27 Kǎh pɩ sɛ̃́, wǎh náhkɩ mó sȍ mɛ kyɩ pé pɔ́
dah mɔ sah pɔ́ sàh-ǹsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ kɛ̀. Páh pé
syɩ pɔ sɔ̃́ yɔ̀, páh náhkɩ mó sè wɛ wilki
dòhnɩ̀nɔ́lɛ sé yõ kɛ̀.
28 Ńkɛ̃́ pè ǹ tyɩ́ mè tɛ̃ syi ǹ tyɩ́, pè kélɛ talã pɔ́
plɔ́ gbãm nɛ́tɛ̃́ kɔ̃.
29 Pè kó wɛ nɩ, névi nɛ̂ tyɩ́ kwâh-á mɛ,
dòhnɩ̀nɔ́-á kɩ n pɩ ǹmɔ tyɩ́ yõ yrɔ̌yrɔ̌. Tɛ́ névi nɛ̂
tyɩ́ kwâh náh mɛ, kwéy nɛ̂ ńtɛ̃-á mɛ ǹ tyɩ́, kǎh
kɩ tɛ̃ syi ǹ tyɩ́.
30 Yõre kɛ̃́ tȍnpɩ mè tɛ̃ wɔlɛ, ńkɛ̃́ pè à wilki mɔ
kégbɔ́ fɛ̃́ntȗ̃ sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní
táhnɔ́ kɩ mɛ.»

Tukey nɛ̂-á kɩ n pɩ n pi Névi Pîdɩ́ syɩ́npɔnɔ sɔkɔ

31 «Névi Pídɩ́-à ǹ syɩ pɔ ǹ tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ ànɛ̂ yȋ̃nyõ
tȍnpɩbɩ póllɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à kɩ kɔ̃ tɛ̃ ǹ tɔ̃́rɩ́ kǒ yõ.
32 Kwlo kwlo pól névye kɩ pɔ tuke mɔ ǹ yah
sɔkɔ. Tɛ́ à kɩ névye wah wilki wɛ̃ sɔkɔ, sɔ̃́-á
yɩ́pɛ́nfɛ̃ n wah n wilki képyɛ́nɩ̀ ànɛ̂ perlɛ wɛ̃
sɔkɔ.

33 Ȁ kɩ négbló sah ǹ gbȍyȍ sȍlɛ, tɛ́ kɩ nɛ́pêl
sah ǹ gbɛ̃̆yȉnɛ̀ sȍlɛ.
34 Képah sɔkɔ, nónó-à kɩ mɛ ǹ gbȍyȍ sȍlɛ, à kɩ
yo pé tyí nɛ: ‹Ń Sú Liyel-á sãm mɔ yépi nónó
sɔkɔ, tɛ́ tɔ̃́rí nɛ̂ yah sah yé kɔ̃ kèkõyɔ̃́ mɔ gbɩ̃́
dùkùlɛ, yé pɔ ké nɔlɩlɛ n yõ.
35 Yé náh wɛ di, kwɛkɩ-á sȍ ń tɛ̃, yé yõkelɛ ń
kɔ̃ mé yõ. Níkȉ-à sȍ ń tɛ̃, yé ninɛ ń kɔ̃ mé wɔ.
Máh sȍ mɛ nɛ́pɔ̂lɛ, yé ń kɔ̃ mé twah yé tyí.
36 Máh sȍ mɛ flɔ kɛ̃́nɛ, yé flɔlɛ ń kɔ̃ mé mɔ.
Máh sȍ mɛ n yɔ, yé yah dah mɔ ń tyí sɔkɔ. Máh
sȍ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, yé pɔ yah ń tyí.›
37 Képah sɔkɔ, négbló nɔ́pi kɩ à piki yah nɛ, Tɛ̃̏
ǹgbɛ̃, gbɩ̃́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ kwɛkɩ sɔkɔ, tɛ́ à kɔ̃ à
yõ nɩ? Ȁnɛ̂ gbɩ̃́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ níkȉ sɔkɔ, tɛ́ à
kɔ̃ à wɔ nɩ?
38 Gbɩ̃́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ nɛ́pɔ̂lɛ, tɛ́ à kɔ̃ à twah
pé tyí nɩ? Ȁnɛ̂ gbɩ̃́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ flɔ kɛ̃́nɛ, tɛ́
flɔlɛ à kɔ̃ à mɔ nɩ?
39 Gbɩ̃́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ à mɛ n yɔ, képah náh
pɩ à mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ pɔ yah ǹ tyí nɩ?
40 Képah sɔkɔ, yȍtɛ̃̆ dɩ̃́ kɩ yo pé tyí nɛ: ‹Kègbɩ
yõ mé kélɛ n yo yé tyí, ń yṹnpyé nónó-á yɔ̀ kɛ̀,
yáh ńkɛ̃́nɛ sɛ̃́nknɔlɛ n pɩ pé sɔkɔ tyȋ̂tyȋ̂ nónó fyé
tyí, ńmɔ tyí ye ńkɛ̃́nɛ yè n nɛ n pɩ sélɛ.›
41 Képah náh, nónó-à kɩ mɛ ǹ gbɛ̃̆yȉnɛ̀ sȍlɛ à
kɩ yo pépi tyí nɛ: ‹Yé to ń tnɔ̂, yépi nónó tyí-á
yɩkɩ. Yé nɛ n yuku ní-ńkɛ̃̂ nyàhnpèkè sɔkɔ,
képah nɛ̂-á mɛ mɔ́nsàhnɔ́lɛ sétȁn ànɛ̂ sé yȍtɛ̃̆

yĩnnɛ.
42 Yé náh wɛ di, kwɛkɩ-á sɔ̏ ń tɛ̃, yé náh ń kɔ̃
mé yõ. Níkȉ-á sɔ̏ ń tɛ̃, yé náh ń kɔ̃ mé wɔ.
43 Mé sɔ̏ mɛ nɛ́pɔ̂lɛ, tɛ́ yé náh fɛ̃ syi ń kɔ̃ mé
twah yé tyí. Mé sɔ̏ mɛ flɔ kɛ̃́nɛ, tɛ́ yé náh flɔlɛ ń
kɔ̃ mé mɔ. Mé sɔ̏ mɛ n yɔ, tɛ́ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ, tɛ́ yé náh pɔ yah ń tyí.›
44 Pépi tɔ kɩ à piki yah nɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, gbɩ̃́ nɛ̂ se
pé wɛ ǹnɛ kwɛkɩ sɔkɔ, képah náh pɩ níkȉ sɔkɔ,
képah náh pɩ nɛ́pɔ̂lɛ, képah náh pɩ flɔ kɛ̃́nɛ,
képah náh pɩ mɛ n yɔ, képah náh pɩ mɛ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ pé náh à yohnɩ mɔ nɩ?
45 Képah sɔkɔ, à kɩ yo pé tyí nɛ: ‹Kègbɩ yõ mé
kélɛ n yo yé tyí, ń yṹnpyé nónó-á yɔ̀ kɛ̀, yáh
ńkɛ̃́nɛ n yahle sɛ̃́nknɔ pínɔ́lɛ pé sɔkɔ tyȋ̃tyȋ̃
nónó fyé tyí, ńmɔ tyí ye ńkɛ̃́nɛ yè n yahle
pínɔ́lɛ sélɛ.›
46 Tyɛ́-ńkɛ̃̏ yèvyãhrɩ sɔkɔ ye nɛ́túkúnȉ nɔ́pi kɩ
kyɩ n de n pi, tɛ́ nɛ́gblɔ́ nɔ́pi wɔ kɩ kyɩ tyɛ́-ńkɛ̃̏
min wɛ.

26

Pè mɛ Yesu tɛ̃́-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ lékɑ̃́mkɑ̃m sɔkɔ

1 Yesu-á tyi nɔ́pi pól yah yo tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yo ǹ
tɔ̏ sɑ̃́hpú tyí nɛ:
2 «Yé pĩ nɛ ńkɛ̃̏ sèpȉn nínȉ-á wũ, tɛ́ Pakɩ syáh
kɩ syah. Névi Pídɩ̃́ kɩ tɛ̃ pè kɔ̃ pè kɩ à syɩ dahnɩ
yõ.»

3 Légbɪ̃́nɛ, sárká syɪ́nwɪ̀lkɪ̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil
yèwàhnɪ̀ wɛ̃ tuke mɔ sárká syɪ́nwɪ̀lkɪ̀pu yɔ̃̀tɛ̃
ǹgbɛ̃ tɪ̃̀nnɛ, nɛ̂-á pè n ye Kayifilɛ.
4 Tɛ́ yo sah núkú yõ nɛ pé ye Yesu tɛ̃
lékɑ̃́mkãm sɔkɔ, pé mó à ko mɔ.
5 Pè sɔ̃̀ mɛ yo tũ wɛ̃ tyɪ́ tɔlɛ nɛ, tir mɛ̀ náh
yɪ̃nɛ kè pɪ syáh syáhnɔ́ sèpɪ̀n sɔkɔ dɛ́. Páh kɪ
képah pɪ, névye-á kɪ tyah fɛ̃kɪ.

Sê yɔ́ pèpɔrɪ pɪ Yesu tyɪ́

6 Sõ yɔ́lɛ, Yesu lésõ mɛ tótɛ̃ dɪ̃́ Simo gbô,
Betani kwil sɔkɔ.
7 Wăh mɛ yõke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, sê yɔ́ mɛ
nɔ de ǹ tnɔ̂ nɪrɪ so pèpɛy yɔ́lɛ ǹ tyɪ́ làsèkwɛ̌l
dɛ́nkɔ́kɔ̀lɛ ké sɔkɔ. Képah tɛ̃̆nɛ, tɛ́ làsèkwɛ̌l mɛ̀
mɔ Yesu yõ yõ.
8 Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á képah tɛ̃ wɛ sɛ̃́, pé fɔkɔ
vyãh. Pè nɛ kwâh nɛ̂ se pɪ tɛ́ à làsèkwɛ̌l mɛ̀ yɪkɪ
sɛ̃́ yɔ̀ nɪ?
9 Kăh náhkɪ sɔ̃̀ fɛ̃ yãm dántăhlɛ, à ké pɔ́ dibi
yãm tãn kɔ̃.
10 Yesu-á képah wɛ sɛ̃́, à mɛ yo pé tyɪ́ nɛ: «Sɔ̃́
pɪ tɛ́ yé pi mɛ̀ yahlɛ n vyãh sɛ̃́? Tyɪ́pépɛ̌y ye à pɪ
ńmɔ tyɪ́.
11 Yé yah, yãm tãn kɪ mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ
gbɪ̃́mɛgbɪ̃́. Ǹtɛ ńmɔ wɔ náh kɪ mɛ n pi yé wrɔ́
sɔkɔ gbɪ̃́mɛgbɪ̃́.
12 Nɛ̂-á pi mɛ̀ pɪ yɔ̀, ńmɔ lékó yɪ̃ sõ yɪ̃n ye à pɪ
sah kélɛ.

13 Kègbı yõ mé kélɛ n yo yé tyí, kèkõyő pól
sɔkɔ, Nìvìnì tir mɛ̀-à n yo fı̃́ nɛ̂ sɔkɔ, pi mɛ̀
tyípíkì mɛ̀ tɔ kı yo, névye dyɔ kɔ̃ kè kı n kwnɛ
ǹ tyílɛ.»

Nsyudası mɛ ké tyí nɛ pé Yesulɛ ǹ tɛ̃́pú wɛ̃kı

14 Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pı̃̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ, nɛ̂-á pè n
ye Nsyudası Yisikariyɔtılɛ, ǹmɔ mɛ kyı wil
sárká syínwı̀lkı̀pu yɔ̃̀tɑ̃m tyí,
15 tɛ́ pè syah nɛ, pè se kı pé kɔ̃ kwâh nɛ̂nɛ pé
mó kè pı pè kɔ̃ pè Yesu wɛ tɛ̃ nı? Pè mɛ pɔ́ plɔ́
yõgbɑ̃mnɛ à kɔ̃.
16 À tɔkɔ légbı̃́ tyí, à tyah n yah n kɔ̃ wǎh nɛ
pı sɔ̃́ tɛ́ pè Yesu wɛ n tɛ̃ n pi.

Pakı syáh yõke pínɔ́lɛ

17 Kɔ́kɔ́nɔ́ kɑ̃̂n búrn syáh tyah sõlɛ, Yesu tɔ̃̀
sɑ̃́hpú pɔ à piki yah nɛ, ńyɑ̃h sɔkɔ se à mɛ ké tyí
nɛ pé kyı Pakı syáh yõke pı ǹ tyí nı?
18 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé kyı n yo yɑ̃̀hnkõ tyí
kwil sɔkɔ nɛ, kwɔ́-ò dı̃́-á yo nɛ ńkɛ̃́ pé gbĩ-á mɛ
sɛ n tɛ, ńkɛ̃́ ǹmɔ tı̃̀n-á péwɔ ànɛ̂ pé tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kı
pɔ n yõ n pi Pakı syáh yõkelɛ.»
19 Wǎh kè yo sɔ̃́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí, pè mɛ sɔkɔ ǹ
yóré yõ, à kyı yõke mɛ̀ pı.
20 Lékɑ̃̂h-á pɔ mɔ, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pı̃̂
gbɔ̃nimí mɛ kɔ̃ tɛ̃ yõke sɔ̃̀.
21 Tɛ́ pǎh mɛ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ, à yo pé tyí nɛ:
«Kègbı yõ mé kélɛ n yo yé tyí, yé sɔkɔ yɔ́ kı pı
pè kɔ̃ pè kı ń tɛ̃ n pi.»

22 Ǹ tő̀ sấhpú-á képah noh, pé yey kwɔ
kègbɩlɛ. Képah tɛ̃̌nɛ, nɛ̂ mɛ̀ nɛ̂ mɛ̀, tɛ̃̌ à piki n
yah nɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, péwɔ se à n ye nɩ?
23 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Nɛ̂-á mɛ n di ńmɔlɛ dú
núkú sɔkɔ yɔ̀, tɛ̃̀ wɔ ye kɩ pɩ pè kɔ̃ pè kɩ ń tɛ̃ n
pi.
24 Névi Pídɩ́ kɩ n ku n pi à yĩnɛ kǎh wãrkɩ sah
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ sɔ̃́ ǹ tyí sɔkɔ. Ǹtɛ névi nɛ̂-á
kɩ pɩ pè kɔ̃ pè kɩ à tɛ̃ n pi, pèkè kɩ pɩ tɛ̃ tyílɛ.
Tɛ̃̀-à ső̀ mɛ dúbí-ńkɛ̃̄nɛ, képah náhkɩ fɔ̃́nfɔ̃́ ǹnɛ.»
25 Nsyudasɩ nɛ̂-á ső̀ mɛ ké tyí nɛ pé pɩ pè kɔ̃
pè à tɛ̃, ǹ tɔ mɛ à syah nɛ, kwɔ́-ò dɩ́, péwɔ se à n
ye nɩ? À mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ ye yo kélɛ.»
26 Tɛ́ pǎh mɛ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ, Yesu búrn tɔkɔ tɛ́
wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ kè kwɔkɩ à ǹ tő̀ sấhpúlɛ n kɔ̃,
tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé syi n tah kélɛ. Ńyɔlɛ, ńmɔ
wil ye.»
27 Képah náh, à tɔ̃ wóh tɔkɔ dɩ̀vɛ̃nɛ ké sɔkɔ tɛ́
wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ kélɛ pè kɔ̃ tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé
póllɛ, yé kè wɔ.
28 Yé náh wɛ di, ńyɔlɛ, ńmɔ tő ye, nɛ̂-á kɩ
névye yégbékè kwrɔ mɔ ànɛ̂ Liyellɛ. Kè kɩ n
kwɛ n pi nɛ́kwɩ̃́nkí yĩnnɛ, kɩ pé tyípêl yɔ̃ mɔ.
29 Mé kélɛ n yo yé tyí, à tɔkɔ núkúnúkú tyí,
mé náh tɔ̃ dɩ̀vɛ̃ wɔ n yah n pi, pópó kɩ pɔ nɔ sõ
nɛ̂-á mé kɩ tɔ̃ dɩ̀vɛ̃ sấn yɔ́ wɔ yélɛ ń Sú Liyel tɔ̃́rí
sɔkɔ.»
30 Képah náh, pè syáh yɩ̀ gbɩ, tɛ́ wil à n yuku
Wólívyê yèh yɔ̃lɩ yõ.

Yesu nɛ Pyɛrɩ-á kɩ ǹ vyãh kɔ̃lɩ nɛ pé náh pé pĩ

31 Képah sɔkɔ, Yesu yo ǹ tȍ sə̋hpú tyí nɛ:
«Kwɛy lékə̂h mɛ̀ ńtɛ̃ ólɛ, ńmɔ tyí kɩ yé pól kɔ̃ yé
kɩ yal mɔ ń sȍ tɛ̃̋nɔ́lɛ. Yé náh wɛ di, kè mɛ
wə̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: ‹Mé kɩ
yípɛ́nfɛ̃ ko mɔ, tɛ́ képyɛ́nì tũ pól kɩ karkɩ.»*
32 Yesu tɔ̃ nɛ: «Ǹtɛ ń lékó yílkínmɔntɛnɔ náh,
mé kɩ mɔ yé yahlɛ Kalile mara sɔkɔ.»
33 Képah tɛ̃̋nɛ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, no tɛ́lɔ́
pól-à kɩ sɔ̃ yal mɔ ǹ sȍ tɛ̃̋nɔ́lɛ, péwɔ tɛ̃ wɔ náh n
yal n mɔ n pi póllɛ.
34 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n
yo á tyí, kwɛy lékə̂h mɛ̀ ńtɛ̃ sɔkɔ, sénpɛ-à kɩ
pópó n gbo, á kɩ mɛ á vyãh kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃̋nɔ́ nɛ á
náh ńmɔ pĩ.»
35 Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kàh kɩ sɔ̃ nɔ pé kúnɔ́
tyí ǹnɛ wɛ̃ tyí, pé náh pé vyãh kɔ̃lɩ yah n pi
póllɛ nɛ pé náh à pĩ. Yesu tȍ sə̋hpú tɛ́lɔ́ tɔ mɛ
képah ó yo.

Yesu Liyel nînɔ́lɛ Kɛtɩsemanɩ sɔkɔ

36 Képah sɔkɔ, Yesu ànɛ̂ ǹ tȍ sə̋hpú kyɩ yĩni tɛ̃
fɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ, pè n ye Kɛtɩsemanɩnɛ. Ȁ mɛ yo ǹ tȍ
sə̋hpú tyí nɛ, pè kɔ̃ tɛ̃ ásȍ̂ pé kyɩ Liyel ni n pɔ
yàhàh.
37 Wǎh n sɔkɔ, à Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsebede dɩ̃́npì nɛ́pɩ̂
nímí tɛ̃ sɔkɔ. Yèkwɔrɩ ànɛ̂ tíkí képékè sȍ mɛ
tyah n mɩ ǹ sɔkɔ.
38 Kǎh pɩ sɛ̃́, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Yèkwɔrɩ mɛ
ń sɔkɔ, mɛ n pɩ ń ko ko tɛ̃̋nɛ. Yé tɛ̃ ásȍ̂, yépi tɔ

* **26:31** 26.31 - Yah n tɛ Nsakari 13.7.

káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃, sɔ̃́-á ńmɔ náh mɛ ń
dyɔ mɔ fwɔ tɛ̃.»
39 Tɛ́ mɛ yuku yahlɛ kwéy à kyɩ kɔ kwĩnki ǹ
yah di sétáh, à Liyellɛ n ni nɛ ńkɛ̃́: «Ńmɔ Sú,
kàh kɩ fɛ̃ n pɩ n pi, yèvyãhrɩ mɛ̀ gbɛ mɔ ńmɔlɛ.
Ǹtɛ mé náh nɛ á kè pɩ ńmɔ-á mɛ ké tyí sɔ̃́ dɛ́, kè
pɩ áwɔ-á mɛ ké tyí sɔ̃́.»
40 Wǎh ǹ syɩ pɔ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ tɔ̃́mí nɔ́pi tnɔ̂,
à pɔ pè wɛ pè mɛ n dɔ. À mɛ yo Pyɛrɩ tyí nɛ:
«Yé kègbɩ yõ, yé náh tɛ̃ wɛ lɛ́rí núkú ńtɛ̃ fyé pɩ
yáhnɔ́ sɔkɔ ńmɔlɛ kɛ̀?
41 Yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃. Yé nírílɛ n pɩ
yè káh n pɔ tɔ̃nmɔnɔ fɛ̃ n syi. Tyípéplɔ sõnɔ n
nɛ n mɛ névi sɔkɔ, tɛ́ sé tɛ̃́nwɛnpɩnɔ tǎhkɩ̀ náh
n wɛ ǹ sɔkɔ.»
42 Wǎh képah yo, à tɔ̃ gbɛ mɔ pélɛ kɛ ní-òlɛ à
kyɩ Liyellɛ n ni nɛ ńkɛ̃́: «Ńmɔ Sú, ń yõ-à kɩ fɛ̃ n
wil n pi ńkɛ̃́nɛ yèvyãhrɩ mɛ̀ sɔkɔ, áwɔ-á mɛ nɛ̂
tyí, képah pɩ.»
43 Wǎh tɔ̃ ǹ syɩ pɔ, à pɔ pè wɛ pè tɔ̃ mɛ n dɔ.
Dɔy sɔ̃̀ mɛ tɛ̃ wɛ pé tyí.
44 À tɔ̃ yal pé tnɔ̂ à gbɛ mɔ kyɩ Liyel ni kɛ
tɔ̃́-òlɛ gbro tɑ̃n tyí kɔ̃lɛ.
45 Képah náh, à ǹ syɩ pɔ pé tnɔ̂, tɛ́ yo pé tyí
nɛ: «Yé mɛ dɔy sɔkɔ sɛ̃́ mɛ yélɛ n mɩ kɛ̀? Névi
Pídĩ́ tɛ̃ n dahbɩ gbĩ́ wɛ nɔ tyípêl pípú gbɔ̃̀ yɔ̀.
46 Yé yuku à sɔkɔ. Névi nɛ̂-á kɩ ń dahbɩ n pi
pé gbɔ̃̀, à wɛ n de yɔ̀.»

Yesu tɛ̃́nɔ́lɛ

47 Yesu mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ, tɛ́ Nsyudasɩ nɛ̂-á
ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ yɔ́lɛ, ǹmɔ yĩn

nɛ́kwɩ̃́nkɩ́ yɩ́syɔ́ yah pè pɔ de kèkɩ̂rn ànɛ̂ ńsninɛ
pé tyɩ́. Sárká syɩ́nwɩ̏lkɩ̏pu yɔ̏tãm ànɛ̂ kwil
yèwàhnɩ̀ ye sɔ̏ tɛkɩ mɔ pélɛ.
48 Tɛ́ Nsyudasɩ nɛ̂-á sɔ̏ n dahbɩ n pi Yesulɛ pé
gbɔ̏, à sɔ̏ mɛ pɩ dùkù yɔ́lɛ pè wɛ̃kɩ sah. À nɛ
páh kɩ wɛkɩ névi nɛ̂ tyɩ́ tɛ́ à pɔrɩ tɛ̃, ǹmɔ-á. Ńkɛ̃́
pè à tɛ̃.
49 Tɛ́ núkú nɔ de Yesulɛ tɛ́ nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, páh n
wɛkɩ ǹ tyɩ́! Tɛ́ à pɔrɩ tɛ̃.
50 Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Ń kódɩ̃́, wáh pɔ nɛ̂
pɩ́-ńsah, kè pɩ.» Képah sɔkɔ, no nɔ́pi núkú nɔ de
Yesulɛ à à tɛ̃.
51 Képah tɛ̃̆nɛ, nónó-á sɔ̏ mɛ Yesulɛ, pé sɔkɔ
yɔ́ núkú ǹ kèkɩ́rkɩ̏ yɔrɩ dɛ à sárká syɩ́nwɩ̏lkɩ̏pu
yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̏npɩ níkɩ́ kõ kãm.
52 Ǹtɛ Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Á kèkɩ́rkɩ̏ dyɩ ké
gbô sɔkɔ. Yah, nónó pól-á mâllɛ n pɩ kèkɩ̂rnnɛ,
kèkɩ̂rn ye kɩ ko mɔ pélɛ.
53 Á náh pɩ̃ nɛ ńmɔ-á kɩ sɔ̏ fɛ̃ yo mɔ ń Sú tyɩ́, à
kɩ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̏npɩbɩ kèyõ náhnáh tɛkɩ mɔ ń kɔ̃
nɛ́npɔ́ swɔ, sè kɩ pɔ ń yohnɩ mɔ di?
54 Ǹtɛ kàh pɩ sɛ̃́, Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ tyi
wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́ kɩ wil dùkù nɛ̂nɛ? Kè mó tɔ̃ mɛ kè
yo sah nɛ sɛ̃́-á kè yɩ̃nɛ kè pɩ.»
55 Képah náh, tɛ́ yo nɛ́kwɩ̃́nkɩ́ nɔ́pi tyɩ́ nɛ: «Yé
pɔ ńmɔ tɛ̃́-ńsah kèkɩ̂rn ànɛ̂ ńsninɛ yé tyɩ́, á kɩ nɛ
kèlékɛ̃ névi sɔ̃́ ńnɛ. Ǹtɛ swɔ̃ swɔ̃ póllɛ, mé sɔ̏
ńkɛ̃́nɛ nɛ n mɛ kɔ̃́ntɛ̃̆nɔ́lɛ Liyel nɩ́-ńsah gbô sɔkɔ
ǹ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ, tɛ́ yé náh ń tɛ̃.
56 Ǹtɛ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syɩ́nyopu tyi wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́

wil yĩn ye tyi nɔ́pi pól kɔ̃ sè pɩ.» Wǎh képah yo,
ǹ tȍ sɑ̋hpú pól to karkɩ tɛ́ à sah.

Yesu tɛ̃́nkyɩnɔlɛ Nsyifunɔ tukey tùkèpu tȉnkȉ tyí

57 Nónó-á tɛ̃ Yesulɛ, pè yuku ǹnɛ sárká
syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ Kayifi tȉnnɛ, ńyɑ̃h sɔkɔ-á
Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ yèwàhnɩ̀ sȍ mɛ
wɛ̃ tuke mɔ.
58 Pyɛrɩ sȍ mɛ Yesu sȍ tɛ̃ n kɔ fɩ́ɩ́ ǹnɛ, pópó à
kyɩ yĩni tɛ̃ sárká syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ gbô tyí.
Tɛ́ de yuku à kyɩ kɔ̃ tɛ̃ tȍnpɩbɩ tnɔ̂, tɛ́ n yah yĩ
mɛ̀-á kɩ pɔ n syi n pi dùkù nɛ̂nɛ.
59 Sárká syínwȉlkȉpu yȍtɑ̃m ànɛ̂ pé no tukey
tùkèpu tȉnkȉ pól sȍ mɛ n yah n kɔ̃ nɛ, tàrfyɔ̀nɔ́
yísyɔ́ wɛ, nónó-á kɩ mɩ̀nɩ̀ wɛ n yo n sah Yesu yõ,
pé mó à wɛ n ko n mɔ.
60 Tàrfyɔ̀ mɩ̀nyobe náhnáh sénsɔ̃ pɔ mɩ̀nɩ̀ yo
sah ǹ yõ, ǹtɛ pè náh tir yɔ́ wɛ wǎh yĩnɛ à ko mɔ
nɛ̂ yĩnnɛ. Ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ, díbí nɛ́pȉ nímí wil
yĩn
61 tɛ́ nɛ ńkɛ̃́, dɩ̃́ mɛ̀-á yo nɛ páh kɩ fɛ̃ Liyel
ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔ tɛ́ kɩ kè tõ mɔ sèpȉn tɔ̃́nɩ̀
wrɔ́.
62 Képah sɔkɔ, sárká syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃
yuku yĩn tɛ́ yo Yesu tyí nɛ, no nɔ́pi-á tyi nónónɛ
n yo ǹ tyí sɔkɔ, tyíyóné kó mɛ ǹmɔ tyí sépi tyí
sɔkɔ nɩ?
63 Ǹtɛ Yesu náh dahbɩ wilki. Képah tɛ̃nɛ,
sárká syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo ǹ tyí nɛ, min

nɛ́tɛ̃̄ Liyel yĩn yõ, à yo pé syah ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Liyel
nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, nɛ̂-á ǹ Píɗɩ̃́nɛ.
64 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ ye yo kélɛ. Tɛ́
mé kélɛ n yo yé tyí, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, yé kɩ
Névi Píɗɩ̃́ wɛ kɔ̃́ntɛ̃̄nɔ́lɛ tyi pól tyí tɛ̃́nwɛ-ò Liyel
gbɔ̃̏yɔ̃̏ sɔ̃̏lɛ. Yé kɩ à wɛ tɔlɛ à kɩ mɛ n pi ńyɩ̃̂rn
sɔkɔ.»
65 Képah tɛ̃̄nɛ, sárká syínwɩ̃̏lkɩ̃̏pu yɔ̃̏tɛ̃̄ ǹgbɛ̃̄ ǹ
gblɔ̃̌y flɔ yɔrɩ tɔkɩ tɛ́ nɛ, wăh yo de Liyel tyí.
Tàrfyɔ̀ nɛ̂ tɛ̃̄ se tõ pé kɩ n yah n kɔ̃ nɩ? Pè kó ǹ
Liyel tyí yóndenɔ noh nɩ?
66 Pépi se mɛ n sõ sɔ̃́ nɩ? Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ,
wăh yĩnɛ kònmɔnɔlɛ.
67 Képah tɛ̃̄nɛ, tɛ́ tyah n sĩn n mɔ ǹ yah sɔkɔ,
tɛ́ ǹnɛ n syɩkɩ gbɔ̃̏nkukelɛ, tɛ́ túkù mó mɛ ǹ
létáhlɔ́lɛ n kɔ̃lɩ
68 tɛ́ mɛ n yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔlɛ, à sãh pĩ yo pé syah nɛ̂-á n ko ǹnɛ.

Pyɛrɩ-á ǹ vyãh kɔ̃lɩ sɔ̃́ nɛ pé náh Yesu pĩ

69 Pyɛrɩ sɔ̃̏ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̄nɔ́lɛ gbô táh. Tɔ̃̏npɩ pi yɔ́
mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ tɔ-á sɔ̃̏ mɛ
Yesulɛ, nɛ̂-á Kalile nɛynɛ.
70 Ǹtɛ à mɛ kè kɔ̃lɩ no pól yɩ̃́ yah nɛ, pé náh
mɛ ǹ wɛy mɛ̀ tyí yah wɛ yɔ̀ dɛ́.
71 Képah náh, Pyɛrɩ sɔkɔ gbô yah tɩ̃̏nnɛ. Tɔ̃̏npɩ
pi yɔ́-á tɔ̃ à wɛ, nónó-á sɔ̃̏ mɛ nɛ́npɔ́, à yo pé tyí
nɛ, ɗɩ̃́ mɛ̀ tɔ-á sɔ̃̏ mɛ Yesulɛ, nɛ̂-á Nasarɛtɩ nɛynɛ.
72 Pyɛrɩ tɔ̃ kè kɔ̃lɩ à ǹ wo nɛ, pé náh ɗɩ̃́ mɛ̀nɛ
n pnɛ dɛ́.

73 Dǒ kwéy, nónó-á sò̃ mɛ nɛ́npɔ́ pépi nɔ de
Pyɛrɩlɛ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, kègbɩ yõ, no nɔ́pi sɔkɔ
yɔ́-á ǹ tɔlɛ. Ǹ wɛy dùkù-á mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ dò.
74 Képah sɔkɔ Pyɛrɩ tyah ǹ gblɔ̌ynɛ n wo
pélpèl nɛ, pé náh dĩ́ mɛ̀ pĩ. Nɛ́npɔ́ swɔ sénpɛ yɔ́
núkú gbo.
75 Légbĩ́nɛ, Pyɛrɩ dyɔ to kõ Yesu wɛy mɛ̀nɛ,
wǎh sò̃ nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃́: «Sénpɛ-à kɩ pópó n gbo, á
kɩ mɛ á vyãh kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃́nɔ́ nɛ á náh ńmɔ pĩ.»
Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ wil kégbɔ́ à kyɩ kah gbo.

27

Yesu tɛ̃́nyukunɔlɛ Pilati tĩ̀nnɛ

1 Séngbɔ̃́ púpúlɛ, sárká syínwĩ̀lkĩ̀pu yɔ̃̀tãm pól
ànɛ̂ kwil yèwàhnì pól yo sah núkú yõ nɛ Yesu-á
yĩnɛ à ko mɔ.
2 Tɛ́ mɛ à tɛ̃ pukubi, tɛ́ kyɩ ǹnɛ kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃
Pilati gbò̃ dahbɩ.

Nsyudasɩ kúnɔ́lɛ

3 Képah sɔkɔ, Nsyudasɩ nɛ̂-á sò̃ pɩ pè kɔ̃ pè
Yesu wɛ tɛ̃, wǎh pɔ ǹ kònmɔnɔ tyí wɛ kè yĩ tɛ̃,
kè à kah fyãh. À mɛ pɔ́ plɔ́ yɔ̃gbãm nɔ́pi tɔkɔ
kyɩ nɛ pé sárká syínwĩ̀lkĩ̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil
yèwàhnì kɔ̃.
4 Tɛ́ yo pé tyí nɛ, páh tyípékè pɩ lékàh kɛ̃́ névi
mɔ́nɔ́lɛ kũ sɔkɔ. Ǹtɛ pè mɛ à syah nɛ, pépi tir
nɛ̂ se mɛ képah sɔkɔ nɩ? Képah-á mɛ ǹmɔlɛ n
yah kɛ̀.

5 Képah sɔkɔ, Nsyudasɩ pɔ́ mɛ̀ milki Liyel
ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔkɔ, tɛ́ wil sɔkɔ à kyɩ ǹ
gblɔ̌y gbel.
6 Sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm mɛ pɔ́ mɛ̀ tɔkɔ tɛ́
nɛ ńkɛ̃́, kè náh yĩnɛ dáhnmɔnɔlɛ Liyel ní-ńsah
gbô pɔ́ sɔkɔ. Névi tṍ-á kɩ n kwɛ n pi ké tyí sɔkɔ.
7 Képah tɛ̃̀nɛ, pè yo sah núkú yõ, tɛ́ pɔ́ mɛ̀nɛ
pní mɔ́-ò dɩ̃́ yɔ́ swãh dwe à pɩ nɛ́pân lékyî
yɩ̃́-ńsahlɛ.
8 Képah ye, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ kwɛy mɛ̀ tyí, swãh mɛ̀
mɛ n ye tṍ swãhlɛ.
9 Képah sɔkɔ, Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò Nsyeremi-á
lésõ nɛ̂ yo sah, kè wil. Ȁ lésõ nɛ ńkɛ̃́: «Pè ye pɔ́
plɔ́ yõgbãm tɔkɔ, Yisrayel no-á nɛ dan nɛ̂-á yĩnɛ
kɔ̃́nɔ́lɛ ǹ tyí sɔkɔ.
10 Tɛ́ kyɩ sélɛ pní mɔ́-ò dɩ̃́ swãh dwe, à yĩnɛ Tɛ̃̏
ǹgbɛ̃ Liyel-á kè yo sɔ̃́ ń tyí.»*

Pilati mɛ Yesulɛ n piki n yah

11 Pǎh Yesu tɛ̃ kyɩ kwíltãm yȍtɛ̃ dɩ̃́ Pilati tyí, à
mɛ Yesu piki yah nɛ ǹmɔ se Nsyifunɔ yȍtɛ̃̌nɛ
dɩ̃́nɛ nɩ? Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ ye yo kélɛ.»
12 Ǹtɛ sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm ànɛ̂ kwil
yèwàhnì sȍ mɛ tyilɛ n yo n sah ǹ yõ. Ǹtɛ à náh
dahbɩ wilki pé tyí sépi tyí sɔkɔ.
13 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ yo ǹ tyí nɛ, pǎh tyi
nónó póllɛ n yo n sah ǹ yõ, à kó mɛ sélɛ n
nohnɩ nɩ?

---

* **27:10** 27.9 Yah n tɛ Nsakari 11.12-13 ànɛ̂ Nsyeremi 18.2-3 ; 19.1-2 ; 32.6-15.

14 Ǹtɛ Yesu náh dahbɩ wilki ǹ tyí póllɛ. Kǎh pɩ
sɛ̃́, kè ǹ gbȁn kah du.

Pilati Yesu kònmɔnɔ wɛ̃̀kɩ̀ kɔ̃

15 Yimɛyí Pakɩ syáh sɔkɔ, kwíltãm yȍtɛ̃ ńkɛ̃́nɛ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɛ́núkù yɔ́ fin n mɔ, tɔ́wû-à nɛ̂
yah wilki.
16 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ dɩ́ yɔ́ sȍ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, nɛ̂
yɩ̃́npékè-á wil yɩ̃́ɩ̃́ náhnáh. Ǹ yɩ̃n ye sȍ
Barabasɩlɛ.
17 Képah tɛ̃̀nɛ, tɔ́wû nɛ̂-á sȍ mɛ tùkènmɔnɔlɛ,
kwíltãm yȍtɛ̃ dɩ́ Pilati mɛ pépi piki yah nɛ, pè se
mɛ ké tyí nɛ pé nɛ̂ fin mɔ pè kɔ̃ nɩ? Barabasɩ se,
tɩ̂ Yesu nɛ̂-á pè n ye Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ,
ǹmɔ se?
18 Yé náh wɛ di, Pilati sȍ pɩ̃ nɛ Yesu yɩ̃́ngbɩ́
wȉlnɔ́-á n yɔ pélɛ pè kɔ̃ pè à dahbɩ péwɔ gbȍ
sɔkɔ.
19 Tɛ́ wǎh mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ, ǹ
kyɩ tɛ̃ntȍ mɔ ǹ tyí nɛ, lékàh kɛ̃́ dɩ́ mɛ̀ tyí
dlɛ́npêl-á pé kwlɔ kwɛy lékȃhnɛ. Ȁ káh ǹ vyãh
dahbɩ ǹ tyí sɔkɔ dɛ́.
20 Ǹtɛ sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm ànɛ̂ kwil
yèwàhnɩ̀ mɛ tɔ́wû kurki mɔ nɛ, pè yo Pilati tyí à
Barabasɩ fin mɔ, à mó Yesu ko mɔ.
21 Kwíltãm yȍtɛ̃ dɩ́ Pilati mɛ tɔ̃ pè piki yah nɛ,
pè se mɛ ké tyí nɛ pé nɛ̂ tɛ̃ fin mɔ pè kɔ̃ nɛ́pɩ̂
nímí nɔ́pi sɔkɔ nɩ? Pè mɛ nɛ Barabasɩ-á.
22 Pilati mɛ nɛ, ǹtɛ Yesu nɛ̂-á pè n ye Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔlɛ, pé se kɩ pɩ sɔ̃ ǹmɔlɛ nɩ? Pé pól
mɛ nɛ wǎh yɩ̃nɛ à syɩ dahnɩ yõ.

23 À mɛ pè piki yah nɛ, ǹtɛ tyı́túkù nɛ̂ ó se à
pı nı? Ǹtɛ pè tɔ̃ kah yo mɔ wòhòh nɛ, wǎh yĩnɛ
à syı dahnı yõ.
24 Pilati-á pɔ kè pĩ nɛ pé náh mɛ fɛ̃ tir yɔ́lɛ n
pɛkı ké sɔkɔ, tɛ́ névye-á mó tɔ̃ mɛ n tyah tyah
fɛ̃kìnɔ́lɛ, à ni tɔkɔ à ǹ gbȁn wu tɔ́wû yı̃́ yah tɛ́
nɛ, péwɔ vyãh náh mɛ dı̃́ mɛ̀ kònmɔnɔ tyı́ sɔkɔ.
Kǎh pé tyı́ kɛ̀.
25 No pól mɛ nɛ, ǹ kònmɔnɔ plɔ pı pépi ànɛ̂
pé wɛ̃npı̏ tyı́lɛ wɛ́!
26 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ Barabası fın mɔ pè
kɔ̃. Tɛ́ sràsyı́bı́ kɔ̃ pè Yesu ko yèfõhlɛ, tɛ́ ǹ gbàh
dɛ mɔ pè kɔ̃ nɛ pè à syı dahnı yõ.

Sràsyı̂bı̂-á kɔ̃́lɛ Yesu ko dùkù nɛ̂nɛ

27 Képah tɛ̃nɛ, kwı́ltãm yɔ̏tɛ̃ dı̃́ Pilati sràsyı́bı́
mɛ Yesu tɛ̃ de tɔ̃́rı́ gbô sɔkɔ, tɛ́ pé no sràsyı́bı́
pól ye pɔ à mɔ gbĩ.
28 Pè mɛ ǹ flɔ dɛ ǹ wil sɔkɔ, tɛ́ fwɔ̀mɔ̀nsãh
ǹgbɛ̃ yɔ́ mɔ à kɔ̃.
29 Tɛ́ pȁn yɔ̏kɔ̃ pı dyı à kɔ̃ tɔ̃́rı́ yɔ̃́kúrı́ swɔ, tɛ́
lépéy yɔ́lɛ à kɔ̃ à tɛ̃ yĩn ǹ gbɔ̏yɔ̏ sɔkɔ. Tɛ́
gbètukunɔ di ǹ yah sɔkɔ à kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko mɛ yo
tũ nɛ, Nsyifunɔ yɔ̏tɛ̃ dı̃́, páh n wɛkı ǹ tyı́.
30 Tɛ́ n sĩn n mɔ ǹ yõ, tɛ́ lépéy mɛ̀ syi à ǹnɛ n
mıkı ǹ yõ sɔkɔ.
31 Pǎh kɔ̃́lɛ à ko tɛ, pè fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ mɛ̀ dɛ ǹ
tyı́ tɛ́ ǹ flɔ tɔ̃ mɔ à kɔ̃, tɛ́ à tɛ̃ n yuku syı́-ńsah
dahnı yõ.

Yesu syı́nɔ́lɛ dahnı yõ

32 Pǎh kyɩ n wil kwil sɔkɔ, pè Sirɛnɩ kwil dĩ́ yɔ́
yohnɩ pè n ye Simolɛ. Sràsyíbí mɛ ǹmɔ kyĩ mɔ
à kɔ̃ à Yesu syɩ syɩ dahnɩ twah.
33 Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃ tyah yɔ́ sɔkɔ, pè n ye
Kɔlkotalɛ, nɛ̂ kɔ́r-á Yɔ̃̀gbèkè tyahlɛ,
34 pè wil yɔ́nɔ́ kèkô kwâh yɔ́ fɛ̃kɩ mɔ dìvɛ̃ sɔkɔ
Yesu kɔ̃ nɛ à wɔ. Wǎh kè wɔ yah, à kè yahle.
35 Képah náh, pè à syɩ dahnɩ yõ. Pǎh à syɩ tɛ,
pè ǹdan mɔ à ǹ flɔ dibi pé wɛ̃ wrɔ́.
36 Tɛ́ mɛ kɔ̃ tɛ̃ nɛ́npɔ́ à ǹnɛ n syɩkɩ nɛ nɛy káh
pɔ à pwah mɔ.
37 Yõ nɛ̂ yõ-á pè syɩ ǹnɛ, pè sɔ̃̀ mɛ kè wãrkɩ
syɩ sah ǹ yɔ̃̀tah sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Yesu ye yɔ̀, nɛ̂-á
Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ.»
38 Kèlékɛ̃ pípú nɛ́pĩ̂ nímí yísyɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ
syínɔ́lɛ dahlɔ yõ ǹ tnɔ̂. Núkú sɔ̃̀ mɛ ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀
sɔ̃̀lɛ, ní-ò mɛ ǹ gbɛ̃yĩ̀nɛ̀ sɔ̃̀lɛ.
39 Wɛ̃kɔbɩ nónó-à kɔ pɔ n sɔkɔ, pě pé ywɔ̃lɛ n
mɔ ǹ tɛ́ ǹnɛ n gbyɔ
40 nɛ ńkɛ̃́, ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̃̀ nɛ páh kɩ Liyel ní-ńsah
wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔ, tɛ́ kɩ fɛ̃ kè tɔ̃ mɔ sèpĩ̀n tɔ̃́nɩ̀ wrɔ́,
ńkɛ̃́ Liyel Pídĩ́-à kɩ nɛ̂ ǹnɛ, à ǹ gblɔ̆y pwah mɔ.
À tiki n to dahnɩ yõ kɛ̀.
41 Sɛ̃́ ye, sárká syínwìlkìpu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Moyisi
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú, ànɛ̂ kwil yèwàhnɩ̀ tɔ sɔ̃̀ mɛ
kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko mɛ yo tũ nɛ,
42 wǎh túkù pwah mɔ, tɛ́ kɩ tɛ̃ ǹ gblɔ̆y wɔ
pwah mɔ kwlɔ nɩ? Yisrayel yɔ̃̀tɛ̃̀ tɛ̃-à kɩ nɛ̂ ǹnɛ,
à tiki n to dahnɩ yõ núkúnúkú, pé mó sɛ̃ ǹ yõ kɛ̀.

43 Ȁ kó ǹ sõnɔ sah Liyel yõ, tɛ́ kè yo ńtɛ̃nɛ nɛ
ǹ Pɩ́dɩ̋-á pélɛ nɩ? Ǹ tyɩ́-à kɩ mɛ nɔ Liyel tyɩ́, à à
pwah mɔ núkúnúkú wɛ́.
44 Kèlékɛ̃ pɩ́pú nónó tɔ-á sȍ syɩ́nɔ́lɛ ǹ tnɔ̂, pépi
tɔ sȍ mɛ ǹnɛ n gbyɔ sɛ̃́ntɛ̏ ólɛ.

Yesu kúnɔ́lɛ

45 Gbĩ-á mɛ yȍtah sɩ́rr sɔkɔ, fɛ̃́ntȗ mɔ kèkõyő
pól sɔkɔ, pópó à pɔ nɔ lɛ́rɩ́nɔ́ tɔ̃́nɔ́ tyɩ́.
46 Lɛ́rɩ́nɔ́ tɔ̃́nɔ́ nɔ́pi-á sɔkɔ, Yesu kah yo yĩ́npɔ̃́
ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Yeli, Yeli, lama sabakɩtani?» Nɛ̂
kɔ́r-á: Ń́mɔ Liyel, ńmɔ Liyel, kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ á ń
fìn mɔ?
47 Nónó-á sȍ mɛ nɛ́npɔ́, pé túkù-á ǹ yónmɔnɔ
mɛ̀ noh, pè nɛ ńkɛ̃́, wăh mɛ Yelilɛ n ye n yah oo!
48 Nɛ́npɔ́ swɔ, pé sɔkɔ yɔ́ to kyɩ sènsúkúrɩ́
tɔkɔ fõ yȍyȍkè ni sɔkɔ, à dyɩ mɔ gbey yɔ́ vyãh
tyɩ́, tɛ́ kè nɔ ǹ tyɩ́ nɛ à wɔ.
49 Pé tɛ́lɔ́ mó mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃́, pé ye yĩn sɔ̃́,
Yeli mó pɔ à pwah mɔ pé yah ătrɛ.
50 Ǹtɛ Yesu mɛ tɔ̃ kah de syi tɛ́ yah kwlɔ.
51 Képah tɛ̃nɛ, fwɔ nɛ̂-á dyɩ́nmɔnkàhsàhnɔ́lɛ
Liyel nɩ́-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètăr sɔkɔ, kè tɔ tɔ́lɔ́ nɩ́nɔ́ à
tɔkɔ ké yȍtah tyɩ́, à kyɩ dal mɔ ké sètàhkì sȍ tyɩ́.
Tɛ́ sétáh mɛ syah, légbyɔ̃́ gboke,
52 léyȃl yɩkɩ mɔ, Liyel yõ sɛ̃pú nónó-á sȍ ku
sɔkɔ tɛ, pé náhnáh lékyɩ̂ mɛ yilki mɔ.
53 Képah náh, tɛ́ mɛ wil léyȃl sɔkɔ Yesu lékó
yɩ́lkɩ́nmɔntɛnɔ náh, tɛ́ de Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ
Liyel-á képah nɛ̂ yah tɔkɔ. Névye náhnáh yĩ́ tɛ̃
pé yõ.

54 Sràsyíbí yȍtɛ̃ dí́ ànɛ̂ nónó tɔ-á sȍ mɛ Yesulɛ
n syɩkɩ ǹnɛ, pépi-á sétáh syahrɩ mɛ̀ wɛ à tahlɩ
tyi nónó tɔ-á pɩ, tíkí pè kah tɛ̃. Pè mɛ nɛ ńkɛ̃́:
«Kègbɩ yõ, dí́ mɛ̀nɛ, Liyel Pídí́ ye sȍ ǹnɛ.»
55 Tɛ́ syɔ́ náhnáh tɔ sȍ mɛ yĩn tɛ̃ fĩ́ tɛ́ mɛ n
yah. Kalile duku sɔkɔ ye kénɛ syɔ́ Yesu sȍ tɛ̃, à
n yah n dah n mɔ ǹ tyí sɔkɔ.
56 Makadala kwil Mari sȍ mɛ pé sɔkɔ, à tahlɩ
Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyosɛfu yṹ Mari tyí, ànɛ̂ Nsebede
dí́npì yṹnɛ.

Yesu lékó yĩ́nɔ́lɛ

57 Ńvĩ́-á pɔ nɔ, tàh dí́ yɔ́ pɔ de, nɛ̂-á sȍ n wil
Arimatɩ kwil sɔkɔ. Kénɛ dí́ yĩn ye Nsyosɛfulɛ.
Yesu tȍ sấh-ò ye sȍ ǹ tɔlɛ.
58 Ǹmɔ mɛ kyɩ wil Pilati tyí, à Yesu lékó ni ǹ
tyí. À mɛ nɛ pè ǹnɛ à kõ.
59 Păh ké wɛ̃̆kìlɛ à kõ, à mɛ ǹ lékó tɔkɔ tɛ́ à
plo fwɔ gbró snɔ́lɛ.
60 Nsyosɛfu-á sȍ pè kõ pè diki sấn nɛ̂ tũ sah ǹ
yɛ̃́ngbɛ̃́ tyílɛ tɛkɩ sɔkɔ, à kyɩ à dah mɔ képah
sɔkɔ. Képah sɔkɔ, tɛ́ dáh-ǹgbɛ̃ yɔ́ pil pɔ ké yah
vike tɛ́ sɔkɔ.
61 Tɛ́ légbĩ́nɛ, Makadala kwil Mari ànɛ̂ ǹ ní-ò
Mari sȍ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̆nɔ́lɛ nénpɔ́ sɔkɔ diki yah
yèsreynɛ.
62 Tɛ́ kénɛ yòh sõnɔ́ ye ńkɛ̃́nɛ pě pélɛ n vi n
sah pé mɩ mɩ yòh sõ yĩnnɛ. Ké dĩndallɛ, sárká
syínwȉlkȉpu yȍtãm ànɛ̂ Farisi wɛ̃̆kì kɔ́pú mɛ wɛ̃
sȍ tɛ̃ kyɩ wil Pilati tyí,

63 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̏tɛ̃̆, pé dyɔ-á to kõ nɛ,
kénɛ névye pílkí-ò-á lésõ mɛ kè yo sah ǹ kú-ńkɛ̃̄
sɔkɔ nɛ, pâh pɔ ku, ké sèpȉn tɔ̃́-ò sõlɛ, pé lékó-á
kɩ yilki mɔ.
64 Képah yĩnnɛ, ńkɛ̃́ à sràsyíbí kõ pè diki syɩkɩ
pɔ nɔ sèpȉn tɔ̃́nɩ̀ tyí. Képah-à pí-ńkɛ̃̄nɛ, ǹ tɔ̏
sɑ̃́hpú-á kɩ n syah n pɔ ǹ lékólɛ n yĩ n wilki, tɛ́
kɩ névye syah nɛ ǹ lékó-á yilki mɔ. Képah tɛ̃̆-á
kɩ tɔ̃ névye pilki kal gben tɛ̃̆nɛ.
65 Pilati mɛ yo pé tyí nɛ, tyah syíkípú-á yɔ̀.
Ńkɛ̃́ pè kyɩ diki mɛ̀nɛ n syɩkɩ pǎh mɛ ké tyí sɔ̃́.
66 Pè mɛ sɔkɔ à kyɩ diki yah dáhkɩ̀ mɛ̀ pɔkɔ
mɔ, tɛ́ tyah syíkípú kɔ̃ pè kélɛ n syɩkɩ.

28

Yesu lékó yîlkînmɔnɔlɛ

1 Mɩ mɩ yòh-á sɔkɔ, dimansyi sõ séngbɔ̃́
púsɔ́lɛ, Makadala kwil Mari ànɛ̂ ǹ ní-ò Mari kyɩ
diki yõ.
2 Nɛ́npɔ́ swɔ, sétáh syahrɩ ǹgbɛ̃ pɩ. Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃
Liyel yȋnyõ tȍnpɩ yɔ́ mɛ tiki pɔ dáh-ǹgbɛ̃ mɛ̀ pil
to diki yah, tɛ́ kɔ̃ tɛ̃ ké yõ.
3 À sȍ mɛ n kõ kyòo pȕ sɔ̃́ yĩkiri, tɛ́ ǹ flɔ mɛ
píkínɔ́lɛ prɛ́yy.
4 Tíkí ànɛ̂ wílsyahrɩ tɛ̃ tyí, tyah syíkípú markɩ.
5 Képah sɔkɔ, yȋnyõ tȍnpɩ mɛ yo syɔ́ tyí nɛ:
«Yé káh tíkí pɩ. Mé pĩ nɛ Yesu-á yé n yah n kɔ̃,
pǎh nɛ̂ syɩ dahnɩ yõ.

6 À̰ náh mɛ ásɔ̂̃, ǹ lékó yilki mɔ à yĩnɛ wǎh
lésõ kè yo sah sɔ̃́. Yé pɔ n yah ǹ
snɛ́kínmɔ-ńsahlɛ,
7 yè mó n kyı kè yo súú ǹ tȍ sɑ̃́hpú tyí nɛ, ǹ
lékó-á yilki mɔ. Tɛ́ wǎh mɔ pé yahlɛ Kalile mara
sɔkɔ. Pǎh kı kyı à wɛ nɛ́npɔ́. Nɛ̂-á sȍ mɛ ń tyí
yo yo tɛ̃̆nɛ yé tyí, képah ye yɔ̀.»
8 Pè mɛ yal súú nɛ́npɔ́ sɔkɔ, tíkílɛ pé sɔkɔ
nìvìnì ǹgbɛ̃ tɔlɛ fɛ̃̆kìnmɔnɔlɛ ké sɔkɔ, à n to n
yuku yĩ mɛ̀ yɑ̃́h-ńsah Yesu tȍ sɑ̃́hpú tyí.
9 Nɛ́npɔ́ swɔ, Yesu núkú pè yohnı tɛ́ nɛ: «Mé
n wɛkı yé tyí.» Syɔ́ nɔ́pi mɛ nɔ de ǹnɛ, tɛ́ ǹ
gbyɛ̃̂h tɛ̃ à gbílkínɔ́ sah ǹ yõ.
10 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé káh
tíkílɛ n pı. Yé kyı n yo ń yũ̋npyé tyí nɛ, pè yuku
Kalile mara sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye pè kı wɛ ńnɛ.»

Tyah syíkípú tyîpínìnɛ

11 Syɔ́ nɔ́pi-á mɛ wɛ̃̆kì yõ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, tyi nóno
pól-á pı, sràsyíbí nónó-á sȍ n syıkı diki mɛ̀nɛ,
pé túkù pɔ kwil sɔkɔ, à pɔ sè yo sárká
syínwȉlkȉpu yɔ̃̏tãm syah.
12 Képah sɔkɔ, sárká syínwȉlkȉpu yɔ̃̏tãm nɔ́pi
ànɛ̂ kwil yèwàhnì wɛ̃ tuke mɔ à yo sah núkú yõ,
tɛ́ pɔ́-ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ sràsyíbí kõ,
13 tɛ́ pè syah nɛ pàh kı pı pè yo nɛ, ǹ tȍ
sɑ̃́hpú-á pɔ ǹ lékó yĩ wilki lékɑ̂̃hnɛ tɛ́ pé sah dɔy
sɔkɔ.
14 Kwíltãm yɔ̃̏tɛ̃ dɪ̃́-à kı sɔ̃́ kè noh, pépi-á kı kè
niri pè kõ pè náh yɔ̃́tír wɛ n pi ké sɔkɔ póllɛ.

15 Tyah syíkípú mó pɔ́ mɛ̀ syi tɛ́ kè pɩ pé yóré
yõ. Képah tɛ̃nɛ, yĩ mɛ̀ tɔ̃ mɔ Nsyifunɔ nɩyő, fɔ́ɔ́
à pɔ syɩ kwɛy mɛ̀ tyí.

Yesu wɛ́nɔ́lɛ ǹ tȍ sa̋hpú tyí ǹ lékó yîlkînmɔntɛnɔ náh

16 Yesu tȍ sa̋hpú nɛ́pȋ gbɔ̃núkú mɛ sɔkɔ Kalile
mara yɔ̃lɩ yõ, wǎh lésõ ńyãh tyí yo sah pé tyí.
17 Pǎh kyɩ à wɛ, pè à gbilki, ǹtɛ pé túkù sȍ mɛ
tɔ̀tɔ̀lɛ n pɩ ǹ tyí sɔkɔ.
18 Yesu mɛ nɔ de pé tnɔ̂ tɛ́ yo pé tyí nɛ:
«Yõtɔ̃rí pól ye ńmɔ gbȍ dahbɩ yȋnyõ ànɛ̂ sétáh
yõ sɔkɔ.
19 Yé kyɩ kwlo kwlo pól névye pɩ ńmɔ tȍ
sa̋hpúlɛ, yè mó pè wel n wilki ni sɔkɔ Sú Liyel,
ànɛ̂ Pídi̋, ànɛ̂ Liyel Mirki yĩn yõ.
20 Máh tyi nónó kõ sah yé kɔ̃, yè mó pè kwɔ
sélɛ pè kɔ̃ pè sélɛ n pɩ. Tɛ́ ńmɔ kɩ mɛ yélɛ
sõmɛső, fɔ́ɔ́ kɩ kyɩ syɩ kèkõyő tyɛ́nɔ́ tyí.»

Toussian, Southern
The New Testament in the Southern Toussian language of Burkina Faso: toussian du sud: wĩn nìvìnì tirlɛ New Testament
Nouveau Testament en toussian

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc. in cooperation with ANTBA

Language: Southern Toussian (Toussian, Southern)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-07-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Mar 2026 from source files dated 9 Jul 2025
aaf2875e-90b5-5c14-b910-61579d3da2c7